

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

59. aastakäik

18. mai 2016

Sisukord

III Ettevalmistavad aktid

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

komitee täiskogu 515. istungjärk 16.–17. märtsil 2016

2016/C 177/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühtse turu täiustamine: rohkem võimalusi inimestele ja ettevõtetele”” [COM(2015) 550 final]	1
2016/C 177/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus väärtpaberite üldsusele pakkumisel või kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti kohta” [COM(2015) 583 final]	9
2016/C 177/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Keskpankale „Tegevuskava euroala ühtsema välisesindatuse loomiseks rahvusvahelistel foorumitel”” [COM(2015) 602 final] ning „Ettepanek: nõukogu otsus, millega nähakse ette meetmed euroala ühtse esindatuse järkjärguliseks loomiseks Rahvusvahelises Valuutafondis” [COM(2015) 603 final – 2015/0250 (NLE)]	16
2016/C 177/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 806/2014, et luua Euroopa hoiuste tagamise skeem” [COM(2015) 586 final – 2015/0270 (COD)]	21
2016/C 177/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Keskpankale majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks võetavate meetmete kohta” [COM(2015) 600 final] ja „Komisjoni 21. oktoobri 2015. aasta otsus (EL) 2015/1937, millega luuakse sõltumatu nõuandev Euroopa Elarvenõukogu” [C(2015) 8000 final]	28
2016/C 177/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Soovitus: nõukogu soovitus riiklike konkurentsivõime komiteede loomise kohta euroalal” [COM(2015) 601 final]	35

2016/C 177/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Soovitus: nõukogu soovitus euroala majanduspoliitika kohta” [COM(2015) 692 final]	41
2016/C 177/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus struktuurireformi tugiprogrammi kehtestamise kohta ajavahemikuks 2017–2020 ning määruste (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 1305/2013 muutmise kohta” [COM(2015) 701 final – 2015/0263 (COD)]	47
2016/C 177/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule – Euroopa julgeoleku tegevuskava rakendamine: tulirelvade ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise ning nende kasutamise vastane ELi tegevuskava” [COM(2015) 624 final] ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv terrorismivastase võitluse kohta, millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/475/JSK terrorismivastase võitluse kohta” [COM(2015) 625 final – 2015/0281(COD)]	51
2016/C 177/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1406/2002, millega luuakse Euroopa Meresõiduohutuse Amet” [COM(2015) 667 final – 2015/0313 (COD)]	57

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

KOMITEE TÄISKOGU 515. ISTUNGJÄRK 16.–17. MÄRTSIL 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühtse turu täiustamine: rohkem võimalusi inimestele ja ettevõtetele””

[COM(2015) 550 final]

(2016/C 177/01)

Raportöör: Antonello PEZZINI

15. juulil 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühtse turu täiustamine: rohkem võimalusi inimestele ja ettevõtetele””

[COM(2015) 550 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise seksioon võttis arvamuse vastu 1. märtsil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16. ja 17. märtsil 2016 (16. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 170, vastu hääletas 2 liiget ja erapooletuks jäi 1 komitee liige.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on korduvalt kinnitanud, et ühtne turg on Euroopa integratsiooni keskne osa, millel on potentsiaal anda tuntuvat kasu ja luua Euroopa majanduste jätkusuutlikku kasvu.

1.1.1. Komitee kutsub üles omistama ühtse turu väljakujundamisel tähtsust roheline majanduse sektoritele, arendades edasi säästva tootmise ja tarbimise turumudeleid, jätkates ringmajanduse ja kliimamuutuste vastase võitluse põhimõtete rakendamist uute näitajate uurimise kaudu.

1.1.2. Energiaturu osas on komitee arvates vaja suurendada jõupingutusi ja investeeringuid gaasi- ja elektrivõrkude sektorisse ning võtta eri liikmesriikide vahel energia salvestamise osas kasutusele subsidiaarsuse põhimõte.

1.2. Euroopa Regionaalarengu fond ja Euroopa Sotsiaalfond peaksid pöörama üha suuremat tähelepanu ühtsele turule ning Euroopa kodanike ja töötajate sotsiaalsele kaasamisele.

1.3. Töötajate liikuvuse paketi eesmärk peaks olema kaotada kõik tõkked, mis takistavad töötajate vaba liikumist, säilitades samal ajal sotsiaalkaitse kõrge taseme. Selleks taotleb komitee paremat koordineerimist sotsiaalkindlustussüsteemide vahel niisuguste kindlustusasutuste kasutusele võtmisega, mille ülesandeid tunnustatakse Euroopa tasandil. Komitee arvates on esmatähtis rakendada täielikult lepingut töötajate õiguste kohta olla teavitatud ja ära kuulatud ning ta soovib töötajate suuremat osalemist ettevõtte juhtimises.

1.4. Komitee on seisukohal, et tarbijaid tuleks käsitada ühtse turu osalejatena, ning palub komisjonil etendada tugevamat rolli ELi õigusnormide kooskõlastamisel kõnealuses sektoris ja parandada vaidluste lahendamise mehhanisme. Tuleb teha suuremaid jõupingutusi, et parandada tooteohutust ja turujärelevalvet, pöörates erilist tähelepanu pettustele digitaalsel turul. Selleks ootab komitee ratsionaalse kollektiivse õiguskaitse mehhanismi väljatöötamist tarbijate jaoks, mis oleks kehtiv ka riikidevaheliselt.

1.5. Komitee on seisukohal, et jaefinantsteenuseid tuleb parandada kõikides riikides, ning nõuab ühtsete kontaktpunktide ja selliste kontaktpunktide võrkude loomist eri riikides, mis oleksid ühendatud keskse Euroopa süsteemiga.

1.6. Sotsiaalse ühtekuuluvuse jaoks on põhitähtis sotsiaalne ja koostöö põhinev ettevõtetus, et tagada Euroopa kodanikele tõhusam ja jätkusuutlikum majanduskasv. Selleks saab komitee anda panuse komisjoni arutellu ning on juba esitanud ettepaneku alalise struktuuri kohta ⁽¹⁾, milles võib süvendada asjaomaste aspektide käsitlemist.

1.7. Teenuseid ja teavet, õigusabi ning turustamisabi pakkuvad teenused ja võrgustikud peaksid hõlmama ka kõiki ettevõteteliike ⁽²⁾, pöörates erilist tähelepanu mikroettevõtetele.

1.7.1. Sotsiaalsesse dialoogi tuleks kaasata kõik organisatsioonid, kes on eri ettevõtlusvormide osas kõige esinduslikumad, kui nende representatiivsus on tõestatud.

1.8. Euroopa ettevõtjad, eriti VKEd ja eelkõige mikroettevõtted, vajavad tugevat ja dünaamilist ühtset turgu ning komitee nõustub sellega, et vaja on seadusandlikku ettepanekut ettevõtjate maksejõuetuse ja varajase ümberkorraldamise kohta, ning toetab ettepanekut ettevõtjatele nn teise võimaluse andmise kohta. Selles ettepanekus tuleks pidada oluliseks töötajate ja tarbijate kaitset ning vajadust tagada neile piisavad tagatised.

1.9. Komitee arvates tuleb ettevõtjate ja ametiasutuste seas suurendada ühtlustamata kaupade vastastikuse tunnustamise põhimõtet.

1.10. Komitee rõhutab vajadust vähendada selliseid haldustõkkeid, mis piiravad ettevõtete arengut ning koormavad eriti VKEsid ja mikroettevõtteid, ning need kaotada. Liikmesriikide kehtestatud ülemäärased täiendavad nõuded tuleks kõrvaldada juhul, kui need on vastuolus mõne direktiivi või selle eesmärkidega. Lisaks on vaja suuremat kooskõla kontrollimist komisjoni poolt. Komitee rõhutab, et vabade elukutsete esindajatele kehtivad erisätted tuleks säilitada ning et sellega seoses tuleks tõhustada liikmesriikide ametiasutuste veebipõhist koostööd.

1.11. On oluline parandada teenuste direktiivi tõhusust ning direktiivis sätestatud teatamise korda, vältides protektsionismi ilminguid ja uusi takistusi teenuste vabale liikumisele, järgides sektoripõhist lähenemisviisi, et tuvastada ebakõlasid ja takistusi. Samuti tuleb omaks võtta „nulltolerantsi“ põhimõte, kasutades direktiivi nõuete tõendatud täitmata jätmise korral sihipäraseid rikkumismenetlusi.

⁽¹⁾ ELT C 177, 11.6.2014, lk 1.

⁽²⁾ ELT C 255, 22.9.2010, lk 31.

1.12. Komitee taotleb töötajate lähetamist käsitleva direktiivi (96/71/EÜ) paremat kohaldamist ja 2014. aasta jõustamisdirektiivi rakendamist.

1.13. Tundub oluline ja asjakohane nõuda tungivalt kutse- ja akadeemiliste kvalifikatsioonide tunnustamist, toetades vastastikuse tunnustamise rakendamist ühtlustamisprotsessi abil, millega tagatakse võrdsed võimalused juurdepääsul.

1.13.1. Sellega seoses muutub üha olulisemaks uusi elukutseid hõlmav Euroopa kutsekaart.

1.14. Samuti on esmatähtis toetada alt üles lähenemisviisi abil Euroopa standardimist ühiskonnajõudude, tarbijate ja keskkonnaühenduste pideva kaasamisega.

1.15. Komitee kutsub üles algatama kampaania kodanike, eelkõige noorte otseseks kaasamiseks osana Euroopa kodakondsuse tähendusest igaihe jaoks, käivitades **nutitelefonirakenduse** ja interaktiivse ELi veebiportaali, mis töötab kõigis keeltes ja mille kaudu saavad inimesed saata isiklikke sõnumeid. Eesmärk on tagada ühtse turu täielik ja nõuetekohane toimimine ning võidelda asümmeetriaga kodanike teavitamisel ja teabevahetuses nendega. Komitee kutsub üles looma **ühtsel turul käsitööstuse ja õpipõhisõppe Erasmus programmi**, võimaldades noortel oskustööstustel, uutel vabade elukutsete esindajatel ja kutseõpilastel kogeda Euroopa siseturu ühtsust ning vahetada kogemusi ja oskusi.

1.16. Komitee peab võrdselt oluliseks käivitada ELi välisestuse aktiivsel osalusel väljaspool ELi teavituskampaania, mis käsitleb **Euroopa ühtset turgu, mis, hõlmates rohkem kui 500 miljonit inimest, pakub ainulaadset võimalust kindlateks ja usaldusväärseteks partnerlusteks.**

2. Tegevuskava ühtse turu täie potentsiaali ärakasutamiseks

2.1. Ühtne turg on Euroopa integratsiooni alustala, millel põhineb kodanike usaldus Euroopa projekti vastu, Euroopa ettevõtjate algatusvõime, harmooniline ja jätkusuutlik tootmis- ja kaubandustegevuse ning teenuste arendamine, inimressursside väärtustamine.

2.2. Hiljuti tegi komisjon ettepanekud Euroopa energialiidu, digitaalse ühtse turu strateegia, kapitaliturgude liidu loomise tegevuskava, algatuse „Kaubandus kõigile”, ulatusliku ringmajanduse meetmepaketi ja maksustamissüsteemide läbipaistvust käsitleva paketi kohta.

2.3. Ühtne turg, mis loodi selleks, et igal Euroopa kodanikul oleks võimalik täielikult ära kasutada eeliseid, mille annab võimalus elada, töötada, liikuda, õppida, toota, müüa, osta mis tahes Euroopa Liidu paigas, ilma igasuguste siduvate kohustusteta, on 23 aasta jooksul alates selle loomisest kaotanud arvukalt tõkkeid, mis on takistanud kõnealuseid põhivabadusi vabalt teostada.

2.4. Tehtud edusammudele vaatamata esineb ühtse turu täielikul väljakujundamisel veel olulisi puudusi ja lünki, mis „pärtsivad innovatsiooni ja heidutavad ettevõtteid töötamast välja uusi tooteid ja teenuseid Euroopas ning palkamast rohkem töötajaid ja laienemast uutele turgudele”⁽³⁾.

2.5. Isikute, kaupade, teenuste ja kapitali vaba liikumise takistused on tõkked, mis takistavad majanduskasvu ja töökohtade loomist ning kahjustavad Euroopa ettevõtjate konkurentsivõimet. Ühtse turu akti I ja II positiivsete tulemuste põhjal on nüüd vaja teha radikaalne samm, et muuta ühtse turu toimimine optimaalseks ja vallandada siseturu kasutamata potentsiaal.

⁽³⁾ COM(2015) 550 final, punkt 1.2.

2.6. Seega tuleb „jätkata takistuste kõrvaldamist ja leida lahendus intellektuaalsetele ja ideoloogilistele barjääridele, et selle omasuguste seas ainulaadse koostööstrateegia saaks täielikult ellu viia, tuues kasu kõikidele kodanikele 28 liikmesriigis ja kolmes Euroopa Majanduspiirkonna riigis”⁽⁴⁾.

2.7. Ühtse turu vaatlusrühm seadis oma 2015.–2018. aasta programmis prioriteediks digitaalse ühtse turu ja energiaturu strateegia ning mitmesugused muud koostöövormid, nagu Solviti võimendamine⁽⁵⁾.

2.8. Euroopa Komisjon käivitas algatused „Ühtse turu akt I” 2011. aasta aprillis ja „Ühtne turg II” 2012. aasta oktoobris – mille kohta komiteel oli võimalus arvamust avaldada⁽⁶⁾ – Monti 2010. aasta aruandes tehtud soovitude põhjal.

2.9. Süvendatud ja võrdsem ühtne turg on üks Euroopa Komisjoni kümnest poliitilisest prioriteedist: ülejäänud regulatiivsete ja mitteregulatiivsete takistuste kõrvaldamine ühtsel kaupade ja teenuste turul määrati prioriteediks dokumendis „2015. aasta majanduskasvu analüüs”⁽⁷⁾.

2.10. Cecchini 1988. aasta aruandest ühtsest Euroopast loobumise maksumuse kohta said alguse mitmesugused tegevuskavad, milles võeti prioriteediks ühtse turu väljakujundamine, ja komisjon on korduvalt teinud ettepanekuid suuniste ja meetmete kohta, mis ei ole aga seni andnud rahuldavaid tulemusi. Komisjoni üleskutse selle uue tegevuskavaga konkreetselt tegutseda peaks paigutuma sellesse raamistikku.

3. Komisjoni tegevuskava ettepanekud

3.1. Tegevuskavas on märgitud kolm põhieesmärki ühtse turu väljakujundamiseks:

- luua võimalusi tarbijatele, kutsetöötajatele ja ettevõtetele;
- soodustada ja võimaldada ajakohastamist ja innovatsiooni, mida Euroopa vajab;
- tagada praktilised tulemused, millest tarbijatel ja ettevõtetel on igapäevaselt kasu.

3.2. Algatuse kandvad teljed võib kokku võtta järgmiselt:

- a) ühistarbimise tasakaalustatud areng;
- b) VKEde ja idufirmade kasv;
- c) piirideta teenusteturu rajamine;
- d) võitlemine jaekaubandust piiravate meetmete vastu;
- e) tarbijate ja ettevõtjate vastase diskrimineerimise ennetamine;
- f) tehnilis-normatiivse standardimissüsteemi ajakohastamine;
- g) Euroopa intellektuaalomandiraamistiku kindlustamine;
- h) tugevam rakenduseeskirjade ja -kontrollide järgimise kultuur;
- i) läbipaistev, tõhus ja vastutustundlik riigihanketurg;
- j) ühtse kaupade ja teenuste turu tugevdamine: teenuste direktiivi täielik rakendamine ja selle laiendamine, vastastikune tunnustamine ja vastavuskontrollid ebaseaduslike kaupade suhtes.

⁽⁴⁾ EESC-2014-04518-00-00 (ühtse turu vaatlusrühma kaastöö strateegia „Euroopa 2020” juhtkomiteele).

⁽⁵⁾ EESC-2015-05912-00-00 (ühtse turu vaatlusrühma tööprogramm).

⁽⁶⁾ ELT C 67, 6.3.2014, lk 53; ELT C 76, 14.3.2013, lk 24; ELT C 24, 28.1.2012, lk 99.

⁽⁷⁾ COM(2014) 902 final.

3.3. Euroopa Komisjon kavatseb seda protsessi hõlbustada aktiivse sekkumisega mitme asjaomase direktiivi ja määruse rakendamisel ja hulga meetmetega, mis põhinevad võimalustel, ajakohastamisel ja konkreetsetel tulemustel, samuti täpse ja loodetavasti siduva ajakavaga.

4. Üldised märkused

4.1. Komitee on korduvalt rõhutanud oma veendumust, et vaja on meetmeid, mis võimaldaksid vallandada ühtse turu potentsiaali ettevõtjate, töötajate, tarbijate, kodanike ja muude sidusrühmade kasuks niisugustes valdkondades nagu teenused, rahastamisvahendite kättesaadavus ja bürokraatia lihtsustamine VKEde jaoks, austades töötajate, tarbijate ja keskkonna kaitset, samuti ajakohastatud ja tugevamad tehnilis-normatiivsed standardid, e-kaubandus, digitaalne ühtne turg ja liikuvus.

4.1.1. Sellega seoses leiab komitee, et esmatähtis on väärtustada Euroopa ühtset turgu iga kodaniku, eriti iga noore inimese Euroopa pärandi osana

- käivitades kampaania pealkirjaga „**Ma ei lepi häiretega minu Euroopa ühtsel turul**” kodanike otseseks kaasamiseks, käivitades **nutitelefonide rakenduse** ja **interaktiivse ELi veebiportaali**, mis töötab kõigis keeltes ning millega tagatakse ühtse turu täielik ja nõuetekohane toimimine ning võideldakse asümmeetriaga kodanike teavitamisel ja teabevahetuses nendega;
- luues **Euroopa ühtsel turul käsitööstuse ja õpipoisiõppe Erasmus programmi**, võimaldades noortel oskustööstustel, uutel vabade elukutsete esindajatel ja kutseõpilastel kogeda Euroopa siseturu ühtsust ning vahetada kogemusi ja oskusi;
- käivitades ELi välisestuse aktiivsel osalusel kampaania **Euroopa ühtse turu** teemal, et suurendada teadlikkust **Euroopa kui terviku** kohalolust maailma turgudel, eriti Aasias ja Ameerikas;
- kampaanias tuleks käsitleda ka asjaosaliste iseärasusi tundlikes valdkondades ühtses Euroopa raamistikus.

4.2. Komitee on seisukohal, et enne uute seadusandlike algatuste tegemist tuleks esmatähtsaks pidada olemasolevate eeskirjade tegeliku jõustamise mehhanisme, võttes kasutusele dünaamilise teabe kogumise süsteemi ja tõhustades mõju hindamist, et tuvastada rikkumisi ja uusi väljapakutavaid meetmeid ühtse turu paremaks rakendamiseks. Seejuures tuleb kaaluda, mil määral on võimalik dereguleerimise teel saavutada taotletavat sihtotstarvet (prognoos).

4.3. Komitee jaoks on oluline teha tarbijakaitse eeskirjadest kvalitatiivne valik, tagades proportsionaalsuse, läbipaistvuse, tõhususe ja tegeliku Euroopa lisaväärtuse.

4.4. Komitee peab esmatähtsaks karmistada vastastikuse tunnustamise klausleid, analüüsides üksikjuhtumeid, et toetada ja suurendada vaba kaupade- ja teenustevoogu.

4.4.1. Selleks on soovitatav töötada välja eeskirjad, millest mõned võib teatud juhtudel lisada nn 29. režiimi, viidates liikmesriikides saadud parimatele kogemustele.

4.5. Komitee toetab teenuste arendamist tootmissektorites sekkumismetmetega, mis tagavad uued ärimudelid kaupade ja teenuste ühendatult pakkumiseks. Teenuste direktiivi parem ülevõtmine ning rakenduseeskirjade selgem ja ühtne sõnastamine võiks tagada rakendusviiside kooskõla tehnilis-normatiivsete kvaliteedistandarditega.

4.6. Komitee väljendab heameelt selle üle, et komisjoni teatistes on üks peatükk pühendatud ühistarbimisele. Ta on kõnealusel teemal juba vastu võtnud mitu arvamust⁽⁸⁾ ning töötab praegu eesistujariigi Madalmaade taotlusel välja ettevalmistavat arvamust ja kahte omaalgatuslikku arvamust teemadel, mis seonduvad uute suundumustega tarbimises.

4.6.1. Komitee leiab, et ühistarbimine võimaldab teha märkimisväärseid edusamme eetilisele, Euroopa väärtustele tugineva majanduse suunas ja aitab tarbijatel võtta omaks eetilisi tarbimisviise.

4.6.2. Ühistarbimine toob endaga teatud aspektide osas kaasa töökultuuri kontseptsiooni muutumise ja omab suurt potentsiaali uute töökohtade loomiseks. See kujutab endast uuenduslikku täiendust ka ökoloogilisest seisukohast.

4.6.3. Komitee saab anda panuse komisjoni asjaomasesse arutellu ja on juba esitanud ettepaneku alalise struktuuri kohta, milles võib süvendada asjaomast arutelu.

4.7. Komitee on seisukohal, et tuleb ära kasutada kõik ühistarbimise võimalused, selgitades samal ajal paremini ühistarbimise raames pakutavate teenuste suhtes kohaldatavaid eeskirju, kogudes kindlaid andmeid tegelike olude kohta kogu ELis. Mis tahes võetava seadusandliku meetme juures tuleb võtta arvesse vajadust tagada kõigi turul osalejate võrdne kohtlemine. Sealjuures peavad olema tagatud ka Euroopa kõrged tööõiguse ning sotsiaalkaitse ja tarbijakaitse standardid.

4.8. Komitee leiab, et vaja on kaotada teenuste vaba liikumise takistused, keskendudes kaubandusteenustele, ehitusele, turismile ja jaemüügile ning äriteenustele: liikmesriigid peavad paremini välja arendama sellistest riiklikest õigusnormidest teavitamise teenuseid, mis mõjutavad piiriüleste teenuste pakkumist, ja põhjendama kõiki teenusepakkujatele ilma diskrimineerimiseta kehtestatud eeskirju või täiendavaid nõudeid, teatades nendest komisjonile. Komitee kutsub komisjoni üles võtma meetmeid, et ühtlustada ja parandada ühtsete kontaktpunktide tulemuslikkust, parandades seoseid olemasolevate vahendite vahel⁽⁹⁾.

4.9. Komitee peab esmatähtsaks tõhustada rikkumismenetlusi, et kindlustada ELis õigusnormide järgimise ja nende liikmesriikide oludesse õigesti ülevõtmise kultuur: liikmesriigid peavad selle õigusnormide järgimise kultuuri omaks võtma ka tugeva keske järelevalve kaudu rakendamise suhtes, vajaduse korral kiiremate rikkumismenetluste abil Euroopa tasandil, aga ka tänu suuremale koostööle ja partnerlusele komisjoni ja riikide haldusametite vahel.

4.10. Komitee arvates peaksid VKEde, idufirmade, innovatsiooni ja digirakenduste toetamise algatused olema ettepanekus esitatud tegevuskavas tähtsamal kohal, kuivõrd need on väga olulised liidu majanduskasvu ja tööhõive elavdamise aspektist. Sellega seoses tuleb kaaluda ettevõtjatele nn teise võimaluse andmist.

4.11. Komitee arvates tuleks komisjonil pöörata maksimaalselt tähelepanu sellele, et uued riigihankedirektiivid⁽¹⁰⁾ võetaks liikmesriikide õigusesse üle õigeaegselt ja nõuetekohaselt, arvestades, et riigihanked moodustavad ligikaudu 20 % liidu SKPst.

4.12. ELi erinevad ettevõtlusvormid tulenevad meie mandri mitmekesisest ajaloolisest arengust. Eri vormide hulgast tõuseb esile ja omandab üha rohkem tähtsust ühistarbimine, sest see suudab vastata ühiskonna vajadustele soodsate hindadega ja mahutab endasse mitmekesised tööhõive- ja ettevõtlusvormid.

4.13. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles edendama muu hulgas asjaomase kava abil sotsiaalmajandust ja kaotama spetsiifilised takistused, mis segavad sotsiaallettevõtete tegevust ega lase neil ühtse turu potentsiaali täielikult ära kasutada.

⁽⁸⁾ ELT C 177, 11.6.2014, lk 1; ELT C 13, 15.1.2016, lk 26; ELT C 67, 6.3.2014, lk 23.

⁽⁹⁾ SOLVIT, RAPEX, toote kontaktpunktid jne.

⁽¹⁰⁾ Direktiivid 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL.

4.14. Euroopa standardimine peab kõigi sotsiaalpartnerite ja sidusrühmade panuste kaudu üha enam aitama lõpule viia ja rikastada maailmamajanduses käimasolevaid protsesse nii selleks, et pakkuda lisandväärtust, mis on omane sotsiaalsele turumajandusele, kui ka Euroopa majanduse soodustamiseks globaliseerumisprotsessides.

4.14.1. Tuleks tagada, et Euroopa standardimise kultuur oleks ülemaailmsetes standardimise protsessides ulatuslikumalt esindatud ja mõjuvõimsam.

5. Konkreetsed märkused

5.1. *Tarbijad ja kodanikud*

5.1.1. Euroopa tarbijad aduvad üha enam, et liikmesriikide valitsused seavad üha enam otseseid ja kaudseid takistusi isikute, kaupade, teenuste ja kapitali vabale liikumisele, olles sageli tugevate majanduslike huvide surve all.

5.1.2. Kaupade, teenuste ja vastutuskindlustused peaksid vabalt toimima kõikides ELi riikides.

5.1.3. Liikmesriikide vahel ei ole loodud elektroonilist süsteemi, mis ühtlustaks ja lihtsustaks autoteemakse era- ja ärisõidukite jaoks.

5.1.4. Autoülevaatusse süsteemi ei ole ühtlustatud ega tehtud kodanikele igas liikmesriigis kättesaadavaks.

5.1.5. Seni on standardimata elektripistikud, mis on Euroopa kodanikele üha tarvilikumad.

5.1.6. Ka rõiva- ja jalatsisuurused on liiga paljudes riikides erinevad.

5.1.7. Komitee soovib rakendada mitmesuguseid tarbijatele suunatud teadlikkuse suurendamise meetmeid ühiste standardite tugevdamisest tulenevate eeliste kohta ühtsel turul.

5.1.8. Komitee kutsub komisjoni üles esitama ettepaneku, et ühtlustada kodanikele sisustusesemete kohta antav teave.

5.2. *Puuetega inimesed*

5.2.1. Puuetega inimesed, kelle hulka kuulub 15 % Euroopa elanikkonnast, tajuvad täiendavaid takistusi, mis ei võimalda neil kasutada ühtse turuga kehtestatud vabadusi. Komitee väljendab heameelt Euroopa Komisjoni hiljuti Euroopa juurdepääsetavuse akti kohta esitatud ettepaneku üle, mille eesmärk on edendada juurdepääsu kaupadele ja teenustele.

5.3. *Vabad elukutsed*

5.3.1. Komitee peab vajalikuks luua ühised vabasid elukutseid reguleerivad eeskirjad, mis kehtivad kõigis Euroopa riikides, ning laiendada Euroopa kutsekaarti kõikidele võimalikele kategooriatele, kooskõlas ELi direktiiviga kutse kvalifikatsioonide tunnustamise kohta.

5.4. *Patendid*

5.4.1. Intellektuaalomandi kaitse süsteemid on puudulikud, eriti VKEde jaoks, sest puudub kindlus ühtse patendi koosseksisteerimise osas riiklike patentide ja täiendavate riiklike kaitsesertifikaatidega.

5.4.2. Komitee nõustub vajadusega luua ühtne patendikohus, mis suudab tagada ühtse kohtualluvusepatentidega seotud protsesside puhul.

5.4.3. Komitee toetab komisjoni ettepanekut viia ühtse täiendava kaitse tunnustuse andmise menetlus üle ELi tasandile.

5.5. Riigihanked

5.5.1. Riigihangete osas soovib komitee, et võetaks kasutusele andmete kogumise süsteem ja uued analüüsivahendid, mille abil suudetakse tuvastada probleeme ja rikkumisi.

5.5.2. Võiks osutada väga kasulikuks luua Euroopa riigihangete registrid eesmärgiga selgitada välja eeskirjade eiramised hankemenetlustes.

5.5.3. Komitee peab samuti asjakohaseks võtta teatavate suurte taristuprojektide riigihangetega seotud aspektide puhul kasutusele vabatahtlik eelhindamise mehhanism.

5.6. Solvit

5.6.1. Komitee kutsub komisjoni üles laiendama SOLVITi volitusi ja mõjuvõimu, et tagada ühtse turu sätete järgimine liikmesriikide poolt, kes viimasel ajal väga ettevaatlikud tugevate natsionalismipursete suhtes.

5.6.2. Komitee märgib, et ühtse turu rakendamise kultuur on endiselt nõrk ja riikides on liiga palju ühtset turgu moonutavaid meetmeid, mis takistavad seda täielikult rakendamast.

Brüssel, 16. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus väärtpaperite üldsusele pakkumisel või kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti kohta”

[COM(2015) 583 final]

(2016/C 177/02)

Raportöör: Milena ANGELOVA

15. jaanuaril 2016 otsustas nõukogu ja 18. jaanuaril 2016 Euroopa Parlament vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus väärtpaperite üldsusele pakkumisel või kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti kohta”

[COM(2015) 583 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 3. märtsil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16.–17. märtsil 2016 (16. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 158, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kindlalt nii käesolevat määruse ettepanekut kui ka selle aluseks olevat lähenemisviisi lihtsustada ja ühtlustada nõudeid väärtpaperite reguleeritud turule lubamisel avaldatava prospekti kohta, muutes need nendes sisalduva teabe mõttes investorite jaoks kulutõhusamaks ja kasulikumaks. Komitee mõistab, et selles küsimuses toob pigem määruse kui direktiivi vorm parema õigusselguse emitentidele, investoritele ja kõigile sidusrühmadele, kuna see suurendab investorite usaldust ja kindlustunnet ning edendab kapitaliturgude liidu saavutamist.

1.2. Komiteel on väga hea meel eritähelepanu üle investorite usalduse tagasisaamisel; ta kiidab heaks selles küsimuses võetud erimeetmed ning toetab põhimõtet, et prospekti muutmisel lugejasõbralikumaks ja emitendi eriolukorrale suunatuks on kaks eelist: see vähendab kulusid ning suurendab prospekti asjakohasust võimalike investorite jaoks. Komitee peab samuti võimalust, et kõik ELi prospektid oleksid kättesaadavad ühtses kasutajasõbralikus ja ligipääsetavas andmebaasis, märkimisväärseks tõukeks kapitaliturgude arengule Euroopas, investorite kindlustunde suurenemisele ja mitmekesisemate finantstoodete loomisele.

1.3. Määruse ettepaneku selge eesmärk on vähendada halduskulusid, koostades prospekte kõigile emitentidele, eelkõige VKEde, sagedaste väärtpaperite emitentide ja teisest emissioonide jaoks, ning seetõttu väärib see komitee toetust. Jõupingutused teha prospekt võimalikele investoritele olulisemaks avalikustamise vahendiks ja saavutada suurem ühtsus ELi prospekti ja teiste ELi avalikustamise eeskirjade vahel on samuti kiiduväärne.

1.4. Tagamaks, et määruse ettepanek saavutaks oma sätestatud eesmärgid, tuleb kõik sidusrühmad tihedalt kaasata teise tasandi õigusakti loomise protsessi ning põhjalikku kvaliteedihindamisse, mida tehakse kaks aastat pärast määruse rakenduse algust. Komitee on eriti huvitatud aktiivsest osalemisest nendes konsultatsioonides.

1.5. Komitee ärgitab komisjoni selgitama mõningaid ebaselgeid küsimusi, mis võivad mõjutada ettepaneku mõju, ning vältima mis tahes olukorda, kus liikmesriikidele jäetud otsustamisvabadus võib põhjustada emitentidele ebavajalikku ja ebaproportsionaalset koormust või mõjutada investoritele olulise teabe selgust. Seetõttu on väga soovitatav, et Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA), rakendades oma volitusi liikmesriikide järelevalvetavade lähendamisel, võtaks arvesse mitte ainult kohalike reguleerimisasutuste seisukohti, vaid ka kohalike sidusrühmade, sealhulgas turuosaliste seisukohti.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1. Väärtpaberite üldsusele pakkumisel avaldatavat prospekti käsitleva õigusakti reformimine on Euroopa investeerimiskava kolmanda samba osa ⁽¹⁾, millega püütakse parandada ärikeskkonda ja mis on liidu kapitaliturgude võtmelement ⁽²⁾.

2.2. Määruse ettepanek on Euroopa Komisjoni pikaajalise töö tulemus väärtpaberite emiteerimisel teabe avalikustamist käsitleva õigusraamistiku täiustamisel. Seetõttu tuleks hinnata ettepaneku komponente tagasiulatuvalt, võttes arvesse erinevates etappides juba tehtud edusamme.

2.2.1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/71/EÜ ⁽³⁾ asendas kaht varasemat direktiivi – noteerimisprospektide (1980) ⁽⁴⁾ ja prospektide (1989) ⁽⁵⁾ direktiivi –, mis olid sattunud sidusrühmade tõsise kriitika alla, kuna neis lubati liidus väga erinevaid tavasid ja nende aluseks oli vastastikkuse tunnustamise süsteem, mis jättis vastuvõtva liikmesriigi asutustele märkimisväärse otsustusõiguse. Selles kehtestati esimest korda ühtse passi põhimõte.

2.2.2. Direktiivi 2003/71/EÜ läbivaatamine 2010. aastal näitas, et kuigi mõned edusammud olid tehtud, puudus selles direktiivis vajalik õigusselgus, see ei olnud piisavalt tulemuslik ja tõhus ega loonud vajalikku tasakaalu turutõhususe ja investori kaitse vahel. Seetõttu asendati see Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2010/73/EL ⁽⁶⁾.

2.2.3. Direktiivi 2010/73/EL mõju hinnati kolm aastat pärast selle jõustumist. Hindamine tuvastas selgelt, et direktiiv ei ole suutnud anda oodatud tulemusi (näiteks prospekti kokkuvõtte), et see ei olnud piisavalt ambitsioonikas (proportsionaalsed avalikustamiskorrad) ega sisaldanud lihtsalt meetmeid, mis oleksid rahuldanud kõigi sidusrühmade ootusi.

⁽¹⁾ COM(2014) 903 final.

⁽²⁾ COM(2015) 468 final. Kapitaliturgude liidu loomise tegevuskavas esitatakse terviklik ja ambitsioonikas meetmete kava, et tugevdada turupõhise rahastamise rolli Euroopa majanduses.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/71/EÜ väärtpaberite üldsusele pakkumisel või kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti ja direktiivi 2001/34/EÜ muutmise kohta (ELT L 345, 31.12.2003, lk 64).

⁽⁴⁾ Nõukogu 17. märtsi 1980. aasta direktiiv 80/390/EMÜ, millega koordineeritakse noteerimisega seotud selliste üksikasjade kogumist, uurimist ja levitamist käsitlevaid nõudeid, mis avaldatakse väärtpaberite ametlikku börsinimekirja lubamise korral (EÜT L 100, 17.4.1980, lk 1).

⁽⁵⁾ Nõukogu 17. aprilli 1989. aasta direktiiv 89/298/EMÜ vabalt kaubeldavate väärtpaberite avaliku pakkumise puhul avaldatava emissiooniprosppekti koostamise, kontrollimise ja levitamise nõuete kooskõlastamise kohta (EÜT L 124, 5.5.1989, lk 8).

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/73/EL, millega muudetakse direktiivi 2003/71/EÜ väärtpaberite üldsusele pakkumisel või kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti kohta ja direktiivi 2004/109/EÜ läbipaistvuse nõuete ühtlustamise kohta teabele, mis kuulub avaldamisele emitentide kohta, kelle väärtpaberid on lubatud reguleeritud turul kauplemisele (ELT L 327, 11.12.2010, lk 1).

2.2.4. Määruse ettepanek sisaldab mitmeid jooni ja meetmeid ning selles võib näha olulist sammu avalike emissioonide reguleerimise parandamiseks ja tõhustamiseks ning selleks, et tõeliselt võimaldada emitentidel ja investoritel ELis toiminguid teha.

2.3. Ettepaneku põhieesmärk on muuta äriühingutele kapitali kaasamine kogu liidus lihtsamaks ja odavamaks reguleeriva asutuse (tavaliselt päritoluriigi pädeva asutuse) ainult ühes riigis antava ühekordse kinnituse alusel, samal ajal tagades investoritele piisava ja tõese teabe andmise.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee toetab täielikult Euroopa Komisjoni algatust lihtsustada väärtpaberite üldsusele pakkumisel või mõnes liikmesriigis asuval või tegutseval reguleeritud turul kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti koostamist ja levitamist puudutavaid menetlusi, muutes need nendes sisalduva teabe mõttes investorite jaoks kulutõhusamaks ja kasulikumaks. Komitee on samadele põhimõtetele toetust avaldanud oma arvamuses direktiivi 2003/71/EÜ⁽⁷⁾ kohta.

3.2. Komitee rõhutab investorite usalduse tagasisaamise tähtsust ning tunneb selles valguses heameelt, et määruse eelnõus pööratakse erilist tähelepanu investoritele. Ta kiidab heaks selles küsimuses võetud erimeetmed ning toetab põhimõtet, et prospekti muutmisel lugejasõbralikumaks ja selle keskendumisel emitendi eriolukorrale on kaks eelist: see vähendab kulusid ning suurendab prospekti asjakohasust võimalike investorite jaoks. Komitee hindab ka püüdlusi struktureerida prospektis riskitegureid.

3.3. Komitee toetab ja kinnitab komisjoni seisukohta, et tuleb tegutseda selleks, et parandada emitentide olukorda, vähendades väärtpaberite üldsusele pakkumisel halduskulusid, kuna VKEsid takistab hetkel suur kogus nõutavaid dokumente ja sellest tingituna kõrged kulud. Komitee usub, et määruse ettepaneku mõju hindamisel viidatud emitentide eeldatav aja ja kulude kokkuhoid (umbes 175 miljonit eurot aastas) aitab kaasa ELi ettevõtete konkurentsivõime paranemisele.

3.4. Komitee arvamuse kohaselt peaks võimalus, et kõik ELi prospektid oleksid kättesaadavad ühtses andmebaasis, andma märkimisväärse tõuke kapitaliturgude arengule Euroopas, edendama investorite kindlustunnet ja aitama luua mitmekesisemaid finantstooteid. Et selline andmebaas oleks tõepoolest tõhus, peab see olema loodud eriti kasutajasõbralikul viisil ja vormingus, mis võimaldab teabele kergesti ligi pääseda ning on hõlpsasti kasutatav.

3.5. Komitee tervitab nõuet avalikustada vähem, kuid ühtsustatud teavet, mis kiirendab asjaomast haldustööd ning vähendab jooksvaid kulusid.

3.6. Komitee tervitab õigusakti valikut ja otsust reguleerida seda valdkonda, kasutades selleks määrust ja mitte direktiivi. Määrusega, mis on kõigis liikmesriikides otseselt rakendatav ühtne sätete kogum, kaob kaalutlusõigus, mis seni on eksisteerinud direktiivi⁽⁸⁾ ülevõtmisel liikmesriikide õigusesse. Määruse vastuvõtmine tagab siseturgu ühtsuse ja terviklikkuse, vähendab erinevusi ja killustutust ELis kehtivates õiguslikes sätetes ning soodustab kapitaliturgude liidu arengut. Selline lähenemine muudab elu lihtsamaks investoritel, kes ei pea end kurssi viima paljude riiklike õigusaktidega, kui nad on otsustanud investeerida välismaale.

⁽⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/73/EL, millega muudetakse direktiivi 2003/71/EÜ väärtpaberite üldsusele pakkumisel või kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti kohta ja direktiivi 2004/109/EÜ läbipaistvuse nõuete ühtlustamise kohta teabele, mis kuulub avaldamisele emitentide kohta, kelle väärtpaberid on lubatud reguleeritud turul kauplemisele (ELT C 347, 18.12.2010, lk 79).

⁽⁸⁾ Direktiiv 2010/73/EL.

3.7. Võttes arvesse ELi prospekte käsitlevate õigusaktide arenemist ning tõestatud vajadust nende pideva täiustamise järele, tervitab komitee asjaolu, et komisjon on juba ettepaneku esitamise etapis väljendanud oma kavatsust hinnata määruse mõju pärast selle jõustumist ning, enamgi veel, on töötanud selleks välja parameetrid. Siiski leiab komitee, et viis aastat on selliseks oluliseks hindamiseks liiga pikk ooteaeg ning innustab seda perioodi lühendama kahele aastale pärast määruse kehtima hakkamist. See võimaldab kiiremat ülevaadet mõjudest, mida kavandatud määrus on kaasa toonud, ning vajaduse korral paranduste tegemist. Komitee soovib, et kvalitatiivne ja põhjalik hindamine tuleb ellu viia selleks, et täiendada sätestatud kvantitatiivseid hindamisparameetreid, sealhulgas kvalitatiivset ja põhjalikku hindamist, mis keskendub muu hulgas analüüsile, kuidas ja mil määral on prospekti lihtsustamisest tulenev kapitali kaasamine edendanud ettevõtete konkurentsivõimet ning kuidas on see seni aidanud edendada kapitaliturge liikmesriikides ja kuidas mõjutanud üldiselt nende ärikliimat. Ülimalt oluline on hinnata ka seda, kuivõrd on liikmesriigid määruse rakendamist üle reguleerinud selle sätete rakendamisel nendes valdkondades, kus neil on nende kohandamisel kaalutusõigus.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Emissiooniprosppekti nõudva emissioonimahu miinimumsuuruse tõstmine 500 000 euroni⁽⁹⁾ on samm õiges suunas, lihtsustamaks asjaajamist väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete juurdepääsul finantseerimisele. Teisest küljest, ei tohi liikmesriigi õigus nõuda nende emissioonide puhul spetsiaalsetest teabe avaldamiseks kasutatavatest etteantud vormidest⁽¹⁰⁾ kaasa tuua täiendavaid administratiivseid takistusi ega nn ülereguleeritust⁽¹¹⁾ ja see tuleks lülitada regulatsiooni rakendamise järgselt teostavasse mõjuanalüüsi. Komitee näeb sellega seoses võimalikke ohte ja kutsub komisjoni üles seda mõju hindamise juures lähemalt uurima.

4.2. Komitee tunnustab täiel määral komisjoni poolset erilist tähelepanu väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete täpse määratluse sõnastamisele ja jagab seisukohta, et selle definitsiooni edasine kohandamine on vajalik⁽¹²⁾. Komitee on oma mitmetes hiljutistes arvamustes juba esile tõstnud vajaduse ühtlustatud, uuendatud ning täpsema definitsiooni järele⁽¹³⁾.

4.2.1. Komitee toetab määruse eelnõus (artikli 2 lõike 1 punkt f) kasutatud definitsiooni, mille kohaselt peab samaaegselt olema täidetud vähemalt kaks Euroopa Komisjoni soovitus 2003/361⁽¹⁴⁾ sätestatud kolmest kriteeriumist. See lähenemine peaks leidma laiemat kasutamist ning muutuma normiks kõigis komisjoni seadusandlikes algatustes nagu ka liikmesriikide seadustes ja haldustavades.

⁽⁹⁾ Määruse ettepaneku artikli 1 lõike 3 punkt d.

⁽¹⁰⁾ Määruse ettepaneku artikli 3 lõige 2.

⁽¹¹⁾ Oma teatises „Parem õigusloome paremate tulemuste saavutamiseks – ELi tegevuskava” (COM(2015) 215 final, lk 7) määratleb komisjon „ülereguleerimise” järgmiselt: „Kui liikmesriigid rakendavad liidu õigusakte riiklikul tasandil, lähevad nad ELi õigusaktides rangelt nõutavast sageli kaugemale (ülereguleerimine). Komisjon lisab samas punktis, et „sellest võib olla küll rohkem kasu, aga samas võivad need tarbetult suurenda äriühingute ja ametiasutuste kulusid, mida sageli ekslikult seostatakse ELi õigusaktiga.”

⁽¹²⁾ Määruse ettepaneku artikli 2 lõike 1 punkt f.

⁽¹³⁾ Komitee arvamus „Roheline Raamat „Kapitaliturgude liidu loomine”” (ELT C 383, 17.11.2015, lk 64), komitee teabearuanne „VKEde juurdepääs rahastamisele” EESC-2014-06006-00-00-RI-TRA ning komitee arvamus „Pereettevõtted Euroopas tulevase majanduskasvu ja paremate töökohtade allikana” (ELT C 13, 15.1.2016, lk 8). Nendes arvamustes soovitas komisjon tungivalt täiustada VKEde määratlust selliselt, et see kajastaks paremini ettevõtete mitmekesisust Euroopas, ning käsitleda vajadust ühtsustada erinevad määratlused, mis on hetkel sätestatud komisjoni soovitus 2003/361/EÜ (mis kordab suures osas komisjoni 1996. aasta soovitus nr 96/280/EÜ, on suurel määral aegunud ja ei arvesta ELi laienemisega), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiivis 2014/65/EL (finantsinstrumentide turgude kohta) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivis 2013/34/EL (teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta) (nendes kahes direktiivis pakutud määratluste erinevusi on käsitletud kõnealuses määruse ettepanekus).

⁽¹⁴⁾ Määruse ettepaneku artikli 2 lõike 1 punkt f. Tegelikult nõuab soovitus nr 96/280/EÜ sätestatud VKE alge määratluse kolmest kriteeriumist kahe täitmist samaaegselt. Kuid soovitus 2003/361/EÜ annab pädevatele asutustele kaalutusõiguse haldusmenetluse lihtsustamise huvides ... kasutada vaid üht kriteeriumi – ettevõtte töötajate arvu – oma poliitikate elluviimiseks (põhjendus 7), mille tulemusena jääb sellest määratlusest välja palju ettevõtteid, mis oleksid võinud kvalifitseeruda, kui oleks alge määratluse kohaselt kasutatud samaaegselt kolmest kriteeriumist kahte.

4.2.2. Komitee pooldab ka väga piirmäärat tõstmist 100 miljonilt eurolt 200 miljoni euroni „väikese turukapitalisatsiooniga äriühingu“⁽¹⁵⁾ määratlemisel, mis kinnitab direktiivis 2014/65/EL⁽¹⁶⁾ sisalduvat määratlust ning elimineerib erinevuse selle ja direktiivis 2003/71/EÜ⁽¹⁷⁾ kasutatava määratluse vahel.

4.3. Võimalus anda välja „vabatahtlikke prospekte“⁽¹⁸⁾ pakub emitentidele täiendavat paindlikkust ja parandab ligipääsu EL kapitaliturgudele.

4.4. Sätted, mis võimaldavad hilisemat „jaeturustusahela abil kauplemist“ väärtpaberitega⁽¹⁹⁾ on väga positiivne uus element.

4.5. Kavandatav äärmiselt üksikasjalik prospekti kokkuvõtte⁽²⁰⁾ kirjeldus kergendab märkimisväärselt emitentide olukorda ja kõrvaldab puudujärgid, mis leiti hinnangu kohaselt olevat direktiivis 2010/73/EL. Kohustus hõlmata üksnes hädavajalikku ja olulist teavet lihtsustab asja nii emitentide kui ka investorite jaoks ja muudab kergemaks nii hilisema andmetes orienteerumise kui ka erinevate emitentide prospektide võrdlemise. Komitee kutsub komisjoni üles tagama, et siiviilvastutus kehtiks kõigi nende juhtumite puhul.

4.6. Kavandatav võimalus koostada mittekapitaliväärtpaberite emiteerimisel põhiprospekt pakub lisapaindlikkust täiendavatele emitentide kategooriatele.

4.7. Universaalne registreerimisdokument on võimalus⁽²¹⁾, mida saab kasutada, et märkimisväärselt vähendada sagedaste emitentide jaoks administratiivseid takistusi ja lihtsustab seega nende juurdepääsu kapitaliturgudele.

4.8. Konkreetset avalikustamiskorrad⁽²²⁾, mis jällegi lihtsustavad ettevõtetel informatsiooni avaldamist ning investoritel selle töötlemist, väärivad samuti tunnustust ja toetust.

4.9. Komitee väljendab suurt heameelt asjaolu üle, et Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve saab ülesandeks koostada teatud kindlad regulatiivsed ja rakenduslikud tehnilised standardid. Need sisaldavad juhtnõore selgemaks riskifaktorite käsitlemiseks ja nende jaotamiseks vastavatesse kategooriatesse, pöörates erilist tähelepanu mitte niivõrd üldistele kui spetsiifilistele riskidele, aga ka loetelusid laiendamaks avalikustatud informatsiooni, mida võib lülitada viidetena prospekti. See aitab kaasa kapitaliturgude integratsioonile.

4.10. Komitee soovib ka lisada ettepanekuid, mis on suunatud suurema standardiseerituse saavutamisele menetlustes, mida kasutatakse prospekti ülevaatamiseks ja kontrollimiseks juhtudel, kui selle avalikustamine peatatakse või tühistatakse. Paljudel juhtudel rakendatakse enne reguleerimisasutuse lõppotsust mitmeid taha- ja ettepoole suunatud menetlusi. See tekitab ebavajalikke viivitusi, mis võivad emitendi jaoks osutada üsnagi kulukateks võrreldes olukorraga, kus reguleerimisasutus esitab oma soovitud ühekorruga. Edusammude saavutamiseks kapitaliturgude liidu loomisel peaks Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve töötama liikmesriikide jaoks välja ühtsed reeglid tähtaegade osas ning vormingud potentsiaalsetele emitentidele antavate konkreetsete juhtnõõride osas, mis selgitavad, kuidas toimida prospekti kavandis esinevate puudustega. See lihtsustaks emitentidel – eriti väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel – prospekti koostamist ja looks ühtsena keskkonna, vähendades regulatiivse sekkumise vajadust.

⁽¹⁵⁾ Määruse ettepaneku artikli 2 lõike 1 punkt f.

⁽¹⁶⁾ Direktiivi 2014/65/EL artikli 4 lõike 1 punkt 13.

⁽¹⁷⁾ Direktiivi 2003/71/EÜ artikli 2 lõike 1 punkt t.

⁽¹⁸⁾ Määruse ettepaneku artikkel 4.

⁽¹⁹⁾ Määruse ettepaneku artikkel 5.

⁽²⁰⁾ Määruse ettepaneku artikkel 7.

⁽²¹⁾ Artikkel 9 koostöös määruse ettepaneku artikli 10 lõikega 2, artikli 11 lõikega 3, artikli 13 lõikega 2 ja artikli 19 lõikega 5.

⁽²²⁾ Määruse ettepaneku põhjendused 14 ja 15.

4.11. Komitee toetab samuti praktikat lubada prospekti lülitada vabatahtlik osa, kus ettevõtted saavad investoritele edastada täiendavat faktiliselt korrektset mittefinantsteavet keskkonnakaitse aspektide, tootmistavade, sotsiaalsetes programmides osalemise jms kohta. Selline teave on eriti tähtis suurte avalike ettevõtete jaoks, mis on ettevõtja sotsiaalse vastutuse lipulaevadeks kooskõlas vajadusega, et prospekt oleks korrektne, selge ja täielik.

4.12. Komitee annab järgmised soovitused, parandamiseks määruse ettepaneku lisasid.

4.12.1. Need osad, mis puudutavad riski, peaksid olema konkreetsemad: registreerimisdokument peaks eristama ettevõtte ja selle äritegevusega seotud riske (lisa II, II.C., lk 5).

4.12.2. Vältimaks teabe dubleerimist, peaks väärtpaberite pakkumise teade katma üksnes riske, mis on seotud väärtpaberitega (lisa III, III.C., lk 8).

4.12.3. Juhatuse ja kõrgema juhtkonna liikmete, konsultantide, audiitorite nimed ja teatud muu teave (lisa III, lk 8, I) tuleks eemaldada väärtpaberite pakkumise teatest, kuna see teave on esitatud registreerimisdokumendis, v.a juhul, kui väärtpabereid emiteerivad aktsionärid.

4.12.4. Emitendi põhikiri võib olla tehtud kättesaadavaks eraldi dokumendina, millele prospektis saab viidata.

4.12.5. Komitee soovib vähendada ebaregulaarsete emitentide prospektide heakskiitmiseks ning reguleerimisasutuselt vastuse saamiseks kuluvat aega muudatuste tegemisel ning see peab olema algselt kavandatud ajavahemikest lühem. Vastuseks reguleerimisasutuse kommentaaridele peaks olema võimalik esitada üksnes prospekti parandatud osi ja vähendada paberkoopiate arvu, viies sisse prospekti ja selle lisade elektroonilise versiooni.

4.12.6. Komitee kutsub komisjoni üles ette nägema mõistliku tähtsaja, mis võimaldaks uute sätete sujuvat rakendamist ja pakuks võimaluse turgudel ja emitentidel asjaomaste muudatustega kohaneda.

5. Lahtised küsimused

5.1. Mõned küsimused, mis võivad mõjutada kavandatava määruse mõju, ei ole piisavalt lahti seletatud ning komitee soovib neid põhjalikumalt käsitleda.

5.1.1. Väärtpaberite pakujatele on kehtestatud künnis 500 000 eurot. Kui emissiooni maht jääb alla selle summa⁽²³⁾, prospekti ei nõuta. Sellisel juhul võivad riiklikud reguleerimisasutused oma äranägemise järgi võimaldada emitentidel kasutada „asjakohases vormis avalikustamist”. Komitee soovib kehtestada eelnevalt asjakohaste vormide sisu, et ennetada ELi liikmesriikides emitentide mis tahes võimalikku ebavõrdset kohtlemist ja seda, et eelnimetatud asjakohased vormid on prospektist lihtsamad.

5.1.2. Lisaks on olemas säte, mis võimaldab riiklikel reguleerimisasutustel vabastada kõik emissioonid mahus 500 000 eurot kuni 10 000 000 eurot ühtlustatud prospekti määruse sätetest eeldusel, et vabastus puudutab üksnes liikmesriigisest ettepanekut ja ei nõua passiga kinnitamist, et kasutada prospekti teistes liikmesriikides. Seoses sellega oleme arvamusel, et mida suurem on riikliku reguleerimisasutuse otsustusruum, seda suurem on tõenäosus, et eri liikmesriikide riiklikes õigusaktides koheldakse sama liiki emitente ebavõrdset. See aitab ka vältida tarbijakaitse madalama taseme võimalikke soovimatuid mõjusid. Kui see on nii, siis leiab komitee, et riiklikku kaalutusõigust tuleks teatud määral kärpida. Et seda mõtet veelgi edasi arendada, kutsub komitee komisjoni üles analüüsima, kas viidatud erand emissioonidele mahus 500 000 kuni 10 000 000 eurot võiks olla kahjulik eriti VKEdele kapitaliturgude liidu seisukohast. Komitee kutsub komisjoni üles selle analüüsi valguses uuesti kaaluma, kas kõnealune erand tuleks säilitada või on parem sellest loobuda.

⁽²³⁾ Määruse ettepaneku artikli 1 lõike 3 punkt d.

5.1.3. Kavandatava määruse artikli 42 tähenduses delegeeritud õigusakte tuleb põhjalikult arutada enne nende lõplikku heakskiitmist koos kõigi sidusrühmadega. Komitee on väga huvitatud aktiivsest rollist teise tasandi õigusakti väljatöötamise konsultatsioonides.

5.1.4. Samamoodi võiks Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve, kasutades oma volitusi liikmesriikides järelevalve tavade ühtsust tagades, võtta arvesse mitte ainult kohalike reguleerimisasutuste seisukohti, vaid ka kohalike sidusrühmade, sealhulgas turuosaliste seisukohti.

5.1.5. Kuna prospekti ei nõuta emissiooni mahu korral, mis jääb alla 500 000 euro, mis jääb määruse kohaldamisalast välja, soovib komitee, et Euroopa Komisjon või Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve annaks liikmesriikidele soovitusel selle kohta, kuidas selgitada nende VKEdest emitentide staatust, kel ei ole lubatud kaubelda reguleeritud turul, kuid kes kauplevad mitmepoolsetes kauplemissüsteemides või ühisrahastamisplatvormide kaudu. Need soovitusel peaksid andma ka vastuse küsimusele, kas selliseid ettevõtteid tuleks pidada avalikeks või eraettevõteteks ning millised järelevalvekokkulepped neile kehtivad.

5.1.6. Komitee juhib tähelepanu artikli 25 lõike 2 sõnastusele, viidates „rahvusvahelises rahanduses üldkasutatavale keelele”, ning täpsustab, et tegemist peaks olema ELi ühe ametliku keelega, mida aktsepteerib sihtriik.

5.1.7. Investoritele suunatud teavet sisaldavasse artiklisse 7 prospekti kokkuvõtte kohta oleks kasulik hõlmata konkreetsed hoiatused investeerimisega seotud ohtude kohta.

Brüssel, 16. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Kesk pangale „Tegevuskava euroala ühtsema välisesindatuse loomiseks rahvusvahelistel foorumitel””

[COM(2015) 602 final]

ning

„Ettepanek: nõukogu otsus, millega nähakse ette meetmed euroala ühtse esindatuse järkjärguliseks loomiseks Rahvusvahelises Valuutafondis”

[COM(2015) 603 final – 2015/0250 (NLE)]

(2016/C 177/03)

Raportöör: Petr ZÁHRADNÍK

11. novembril 2015. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Kesk pangale „Tegevuskava euroala ühtsema välisesindatuse loomiseks rahvusvahelistel foorumitel””

[COM(2015) 602 final]

ning

„Ettepanek: nõukogu otsus, millega nähakse ette meetmed euroala ühtse esindatuse järkjärguliseks loomiseks Rahvusvahelises Valuutafondis”

[COM(2015) 603 final – 2015/0250 (NLE)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 3. märtsil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16.–17. märtsil 2016 (17. märtsi 2016 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 204, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused (ettepanekud)

1.1. Peamine üldine järeldus seisneb selles, et kui euroala soovib olla aktiivsem, tõhusam ja nähtavam rahvusvahelistes finantsasutustes, peab ta suurendama oma välisesindatust. See omakorda suurendaks euroala kaalukust rahvusvaheliste finantsasutuste silmis ja annaks kesksema koha rahvusvahelistel finantsturgudel. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendas oma seisukohti kõnealusel küsimuses⁽¹⁾ juba enne seda, kui Euroopa Komisjon avaldas siin vaadeldavad dokumendid.

1.2. Komitee toetab mõlema arutluse all oleva dokumendi põhiideed, nimelt et pärast euroala sisemise juhtimissüsteemi märkimisväärset tugevdamist (eelkõige aastatel 2009–2014) on nüüd mõistlik seda tasakaalustada euroala esindatuse tõhustamisega maailmamajanduses. See oleks märk tugevdatud poliitilisest sambast, mis tagab tasakaalustatud seose ja ühtluse euroala toimimise sisemise sidususe ja välisvajaduste vahel ning toob endaga kaasa ka liikmesriikide majanduspoliitiliste paradigmade lähenemise.

1.3. Samuti nõustub komitee seadma esikohale euroala välisesindatuse tugevdamise Rahvusvahelises Valuutafondis (IMF). Selleks on mitu põhjust, peamine neist on IMFi valitsev roll majanduse ülemaailmses juhtimises ja majanduspoliitika kujundamises, samuti tema konkreetne osalemine mitme ELi liikmesriigi päästepakettides viimastel aastatel.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omaalgatuslik arvamus teemal „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm” (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8).

1.4. Samas aga peab komitee kavandatavat tõhustatud ELi või euroala välisesindatust kogu protsessi esimeseks sammuks, millele järgnevad sama üksikasjalikult määratletud meetmed sidemete edendamiseks teiste asjaomaste institutsioonidega, nagu Rahvusvaheliste Arvelduste Pank (BIS) või OECD, kes osalevad pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu eesmärkide edendamises. Komitee teeb ettepaneku, et Euroopa Komisjon, pidades oma strateegias edaspidigi prioriteetseks euroala välisesindatuse tugevdamist IMFis, töötaks välja stsenaariume, kuidas tugevdada ja tõhustada sidemeid ka muude asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonidega, võttes eelkõige arvesse nende pädevusvaldkondi.

1.5. Komitee nõustub üldjoontes lõppeesmärgiga kehtestada ühisesindaja koht IMFis hiljemalt 2025. aastaks, nagu on osutatud euroala välisesindatuse ettepanekus, ning selle saavutamise kavaga. Komitee toetab ka Euroopa Komisjoni üleskutset Euroopa Parlamendile ja nõukogule saavutada konsensus, mis võimaldab viimasel vastu võtta üldiselt soodne otsus pakutud lähenemisviisi kohta.

1.6. Sellega seoses kutsub komitee samuti üles selgelt ja üheselt määratlema euroala välisesindatuse ülesanded ning siduma selle kooskõlastatult rolliga, mida EL etendab tervikuna (ühtse turu ühtsuse säilitamise eesmärgil). Komitee arvates hõlmab kavandatav euroala esindatus IMFis teemasid, mis tegelikult ega sisuliselt ei piirdu ainult euroala endaga, vaid on väga olulised ka kogu ELile ja selle liikmesriikidele. Samal ajal toetab komitee ideed, et seoses euroala välisesindatusega käsitletak ka selle tulevast laienemist. Selline kooskõlastamine võib olla täiendav põhjus ja stiimul otsuste hindamisel mõne liikmesriigi valmiduse kohta liituda euroalaga.

1.7. Komitee nõustub kolmeetapilise stsenaariumi põhiosadega, mille eesmärk on saavutada 2025. aastaks ühisesindaja koht IMFis, ning selle eesmärgini viivate üleminekuetappidega. Tuleb aga avaldada vastavat poliitilist survet tagamaks, et liikmesriigid täidaksid sellest tulenevad kohustused õigeaegselt.

1.8. Samuti toetab komitee ettepanekut töötada välja korraldus euroala huvide eest seisva esindaja ametikoha loomiseks eelkõige IMFis, kuid ka teistes olulistest finantsasutustes Brüsselis (muutes IMFiga seotud küsimustega tegeleva allkomitee täieõiguslikuks majandus- ja rahanduskomitee allkomiteeks). Euroala ühiste huvide esindamise üksus peaks olema ka Washingtonis ning tuleks tagada sõnaselge ja tõeline koordineerimine euroalasse mittekuuluvate riikidega.

1.9. Komitee eeldab, et kavandatav kord toob kaasa parema ja põhjalikuma koordineerimise liikmesriikide vahel majanduspoliitika ja selle välismõõdme vallas, ning eeldab selle vastavat koordineerimist asjakohaste ELi institutsioonide ja asutuste vahel, tagades samuti maksimaalse läbipaistvuse.

1.10. Komitee arvates keskendutakse mõlemas dokumendis suuresti küsimuse menetluslikele ja korralduslikele või seadusandlikele/õiguslikele aspektidele. Komitee soovib lisada majandusanalüüs ning lühike avaldus oodatava kasu ja mõju kohta pärast selle rakendamist.

1.11. Komitee nõustub kavandatavate aruannete korrapärase esitamisega alates 2017. aasta kevadest edusammude kohta tugevdatud euroala välisesindatuse saavutamisel.

2. Euroopa Komisjoni ettepanekud: kokkuvõte ja analüüs

2.1. Käesolevas arvamuses võetakse kokku tähelepanekud kahe dokumendi kohta, mis avaldati 21. oktoobril 2015. aastal meetmepaketi osana Euroopa majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks. Dokumentides käsitletakse paketi keskset küsimust – euroala välisesindatust. Pakett on kavandatud 2025. aastal soovitud eesmärkide saavutamiseks vajalikest üksteist mõjutavatest ja tingimuslikest sammudest koosneva süsteemina.

2.2. Põhiidees lähtutakse olemasolevatest ettepanekutest luua tihe ja toimiv majandus- ja rahandusliit (november 2012) ning seda on veelgi rõhutatud 2015. aasta juunis avaldatud viie juhi aruandes.

2.3. Arutluse all olevates dokumentides peetakse enesestmõistetavaks, et IMF on peamine institutsioon, mille suhtes tuleks euroala välisesindatust tugevdada.

2.4. Ühisesindaja kohaga euroala oleks võimeline suhtlema IMFiga ühehäälselt neis küsimustes, milles ELi poliitika on suurel määral kooskõlastatud, täpsemalt majandus- ja eelarvepoliitika, makromajanduslik järelevalve, vahetuskursi poliitika ja finantsstabiilsus.

2.5. Ettepanek vastuseks sellisele olukorrale on luua ühtlasem ja tõhusam euroala välisesindatus IMFis, tuginedes strateegiale, mille kohaselt tuleb stsenaariumis võimalikult kiiresti kokku leppida ja seda sammhaaval rakendada. Kavandatud on kolm etappi.

2.6. Euroala välisesinduse tugevdamise põhimõtet on vaja rakendada läbipaistvalt, teavitades avalikkuse asjaomaseid rühmi korrapäraste eduaruannete kaudu.

2.7. Euroala ühtne esindatus IMFis 2025. aastal, nagu lõpuks kavandatud, on kindlaks määratud vastavalt otsuse ettepaneku (COM(2015) 603 final) õigussätetele:

— aktsionäride nõukogus tutvustab euroala seisukohti eurorühma esimees;

— Rahvusvahelises Valuuta- ja Rahanduskomitees esindab euroala eurorühma esimees;

— IMFi direktorite nõukogus esindab euroala otse euroala ühe liikmerühma tegevdirektor, niipea kui on moodustatud üks või mitu liikmerühma, mis koosnevad ainult euroala liikmesriikidest (tegevdirektori valimine, nagu eespool osutatud, eurorühma esimehe ettepanekul; suuliste ja kirjalike avalduste täielik kooskõlastamine).

2.8. Euroala laienemise korral tehakse vajalikud muudatused kooskõlas euroalasse mittekuuluvate riikidega ning kohendatakse esindatust vastavalt.

3. Üldised märkused

3.1. Esimeses arutluse all olevas dokumendis keskendutakse peamiselt menetluslikele ja korralduslikele küsimustele, teises vormitakse selle sisu eelnõuks. Mõlemad kujutavad endast põhjalikku panust euroala poliitilise samba loomisse ning euroala käsutuses olevate sise- ja välisvahendite tasakaalu tagamiseks. Ühel häälel rääkimine euroala välisesindatuses tugevdab euroala kooskõlastamist ja ühtsust ning aitab kaasa euroala eri liikmete majanduspoliitikate vastastikusele lähenemisele. Kõnealuse visiooni täitmiseks ja elluviimiseks on vaja suuremat vastutust tihedama integratsiooni ja institutsioonide tugevdamise näol.

3.2. Ajavahemikul 2009–2014 võeti vastu enneolematu hulk meetmeid ELi majanduspoliitika koordineerimiseks. (Sinna kuulub Euroopa poolaasta tsüklilise protsessi rakendamine, stabiilsuse ja kasvu pakti eeskirjade muutmine, esimese ja teise majanduse juhtimise paketi vastuvõtmine, majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise leping (fiskaalkokkulepe), Euroopa stabiilsusmehhanism (ESM), pangandusliit ja kapitaliturgude liit). Enamikuga meetmetest toetati euroala puuduvaid alustalasid või lühiajaliste päästemeetmete vastuvõtmist, et vastata kiireloomulistele majanduslikele ja fiskaalpoliitilistele vajadustele. Pika aja pärast saabus 21. oktoobril 2015. aastal pärast viie juhi aruannet avaldatud meetmete pakett ambitsioonikate, tulevikku suunatud põhimõtetega, et arendada ja parandada euroala institutsioonilist keskkonda ja õiguslikke vahendeid ning euroala ülesehitust, mida kõnealuste meetmete rakendamise abil tuleks tõhustada ja tihedamalt integreerida.

3.3. Aastatel 2009–2014 võetud meetmed keskendusid peamiselt euroala sisemise toimimise tugevdamisele. Seetõttu ei suudetud vastava välisesindatuse korraldamisel arvestada selle ühe suureneva tähtsusega ega majanduspoliitika ühtlustamisel toimunud nihkega. Euroala positsioon rahvusvahelistes finantsasutustes ja lõpptulemusena rahvusvahelistel finantsturgudel kahanes suhtelises arvestuses või ta ei suutnud ära kasutada oma potentsiaali. Sellest järeldub, et euroala täiustatud väline tegevus peab olema välismaailmas tajutav ning olema ühtsem ja ühendatud ülemaailmsesse finantssüsteemi.

3.4. Euroala välisesindatust tuleks käsitleda laiemas poliitilises kontekstis, mis oli viie juhi aruande ajendiks. Sellest võib järeldada, et

- a) majandus- ja rahaliidu praegune struktuur on ebapiisav, mis ei võimalda täita euroalalt oodatavat panust;
- b) euroala siseasjadesse suunatud meetmed ei saa olla tõhusad, arvestades euro rolli maailmamajanduses, ilma vastava välisesindatusega.

3.5. Võib väita, et kui euroala välisesindatust ei looda, siis euroala potentsiaal ülemaailmse majandus- ja rahapoliitika kujundamisel võib jääda kasutamata ning euro atraktiivsus tehingute, investeringute ja reservvaluuta puhul rahvusvahelisel tasandil jääda piiratuks.

3.6. IMFi keskendumise vajadus tuleneb tugevast vastastikusest täiendamisest ELi ja IMFi majanduspoliitika ja kasutatavate vahendite vahel praegu, mil neid on oluliselt tugevdatud ja kooskõlastatud ELis ja eriti euroalas⁽²⁾. IMF on määrava tähtsusega institutsioon maailmamajanduse juhtimises ning on koostöös Euroopa Komisjoni ja Euroopa Keskpannaga etendanud tähtsat rolli majandus- ja võlakriisis olevate liikmesriikide päästmiskavade kujundamisel ja rakendamisel. IMFi roll kasvab jätkuvalt ning koostöö vajadust tema ja euroala vahel nähakse nüüd palju laiemalt ja mitmekülgsemalt kui üksiku liikmesriigi piiratud vaatenurgast. Samal ajal juhib komitee tähelepanu asjaolule, et kui euroalal oleks algusest peale olnud oma Euroopa Valuutafond, nagu kavandati esialgsetes ettepanekutes enne Euroopa Rahasüsteemi loomist 1970. aastate lõpus, siis võinuks see kriisi ajal täita täpselt sama osa, mida tegelikkuses lõpuks täitis IMF.

3.7. Tugevamat ja tõhusamat euroala välisesindatust tõkestavad arvukad takistused, mis on nõuetekohaselt kindlaks määratud ja hinnatud:

- liikmesriikidevaheline killustatus (19 euroala liikmesriiki IMFi direktorite nõukogus on jaotunud kuude liikmerühma ja kahel on eraldi esindajad, mis sageli takistab euroala riikidel ühiste seisukohtade väljendamist);
- euroala kui terviku ebapiisav esindatus (puudub euroala ühisesindaja, kellel oleks ametlikud volitused IMFi direktorite nõukogus – seda ülesannet täidab praegu ELi liikmesriikide esindajate grupi (EURIMF) esimees); samuti puudub IMFil sobiv partner euroalaga ühiste küsimustega tegelemiseks (pidades silmas hiljuti võetud meetmeid majanduspoliitika kooskõlastamise tõhustamiseks); Euroopa Keskpannal on vaatelejastaatus IMFi direktorite nõukogus;
- ebapiisav kooskõlastamine euroala sees (suutmatus täielikult rakendada 1998. aastal Viinis sõlmitud Euroopa Ülemkogu kokkulepet); majandus- ja rahanduskomitee IMFi ja seonduvate küsimuste allkomitees (SCIMF) ELi tasandil kooskõlastamise puhul kaitseb iga liikmesriik tegelikult oma seisukohti.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omaalgatuslik arvamus teemal „Valitsemissektori võlakriisi mõjud ELi valitsemisele“ (ELT C 51, 17.2.2011, lk 15).

3.8. Muu hulgas seoses eespool märgituga võib esitada põhimõttelise märkuse arutluse all olevate dokumentide teema kohta: mõlema dokumendi sisu elluviimiseks on vaja tihedat kooskõlastamist mitmes aspektis ehk sisemiste ja väliste vahendite vahel, mis on euroala käsutuses oma struktuuri ja toimimise tõhustamiseks, majanduspoliitikate ühtlustamiseks ning ühtekuuluvuse ja lähenemise suurendamiseks; euroala riikide ja nende liikmesriikide vahel, kus eurot ei ole kasutusele võetud (ettevalmistatud menetlusega euroala laienemise puhuks); euroala välisesindatuse eri vormide vahel (rahandusküsimused, struktuuripoliitika, pangandus ja finantsturg, majanduspoliitika). Kooskõlastamise põhimõtete lähtepunktiks võib pidada tööka, et euro on Euroopa Liidu rahaühik.

3.9. Teine üldine küsimus on vajadus tasakaalustada dokumentides järgitavaid menetluslikke, haldusalaseid ja seadusandlikke põhimõtteid vastavate majanduslik-analüütiliste ja poliitiliste argumentidega.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Kooskõlas eespool esitatud üldiste märkustega oleks soovitatav koostada selge skemaatiline joonis, mis näitab seost uue ELi majanduse juhtimise ja IMFi ning võimaluse korral teiste institutsioonide poliitika vahel, sarnaselt näiteks Euroopa poolaasta rakendamise ja täitmise ajakava ja programmiga, et muuta küsimuse arutamine läbipaistvamaks ja kaasavamaks.

4.2. Samuti on soovitatav koostada stsenaarium sisemiseks koordineerimiseks asjaomaste ELi institutsioonide ja asutuste vahel, et saavutada tõhus koostöö nende vahel eeskirjade ja menetluste paindlikkuse osas, iseäranis kõnealuse kontseptsiooni rakendamise ettevalmistamise ja üleminekuetappides ning euroala laienemisel. Selleks, et tagada maksimaalne läbipaistvus ja vastutus, nagu nõutakse komisjoni teatises, peaks Euroopa Parlamendil ja Euroopa Kohtul olema oma osa kõnealustes küsimustes kooskõlas ühenduse meetodiga otsuste tegemisel.

4.3. Euroala välisesindatuse laiendamise ettepanek on osa paketist, mis sõnastab uuesti Euroopa poolaasta ning millega luuakse riiklikud konkurentsivõime nõukogud ja Euroopa Eelarvenõukogu. Eelkõige nõuavad need sammud ELi ja euroala esindatust teistel asjakohastel foorumitel. Kõnealuse küsimuse puhul näib olevat kasulik tõhustada koostööd OECD, G7 riikide, G20 riikide, Rahvusvaheliste Arvelduste Panga ja Maailmapangaga. Need meetmed puudutavad makromajanduspoliitika rakendamist ja kooskõlastamist, finantseeskirjade reformimist ning maksustamise läbipaistvust (millega seoses ELi ja euroala esindavad Euroopa Ülemkogu esistuja, Euroopa Komisjoni president, eurorühma esimees, Euroopa Komisjoni esindajad, Euroopa Keskpank ning G7 ja G20 rühmadesse kuuluvate riikide ministrid) ning pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu loomisega seonduvaid ja muid olulisi küsimusi. Nende hulka võiks kuuluda ka teisi institutsioone, nagu Aasia Taristuinvesteeringute Pank (AIIB), kus üsna paljud ELi liikmesriigid on esindatud.

4.4. Eespool esitatud kogemustest selgub, et vajadus euroala tõhusama välisesindatuse järele kujutab endast esimest ja hädavajalikku sammu ELi ühisvaluuta mõjuvõimu, osatähtsuse ja maine tugevdamiseks maailmamajanduses. Samm tuleb teha majandus- ja rahaliidu väljakujundamise projekti raames ning selle edu sõltub olulisel määral euroala tegelikest majandustulemustest ja kõigi asjaomaste majanduspoliitiliste meetmete rakendamise kvaliteedist.

Brüssel, 17. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 806/2014, et luua Euroopa hoiuste tagamise skeem”

[COM(2015) 586 final – 2015/0270 (COD)]

(2016/C 177/04)

Raportöör: Daniel MAREELS

18. jaanuaril 2016 otsustas Euroopa Parlament ja 20. jaanuaril 2016 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 806/2014, et luua Euroopa hoiuste tagamise skeem”

[COM(2015) 586 final – 2015/0270 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 3. märtsil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16.–17. märtsil 2016 (17. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 197, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 8 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. **Koos ja samal ajal** Euroopa hoiuste tagamise skeemi (EDIS) käsitleva ettepanekuga avaldas komisjon **teatise „Pangandusliidu väljakujundamise poole”**⁽¹⁾. Sellest dokumendist nähtub, et neid kahte teksti tuleb vaadelda paralleelselt ja täiendava riskide jagamise sisseviimine (vt hoiuste tagamise skeemi ettepanek) peab käima käsikäes edasise riskide vähendamisega pangandusliidus (vt teatis). Niisiis selgub, et need tekstid moodustavad ühe terviku kaks osa ning seepärast peab komitee vajalikuks käsitleda siinkohal ka kõnealust teatist. Komitee tervitab nii seadusandlikku ettepanekut kui ka teatist.

1.2. Kokkuvõtvalt ja põhimõtteliselt on komitee arvamusel, et kuna nüüd on selge, et **Euroopa hoiuste tagamise skeemil** ja väljakuulutatud **riskide vähendamise meetmetel** on mitu ühist pangandusliidu lõpuleviimise ja tugevdamise jaoks põhimõttelist ja olulist eesmärki, tuleb mõlemat liiki meetmeid rakendada **samal viisil, kasutades tõesti samaväärseid vahendeid ja meetodeid**. Need meetodid, mis peavad pakkuma samaväärset kaitset vastavate seatud eesmärkide reaalseks saavutamiseks, on seda enam päevakajalised nüüd, mil mõlemat liiki meetmed on vastastikku täiendavad ja hädavajalikud, et pakkuda kõikide jaoks vastuvõetavat ja tasakaalustatud lahendust, mis oleks samas ka lõplik. Seepärast ja selleks, et võimaldada reaalseid edasiminekuid, on komitee jaoks **ülimalt oluline**, et nii EDISi kui ka asjaomaste riskide vähendamise meetmetega **tegeletak** ja **need viidaks tõepoolest ellu viivitamatult ja paralleelselt**, vastavalt selgelt ja konkreetselt kehtestatud ajakavale. Arenguks vajalike õigete tingimuste loomine on samuti väga oluline **majandus- ja rahaliidu edasise väljakujundamise** seisukohast, millest **pangandusliit** moodustab olulise osa.

1.3. Pangandusliidus on omakorda oluline roll Euroopa hoiuste tagamise skeemil, mis moodustab selle kolmanda samba. Komitee on juba varem olnud pangandusliidu edasise väljakujundamise ja hoiuste tagamise skeemi kindel toetaja ning toonitanud selles valdkonnas kiire tegutsemise vajadust, et tugevdada ELi majanduslikku ja finantsstabiilsust.

⁽¹⁾ COM(2015) 587 final.

1.4. Hoiuste stabiilsus, kindlus ja turvalisus on meie kõigi, ning eelkõige säästjate ja hoiustajate huvides. Komitee peab endiselt oluliseks nende usalduse toetamist ja neile suurima võimaliku kaitse tagamist. Seetõttu tuleb suurendada säästjate ja hoiustajate usaldust pankade vastu ja võimaldada neil saada kasu finantsintegratsioonist ja pankade võrdsetest konkurentsitingimustest. Lisaks on stabiilsed hoiused jätkuvalt vajalikud majanduse, kodumajapidamiste ja ettevõtete, eelkõige VKEde rahastamiseks.

1.5. Komitee jaoks on peamine pangandusliidu edasine tugevdamine EDISI abil, pangandusliidu vastupanuvõime suurendamine võimalike finantskriiside suhtes ja finantsstabiilsuse edendamine. Euroopa hoiuste tagamise skeem on oma ülesehituse poolest sobiv positiivse mõju avaldamiseks üksikutele liikmesriikidele ja pankadele, kuna saab paremini aidata leevendada suuri kohalikke šokke. See võib vähendada mõne inimese soovi spekuloida teatud riikide või pankade vastu ning seega väheneb hoiuste väljavoolu oht. Samal ajal nõrgendab see jätkuvalt sidet pankade ja vastavate riikide vahel.

1.6. Pangandusliidus riskide vähendamiseks kavandatud meetmed on omakorda sama vältimatud. Need aitavad kaasa pangandusliidu tugevdamisele, hoolitsedes pankadevaheliste võrdsete konkurentsitingimuste eest ning nõrgendades sidet pankade ja vastavate riikide vahel. See suurendab süsteemi vastupanuvõimet ja stabiilsust. Riske vähendavate mehhanismide heakskiitmine nõuab võrdsete konkurentsitingimuste reaalset elluviimist eeskirjade ja järelevalve näol ning see omalt poolt aitab kaasa hädavajalikule vastastikusele usaldusele kõikide pangandusliidus osalevate riikide vahel.

1.7. Kõnealused meetmed nõuavad, et kõik liikmesriigid võtaksid üle ja rakendaksid täiel määral olemasolevat pangandusliidu õigusraamistikku (pankade finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiiv ning hoiuste tagamise direktiiv). Positiivse märkusena võib täheldada, et pärast EDISI ettepanekute ja teatise avaldamist on vähenenud selliste riikide arv, kes peavad nende nõuete täitmise nimel veel pingutama. Teiste riikide osas võtab komisjon meetmeid.

1.8. Tähelepanu tuleb suunata riskide edasisele vähendamisele pangandussektoris ja maksimaalsele ühtlustamisele pangandusliidu nendes valdkondades, kus meetmed on juba võetud. Seejuures peetakse hädavajalikuks hästi kapitaliseeritud, stabiilsete ja tõhusate riiklike hoiuste tagamise skeemide eelnevat loomist. Ka pangandusliidu kõnealuse samba edasisel elluviimisel tuleb maksimaalselt vältida võimalikke moraalariske, seda nii pankade, valitsuste kui ka hoiustajate suhtes. Moraaliriski reaalsed juhtumid võivad ohustada pangandusliidu tõhusat ja turvalist toimimist selle südames. Nõue, mille kohaselt liikmesriik saab kasutada EDISI vahendeid alles siis, kui ta on täitnud kõik eeltingimused, on siin omal kohal.

1.9. Komitee on seisukohal, et arvestades küsimuse olulisust pangandusliidu, majandus- ja rahaliidu lõpuleviimise ning säästjate ja hoiustajate usalduse jaoks, peaks komisjon tegema kõikehõlmava mõjuhindangu, mis võiks põhineda varasematel, hoiuste tagamise direktiivi raames tehtud samalaadsetel uuringutel. Mõjuhindangu tulemused tuleb avalikustada ka selleks, et tugevdada veelgi ettepaneku legitiimsust.

1.10. Nagu nähtub mitmest hiljutisest rahvusvahelisest aruandest, on riikidevahelised erinevused jätkuvalt suured ning eri valdkondades esineb mitmeid puudujääke. Nende erinevuste ja puudujääkidega tuleb tegeleda. Üksikasjadesse laskumata märgib komitee, et tegu on muu hulgas suure hulga viivislaenudega pangandussektoris ning selle hulga ebavõrdse jaotumisega pankade ja euroala liikmesriikide vahel.

1.11. Komitee soovib, et riskide edasisel vähendamisel pöörataks piisavalt tähelepanu selle mõjule laenu andmisele. Eelkõige laenu andmine VKEdele, tööstussektori VKEdele, idufirmadele ja teistele noortele ettevõtetele peab olema ELi ja selle liikmesriikide prioriteet ning selleks ka jääma.

1.12. Komitee peab samuti oluliseks edasimineku majandus- ja rahaliidu edasises väljakujundamises. Viimane tugineb muu hulgas rahandus- ja finantssambale, mis eeldab ELi juhitava täieulatusliku pangandusliidu rakendumist. Kuna komitee on varem märkinud, et majandus- ja rahaliit on jätkuvalt ebakindel ja seisab silmitsi suurte probleemidega, tuleb liitu jätkuvalt tugevdada, arendades edasi kõiki selle sambaid.

1.13. Komitee hinnangul on edasiminekuks võimaldamiseks ülimalt vajalik luua selles valdkonnas asjakohased ja õiged tingimused. Komitee jaoks on keskne mõiste usaldus ja selle suurendamine liikmesriikide vahel. Liikmesriikidevaheline usaldus eeldab samuti võrdseid konkurentsitingimusi ja lähenemisele suunatud koordineeritud lähenemisviise.

1.14. Lähenedamine on saanud kriisis kannatada ja nüüd tuleb seda kiiremas korras edasi arendada liikmesriikide sees ja nende vahel. Lisaks tuleb samal ajal toetada ka majanduse elavdamist, lihtsustada makromajandusliku tasakaalustamatuse korrigeerimist ja parandada kohanemisvõimet.

1.15. Komitee tervitab tõika, et uus hoiuste tagamise skeem ei tohi suurendada pangandussektori kulusid, ning on samas arvamusel, et eelistada tuleks kavandatud riskipõhise osamaksete arvutamise meetodi kaasamist otse EDISi ettepanekusse, mitte sätestada seda delegeeritud õigusaktides. Tegemist on ikkagi kavandatud skeemi olulise osaga, mis tuleks – põhimõtteliselt – määratleda kõrgeimal tasandil.

2. Taust

2.1. Pangandusliitu luues otsustati, et selle sambad luuakse järk-järgult.

2.2. Kaks esimest sammu olid ühtse järelevalvemehhanismi loomine, mille raames Euroopa Keskpank kontrollib⁽²⁾ euroala panku⁽³⁾, ning ühtse kriisilahenduskorra kehtestamine alates 1. jaanuarist 2016.

2.3. Nüüd tehakse ettepanek pangandusliidu kolmanda samba – **Euroopa hoiuste tagamise skeemi**⁽⁴⁾ – rajamiseks. Selle aluseks on kehtiv hoiuste tagamise skeemi direktiiv⁽⁵⁾, millega loodi riiklikud hoiuste tagamise skeemid ja nähti ette institutsiooniliste kaitseskeemide, nagu Euroopa hoiuste tagamise skeem, tunnustamine. Selline süsteem soovitatakse pikemas perspektiivis kasutusele võtta ka viie juhi aruandes teemal „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine“⁽⁶⁾.

2.4. Uus ettepanek⁽⁷⁾ töötatakse välja järk-järgult ja etappide kaupa⁽⁸⁾.

2.4.1. Esimeses etapis on tegu *edasikindlustuse skeemiga*, mis peaks kestma kolm aastat kuni aastani 2020. Selles etapis saab riiklik hoiuste tagamise skeem Euroopa hoiuste tagamise skeemi vahendeid kasutada alles siis, kui kõik omavahendid on ära kasutatud, ja tingimusel, et asjaomane liikmesriik on täielikult rakendanud hoiuste tagamise skeeme käsitleva direktiivi asjaomaseid nõudeid. Selle eesmärk on niisiis nõrgendada sidet pankade ja vastavate riikide vahel.

2.4.2. Seejärel muutuks EDIS järk-järgult ühisrahastusega süsteemiks („kaaskindlustus“). Selles etapis ei pea riiklik kindlustusskeem ära kasutama kõiki omavahendeid, enne kui talle võimaldatakse ligipääs Euroopa hoiuste tagamise skeemi vahenditele, juhul kui sekkumine peaks olema vajalik. Ligipääs nendele vahenditele oleks algselt madala määraga (20 %) ning kasvaks nelja aastaga 80 %-ni. Niisiis on siin tegu riskide jagamise kõrgema määraga riiklike skeemide vahel.

2.4.3. Kolmandas etapis suurendatakse Euroopa hoiuste tagamise skeemiga tagatud riski järk-järgult 100 %-ni. Seega asendaks uus skeem kõik riiklikud hoiuste tagamise skeemid täielikult alates 2024. aastast ning sellest saaks üks ja ainus hoiustajatele kompensatsiooni maksmise eest vastutav skeem.

2.5. EDISi raames nähakse ette ka Euroopa hoiuste tagamise fondi viivitamatu loomine. Seda rahastatakse pankade riskiga kaalutud sissemaksetest. Skeemi kasutamine ei tohi suurendada pangandussektori kulusid, kuna Euroopa sissemaksed EDISisse arvatakse maha nende riiklikesse hoiuste tagamise skeemidesse tehtavatest maksetest.

2.6. Skeemiga kaasnevad ranged tagatised: näiteks kindlustatakse vaid need riiklikud hoiuste tagamise skeemid, mis vastavad ELi nõuetele ja mis on üles ehitatud neid nõudeid silmas pidades.

⁽²⁾ Alates novembrist 2014.

⁽³⁾ Suuri panku (ligikaudu 130) jälgib Euroopa Keskpank otse, ülejäänute puhul (üle 6 000 panga) teostavad kontrolli enamasti riiklikud järelevalveasutused.

⁽⁴⁾ Kasutusel on ka ingliskeelne lühend EDIS, European Deposit Insurance Scheme (Euroopa hoiuste tagamise skeem).

⁽⁵⁾ Direktiiviga nähakse ELi hoiustajatele ette kuni 100 000 euro suuruste hoiuste kaitse.

⁽⁶⁾ Vt „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine“, Jean-Claude Junckeri ning Donald Tuski, Jeroen Dijsselbloemi, Mario Draghi ja Martin Schulzi tihedas koostöös valminud aruanne, eelkõige lk 11.

⁽⁷⁾ Vt „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 806/2014, et luua Euroopa hoiuste tagamise skeem“, COM(2015) 586 final – 2015/0270 (COD), mis avaldati 24. novembril 2015.

⁽⁸⁾ Euroopa hoiuste tagamise skeemi ülesehitus järgib tüüpilist pangandusliidu mudelit: kehtiva hoiuste tagamise direktiivi näol on sätestatud kõigile 28 liikmesriigile ühtne reeglistik, mida täiendaks Euroopa hoiuste tagamise skeem, mis on kohustuslik euroala liikmesriikidele, kuid avatud ka ELi ülejäänud liikmesriikidele, kes soovivad pangandusliiduga ühineda.

2.7. Paralleelselt uue skeemi loomisega teavitas komisjon teatises „Pangandusliidu väljakujundamise poole”⁽⁹⁾ ⁽¹⁰⁾ veel mitmest pangandusliidus riskide vähendamiseks mõeldud meetmest.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee märgib, et koos Euroopa hoiuste tagamise skeemi puudutavate ettepanekutega avaldati teatis⁽¹¹⁾ riskide vähendamise kohta pangandusliidus. Komisjoni hinnangul tuleks neid kahte dokumenti käsitleda paralleelselt. Suurema riskijagamise kehtestamisega (vt EDISI ettepanek) seoses märgitakse, et see peab käima käsikäes täiendava riskide vähendamisega. Seepärast käsitleb komitee neid kahte dokumenti kui ühe terviku kahte osa. Alljärgnevaid tähelepanekuid ja märkusi uute dokumentide kohta tuleb vaadelda seda silmas pidades.

3.2. Komitee on algusest peale pooldanud pangandusliitu ja tervitanud samme, mis on astunud selle esimese ja teise samba rajamiseks⁽¹²⁾. Komitee jaoks oli oluline, et sellega hakataks viivitamatult tegelema⁽¹³⁾.

3.3. Samuti on komitee alati pooldanud pangandusliidu lõpuleviimist⁽¹⁴⁾ ning selle kiiret täiendamist kolmanda, hoiuste kaitset korraldava sambaga. Selles kontekstis on juba varem rõhutatud ühtse hoiuste tagamise skeemi tugevdamisele ja parandamisele⁽¹⁵⁾.

3.4. Komitee tervitab Euroopa hoiuste tagamise skeemi käsitlevaid ettepanekuid ning toetab nende eesmärgi tugevdada pangandusliitu, parandada ja ühtlustada hoiustajate kaitset, tugevdada finantsstabiilsust ning nõrgendada sidet pankade ja vastavate riikide vahel.

3.5. Tänu riskijagamise põhimõttele võib selline skeem mõjutada positiivselt teatud liikmesriikide ja pankade olukorda, kuna see skeem suudab – vajaduse korral – praegustest riiklikest süsteemidest oluliselt paremini aidata leevendada kohalikke suuri šokke. See võib vähendada mõne inimese soovi spekuloida teatud riikide või pankade vastu ning seeläbi väheneb üleüldiselt risk kogu pangandusliidus.

3.6. Hoiustajate hoiuste asjakohane kaitse ja nende maksimaalne tagamine on vältimatu. Kriisist alates on tehtud olulisi edusamme ja uute ettepanekute eesmärgipärasus võib aidata usaldust veelgi suurendada, kuna need võivad aidata kaasa suuremale riikidevahelisele finantsintegratsioonile ja pankadevahelistele võrdsetele konkurentsitingimustele.

⁽⁹⁾ Need meetmed hõlmavad muu hulgas järgmist:

- liikmesriikide valikuvõimaluste ja kaalutusõiguse vähendamine usaldatavusnõuete kohaldamisel, et ühtsel järelevalvemehhanismil oleks võimalik tegutseda nii tulemuslikult kui võimalik;
- riiklike hoiuste tagamise skeemide ühtlustamine;
- õigusaktide vastuvõtmine rahvusvahelisel tasandil kokku lepitud õigusraamistiku ülejäänud pangandust käsitlevate elementide rakendamiseks, eelkõige meetmed pankade finantsvõimenduse piiramiseks, pankade stabiilse rahastamise tagamiseks ja riskiga kaalutud varade võrreldavuse parandamiseks ning selleks, et võimaldada pankadel täita finantsstabiilsuse nõukogu kahjumikatmisvõime soovitusi 2019. aastaks, nii et raskustes olevate pankade käsituses oleks vajalikud vahendid ning nad ei peaks taotlema maksumaksjate raha;
- olemasolevate eeskirjade rakendamine, et viia miinimumini avaliku sektori vahendite kasutamine maksevõimelise ja kriisikindla pangandussektori toetamiseks;
- suurem liikmesriikidevaheline lähendumine maksejõuetusalaste õigusnormide valdkonnas, nagu on märgitud kapitaliturgude liidu loomise tegevuskavas;
- algatused riigi rahandusega seotud pangariskide usaldatavusnõuetekohaseks käsitlemiseks, nagu piirangute kehtestamine pankade riskipositsioonidele seoses teatud riikide võlakirjadega, et nende riskipositsioon oleks hajutatud.

⁽¹⁰⁾ Vt „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpankale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Pangandusliidu väljakujundamise poole”, COM(2015) 587 final, 24.11.2015.

⁽¹¹⁾ Vt punkt 2.7.

⁽¹²⁾ Vt ühtne järelevalvemehhanism ja ühtne kriisilahenduskord.

⁽¹³⁾ Vt muu hulgas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 1093/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Pangandusjärelevalve), seoses selle koostoitmeiga nõukogu määrusega (EL) nr .../..., millega antakse Euroopa Keskpankale eriulesanded seoses krediitiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalve poliitikaga” COM(2012) 512 final – 2012/0244 (COD) ning „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: tegevuskava pangandusliidu poole liikumiseks” (ELT C 11, 15.1.2013, lk 34), punkt 1.12.

⁽¹⁴⁾ Vt muu hulgas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettepanekud ELi järgmiseks õigusloomeperioodiks” (ELT C 451, 16.12.2014, lk 10) ja „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm” (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8).

⁽¹⁵⁾ Vt joonealustes märkustes 13 ja 14 nimetatud arvamusi.

3.7. Stabiilsed hoiused kujutavad endast esmajoones majanduse, kodumajapidamiste ning väikeste ja noorte ettevõtete (nagu VKE-d, tööstussektori VKEd⁽¹⁶⁾) ja idufirmad) loomulikkude ja hädavajalikke rahastamise allikat ning aitavad niisiis kaasa majanduse tarvilikule kasvule. VKEd (laiemas mõistes) annavad Euroopa majandusse eluliselt olulise panuse, kuna nende kanda on kaks kolmandikku kogu erasektori tööhõivest ning 85 % töökohtade netokasvust. Komitee mõistab, et elujõulistele VKEdele laenude andmine on põhimõttelise tähtsusega majanduskasvu ja uute töökohtade loomise seisukohast ning seepärast peaks see olema põhiprioriteet nii Euroopa kui ka riikide tasandil.

3.8. Mis puudutab edasist riskide vähendamist, sobib siinkohal sama lähenemisviis nagu Euroopa hoiuste tagamise skeemi puhul ning seepärast tervitab komitee komisjoni teatist. Seda eriti põhjusel, et ühelt poolt on neil kahel dokumendil teatud ühised põhieesmärgid, nagu pangandusliidu tugevdamine ning pankade ja vastavate riikide sideme nõrgendamine, ja teiselt poolt nõuab eesmärkide saavutamine selgelt meetmete kombinatsiooni.

3.9. Riskide vähendamise seisukohast ei tohi praegust olukorda kindlasti tähelepanuta jätta. Esmajoones tuleb keskenduda riskide edasisele vähendamisele pangandussektoris ja püüelda suurema ühtlustamise poole pangandusliidu nendes valdkondades, kus meetmed on juba võetud.

3.10. Ennekoike tuleb kõigis liikmesriikides täielikult üle võtta ja rakendada olemasolev pangandusliidu raamistik. Kui Euroopa hoiuste tagamise skeemi ettepaneku avaldamise ajal ei olnud suhteliselt suur osa liikmesriike finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiivi ja/või hoiuste tagamise skeemi veel üldse üle võtnud või olid seda teinud osaliselt, siis nüüdseks on olukord paranenud. Teiste riikide osas võtab komisjon meetmeid⁽¹⁷⁾.

3.11. Hoiuste tagamise skeemi edasine ülevõtmine ja rakendamine ning sellega seotud eelnev rahastamiskord kujutavad endast teatud probleeme. Moraaliriski piiramiseks peetakse vajalikuks suuremat ühtlustamist ning hästi kapitaliseeritud, stabiilsete ja tõhusate riiklike hoiuste tagamise skeemide eelnevat loomist. Samuti vajab tähelepanu riski piiramine Euroopa hoiuste tagamise skeemi kõikide etappide elluviimisel. Selles kontekstis tuleb jälgida ohte, mis võivad tuleneda riskide liiga kiirest ja rangest ühiskasutusse võtmisest. Nõuded, mille kohaselt liikmesriigid saavad kasutada EDISi vahendeid alles siis, kui nad täidavad kõiki tingimusi ja on rakendanud olemasolevad õigusaktid, on siin omal kohal.

3.12. Lisaks on riikidevahelised erinevused jätkuvalt suured ning eri valdkondades esineb mitmeid puudujääke, nagu järeldub mitmetest hiljutistest rahvusvahelistest aruannetest⁽¹⁸⁾ (¹⁹). Nende puudujääkidega tuleb tegeleda. Puudujääkide hulgas on ka viivislaenu suur hulk pangandussektoris ning selle hulga ebavõrdne jaotumine pankade ja euroala liikmesriikide vahel⁽²⁰⁾. Võimalik tõhus lahendus sellele olukorrale, mis arvestaks kõigi oluliste aspektidega, võiks olla nõue, mille kohaselt tuleb hoiuste tagamise valdkonnas liikuda riskide jagamise suunas. See nõuab omakorda Euroopa tasandil juhitud homogeenset järelevalvemehhanismi.

⁽¹⁶⁾ Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted (VKEd) tööstussektoris.

⁽¹⁷⁾ Hoiuste tagamise skeemi kohta vt Euroopa Komisjoni 10. detsembri 2015. aasta pressiteade „Finantsteenused: komisjon nõuab kümnele liikmesriigile hoiuste tagamise skeemi käsitlevate ELi eeskirjade rakendamist” (vt http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6253_en.htm).

Finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiivi kohta vt 22. oktoobri 2015. aasta pressiteade „Komisjon kaebab kuus liikmesriiki Euroopa Kohtusse seoses ELi pankade finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse eeskirjade mitteülevõtmisega” (vt http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5827_en.htm).

⁽¹⁸⁾ Vt EBA – 2015 EU-wide transparency exercise – aggregate report, vt <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1280458/2015+EU-wide+Transparency+Exercise+Report+FINAL.pdf> (november 2015) ja EKP Economic Bulletin nr 2015/5, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ecbu/eb201505.en.pdf>.

⁽¹⁹⁾ Vt Euroopa Pangandusjärelevalve aruanne, eelkõige kokkuvõtte lk 6 ja 7: „Varade kvaliteet ja tasuvusmäär on ka paranenud, ent jäävad – tingituna madalast algsest tasemest – muret tekitavaks. Viivisnõuete näitajad, mis avaldati esimest korda pärast Euroopa Keskpanka määratluse ühtlustamist, moodustavad ligi 6 % kõigist ELi laenudest ja ettemaksetest, ja isegi 10 %, kui arvestada ainult mittefinantsettevõteteid, kuigi samas on erinevused riikide ja pankade vahel suured. 2015. aastal kasumlikkus suurenes, kuid on siiski, võrreldes pankade hinnangulise omakapitalikuluga, ajalooliselt väike. 2015. aasta juunist on ELi pankade omakapitali investeringute tulusus olnud 9,1 %.

Täna avaldatud andmed viitavad ikka veel olemasolevale, ent tasapisi vähenevale eelistusele investeerida riigivõlainstrumentidesse, arvestades sellega, et pangad teavitasid juunis 2015 nende valduses olevate välismaiste võlakirjade hulga suurenemisest.”

⁽²⁰⁾ Euroopa Keskpank, Financial Stability report, november 2015, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/financialstabilityreview201511.en.pdf?24cc5509b94b997f161b841fa57d5eca>, lk 74 jj.

3.13. Komiteel puuduvad EDISi kohta eelnevalt koostatud mõjuanalüüsi tulemused. See on vastuolus läbipaistvusnõudega. Arvestades küsimuse olulisust pangandusliidu, majandus- ja rahaliidu lõpuleviimise ning säästjate ja hoiustajate usalduse jaoks, on kindlasti vajalik kõikehõlmav mõjuhindang, mis võiks põhineda varasematel, hoiuste tagamise direktiivi⁽²¹⁾ raames tehtud samalaadsetel uuringutel. Mõjuhindangu tulemused tuleb avalikustada ka selleks, et tugevdada veelgi ettepaneku legitiimsust.

3.14. Riskide vähendamiseks kavandatud tulevase lisameetmeid tuleb käsitleda samal viisil, nagu tehti EDISi puhul, kuna mõlema eesmärk on pangandusliidu tugevdamine ning mõlemad nõuavad meetmeid nende konkretiseerimiseks ja rakendamiseks niipea, kui selleks vajalikud nõuded on täidetud.

3.15. Kõige eeltooduga arvestades on selge, et tuleb pürgida selle poole, et mõlemat liiki meetmeid võetaks ühel ja samal viisil. Mõlemad meetmeliigid täiendavad teineteist ja on vajalikud jõudmaks tasakaalustatud, ühtlasi ka lõpliku lahenduseni. Seepärast on põhimõttelise tähtsusega, et nii EDISi kui ka riskide vähendamise meetmetega⁽²²⁾ tegeletaks ja need viidaks tõepoolest ellu viivitamatult ja paralleelselt. See ei anna mitte üksnes suurimat panust pangandusliidu loomise edendamisse ning majandus- ja rahaliidu edasisse väljakujundamisse (vt allpool), vaid tagab parimal viisil ka konkreetsed edusammud.

3.16. Komitee jaoks on kõnealune küsimus samuti väga oluline majandus- ja rahaliidu edasise lõpuleviimise kontekstis. See on omakorda rajatud rahandus- ja finantsambale, hõlmates täieõiguslikku pangandusliitu. Arvestades, et komitee on eelnevalt märkinud, et majandus- ja rahaliit on jätkuvalt ebakindel ja seisab silmitsi suurte probleemidega⁽²³⁾, tuleb liitu jätkuvalt tugevdada, arendades edasi selle kõiki sambaid.

3.17. Juba varem on märgitud, et riikide ja pankade järjekindlate sidemete tõttu tõrguvad liikmesriigid jätkuvalt loomast vajalikke poliitilisi ja majandustingimusi, mistõttu lükatakse kõige sobivamate ja tõhusamate otsuste langetamist edasi⁽²⁴⁾.

3.18. Seetõttu on oluline muuta edusammude tegemine võimalikuks ning peamine vahend selleks on usaldus ja selle tugevdamine liikmesriikide vahel. Liikmesriikidevaheline usaldus eeldab samuti võrdseid konkurentsitingimusi ja lähenemisele suunatud koordineeritud lähenemisviise.

3.19. Lähenemine on saanud kriisis kannatada ja nüüd tuleb seda kiiremas korras edasi arendada liikmesriikide sees ja nende vahel. Lisaks tuleb samal ajal toetada ka majanduse elavdamist, lihtsustada makromajandusliku tasakaalustamatuse korrigeerimist ja parandada kohanemisvõimet.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Komitee tervitab EDISi ettepaneku põhimõtet, et skeem ei tohi suurendada pangandussektori kulutusi. Pärast põhjalikku mõjuhindangut määrati varem pangandussektori panuseks 0,8 % tagatud hoiustest⁽²⁵⁾⁽²⁶⁾. Oluline on ka see, et osamakseid riiklikesse ja Euroopa skeemidesse ei suurendataks, et pidada kinni lisakulude välistamise nõudest.

4.2. Sellele lisaks on oluline maksimaalselt ühtlustada riiklikud osamakseid, et luua täielikult võrdsed konkurentsitingimused riiklike hoiuste tagamise skeemide vahel ning vältida skeemidevahelisi erinevusi.

4.3. Võrdsetest konkurentsitingimustest lähtuv lähenemisviis peab seisma esiplaanil nii pangandusliitu kuuluvate riikide vahel kui ka nende liikmesriikide puhul, kes liitu ei kuulu. See eeldab muu hulgas, et nüüd tuleb edasi tegeleda hoiuste tagamise direktiivi praeguste sätete täiendava ühtlustamisega, et saavutada suurem lähenemine kõigi liikmesriikide skeemide vahel.

⁽²¹⁾ Komisjoni esindajate sõnul on kõnealuste ettepanekute puhul lähtutud mõjuhindangust, mis koostati hoiuste tagamise direktiivi muutmiseks. Vt <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52010SC0834>, eelkõige dokumendi punkte 7.8 ja 7.11.

⁽²²⁾ Riski vähendamise meetmete osas on tähtis võtta esimeses järjekorras neid meetmeid, mis on kõige olulisemad siinkohal käsitletavast lähenemisviisist lähtuvalt.

⁽²³⁾ Vt joonealuses märkuses 14 nimetatud arvamusi.

⁽²⁴⁾ Vt joonealuses märkuses 14 nimetatud esimese arvamuse punkt 4.1.2.

⁽²⁵⁾ Hoiuste tagamise direktiivi kontekstis.

⁽²⁶⁾ Või 0,5 %, kui teatud tingimused on täidetud.

4.4. Institutsioonilised kaitseskeemid annavad rahalist toetust, kui skeemide liikmed satuvad raskesse olukorda, ning aitavad niisiis ära hoida pankade maksejõuetuks muutumist. Uues EDISI õigusaktis tuleks täiel määral tunnustada nende skeemide ennetavat mõju, vastasel juhul võib see kahtluse alla seada kogu käsituse.

Brüssel, 17. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Keskpangale majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks võetavate meetmete kohta”

[COM(2015) 600 final]

ja

„Komisjoni 21. oktoobri 2015. aasta otsus (EL) 2015/1937, millega luuakse sõltumatu nõuandev Euroopa Eelarvenõukogu”

[C(2015) 8000 final]

(2016/C 177/05)

Raportöör: Carmelo CEDRONE

11. novembril 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Keskpangale majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks võetavate meetmete kohta”

[COM(2015) 600 final]

ja

„Komisjoni 21. oktoobri 2015. aasta otsus (EL) 2015/1937, millega luuakse sõltumatu nõuandev Euroopa Eelarvenõukogu”

[C(2015) 8000 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 3. märtsil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16.–17. märtsil 2016 (17. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 195, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 4 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et komisjoni teatis majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks võetavate meetmete kohta võib pakkuda suurepärase võimaluse käivitada arutelu nii poliitilisel kui kodanikuühiskonna tasandil, et selgitada välja tõde kõigi euroalaga seonduvate teemade kohta, unustamata seejuures seda, mis on toimunud alates Maastrichti lepingust ning pärast finants- ja majanduskriisi, mis on mõjutanud eelkõige euroala. Seega oleks eesmärgiks leida lahendused, mis ulatuksid kaugemale käesolevas teatises sisalduvatest ettepanekutest. Põhipunktid on järgmised.

1.2. **Euroopa poolaasta:** kasulikum oleks teha ettepanek Euroopa poolaasta jaoks üldise majandusjuhtimise kokkuleppe raames, mis läheb senistest meetmetest kaugemale – alates makromajanduslike tingimuste muutmisest ja parlamentidevahelise konverentsi rolli tugevdamisest, nagu komitee on juba soovitanud.

1.3. **Majandusjuhtimine:** euroala üldine majandusjuhtimine (makromajandus, mikromajandus, rahandus jms) peab ulatuma palju kaugemale komisjoni ettepanekust. Praeguseid majanduse paradigmasid on tarvis radikaalselt muuta. Eelkõige peaksid riiklikud konkurentsivõime komiteed võtma arvesse ka ühtekuuluvuspoliitikat ning kriisi tõttu liikmesriikidevahelise veelgi suurenenud ebavõrduuse ja erinevuste sotsiaalseid ja tööhõivealaseid tagajärgi⁽¹⁾. Euroopa Komisjon ja riiklikud konkurentsivõime komiteed peaksid võtma arvesse ka uusi tegureid ja parameetreid, mis toetavad praegu ja edaspidi konkurentsivõimet ja konkurentsi maailma peamiste majandusblokkide vahel. Nõuandev Euroopa Eelarvenõukogu peaks järgima läbipaistvamat ja demokraatlikumat menetlust nii oma liikmete määramisel kui ka oma soovitude kasutamisel, mida ohustab igasuguse demokraatliku kontrolli puudumine.

1.4. **Euroala välisesindatus:** see on ühtaegu tarvilik ja õigustatud ettepanek, kuid lisaks pikkadele tähtaegadele tekitab see probleeme, mis seonduvad selle funktsiooni demokraatliku kontrolli ning õiguslike muudatustega, mis on vajalikud Euroopa majandus- ja rahaliidu (EMU) rolli tunnustamiseks euroala puudutavates küsimustes⁽²⁾.

1.5. **Rahandusliit:** ettepanek on tervitatav, kuigi on kaotanud poliitilise hoo ja ajakohasuse. See on kõige tähtsam otsus, kuid tingimusel, et see viiakse kiiresti ellu ja et kavandatud mehhanismide – ühtse kriisilahenduse ja hoiuste tagamise skeemi⁽³⁾ – ning kapitaliturgude liidu⁽⁴⁾ abil rakendatakse lähitulevikus täielikult Euroopa ühiste eeskirjade süsteemi. Siinkohal oleks väga suur abi sellest, kui Euroopa Komisjon esitaks ettepaneku (mille komitee on juba sõnastanud)⁽⁵⁾ avaliku ja erasektori võla küsimuses, et vähendada euroala finantssüsteemiga seonduvaid ohte ja spekulatsioone.

1.6. **Demokraatlik legitiimsus:** see on teatise nõrgim punkt, vähemalt selle praegusel kujul, st 2. etapi eel. Sellest räägitakse väga pealiskaudselt ja ebamääraselt, kuigi tegemist on põhiküsimusega Euroopa avaliku arutelu ja probleemide keskmes, eriti viimastel kuudel: sellest sõltub nii euroala kui ELi tulevik. Demokraatliku kontrolli küsimust ei käsitleta põhjalikult üheski komisjoni esitatud tegevusettepanekus, nagu varem mainitud.

1.6.1. Kõnealusel küsimuses võib olla abiks kolmepoolne sotsiaaldialog, tingimusel, et see viiakse läbi struktureeritud ning et muutub kohustuslikuks partnerite vahel saavutatud kokkulepete rakendamine.

1.7. **Etapp 2 – majandus- ja rahaliidu lõpuleviimine:** see on esmase tähtsusega etapp, et tagada teiste juba esitatud ettepanekute usaldusväärsus. Kahjuks põhineb see etapp peamiselt valge raamatu esitamisel 2017. aasta lõpus. Arvestades teatise olulist ja kesket teemat, milleks on demokraatia ja euroala poliitilise samba rajamine, ei piisa komitee arvates 2. etapi eel vaid valge raamatu ootamisest, viies läbi konsultatsioone ja kodanikega peetavaid dialooge (seejuures jääb nende olemus segaseks ning ei kaasata komiteed).

1.8. Komitee leiab muu hulgas, et komisjoni esitatud **tegevuskava** ei ole piisav käsitletavate küsimuste tähtsust ja kiireloomulisust silmas pidades (pidev edasilükkamine ja täpsustamata tähtajad). Siiski koostab komitee oma varem välja töötatud tegevuskava põhjal oma kava 2. etapi kohta, võimaluse korral koos komisjoniga, et analüüsida neid küsimusi liikmesriikides, alustades euroala riikidega.

⁽¹⁾ Komitee arvamus teemal „Riiklikud konkurentsivõime komiteed“ (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 35).

⁽²⁾ Komitee arvamus teemal „Euroala välisesindatus“ (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 16).

⁽³⁾ Komitee arvamus teemal „Euroopa hoiuste tagamise skeem“ (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 21).

⁽⁴⁾ Vt komitee arvamus „Roheline raamat „Kapitaliturgude liidu loomine““ (ELT C 383, 17.11.2015, lk 64) ja „Kapitaliturgude liidu tegevuskava“ (ELT C 133, 14.4.2016, lk 17).

⁽⁵⁾ Vt komitee arvamus „Majanduskasv ja riigivõlg ELis: kaks uuenduslikku ettepanekut“ (ELT C 143, 22.5.2012, lk 10).

1.9. **Ettepanekud:** komitee on mõnedes arvamustes, mis on koostatud pärast kriisi puhkemist, teinud ettepanekuid finantskriisi eri aspektide ja ELi poolt rakendatud majanduspoliitika piirangute kohta. Komitee on ka mitmes omaalgatuslikus arvamuses esitanud konkreetseid ettepanekuid, nt EMU majandus-, finants- ja rahanduse juhtimise kohta, ning väljendanud seisukohta euroala poliitilise juhtimise teemal, ennetades nii oluliselt ka Euroopa komisjoni. Seoses raamettepanekutega kõnealus teatistes käsitletavate teemade kohta viitab komitee juba koostatud arvamustele ⁽⁶⁾ ja neile, mida komisjoni konkreetsete ettepanekute ⁽⁷⁾ kohta alles koostatakse.

2. Taust

2.1. Käesolevas arvamuses soovitakse anda hinnang komisjoni teatisele, milles käsitletakse euroala. Konkreetseid aspekte käsitletakse komitee teistes arvamustes.

2.2. Komisjoni teatis põhineb vajadusel rakendada EMU viie juhi teist aruannet, kuna esimene ei pälvinud Barroso komisjonis mingit tähelepanu. Mõlema aruande eesmärk oli parandada olukorda EMU kitsaskohtade osas, mille finants- ja majanduskriisi, nagu teada, päevavalgele tõi ja millele ta tähelepanu juhtis nii Euroopas kui mujal. Need kitsaskohad, mis on hõlbustanud ja mõjutanud euroga spekulatsioonid, olid ja on kriisi tekkimise ja püsimise peamine põhjus euroalal.

2.3. Seesama põhjus ajendas komiteed tegema kõnealus valdkonnas enne komisjoni ja teisi ELi organeid konkreetseid ettepanekuid, mis on alles hiljuti leidnud vastukaja ning pälvinud tähelepanu ja tunnustust, mida nad väärivad ⁽⁸⁾. Sellega seoses tervitab ja rõhutab komitee tunnustust, mida komisjon on väljendanud ühes järelaruandes komitee mitme äsjase arvamuse kohta, eelkõige asjaolu, et komisjon tänab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed selle põhjaliku ja tervikliku arvamuse eest majandus- ja rahaliidu poliitilise samba kohta, milles ei analüüsita üksnes EMU hetkeolukorda ja nõrkusi, vaid esitatakse ka väga huvitavaid ettepanekuid selle lõpuleviimiseks.

2.4. Teine viie juhi aruanne ja seega ka komisjoni teatis, millega seda peaks ellu rakendama, on nõrgem ja mitte nii ambitsioonikas kui esimene, mis oli juba puudulik, võib-olla euroala kriisi leevenemisest tingitud pinge languse tõttu või liikmesriikide raskuste tõttu suveräänsuse jagamisel. Selle üle ei ole põhjust rõõmu tunda.

2.5. Lisaks on sisserändajate, pagulaste ja turvalisuse küsimus islamistide terrorirünnakute järel tekitanud paanikat Euroopa kodanike ja poliitikute seas ning toonud kaasa suurenenud arvamuserinevused liikmesriikide vahel, natsionalismi naasmise ning põhjustanud piiride sulgemist jne. Seega on EMU lõpuleviimine kaotanud oma kiireloomulisuse ja jäänud tagaplaanile. See ei ole enam teemaks poliitilistes aruteludes ja meedias – võib-olla paljude poliitikute ja mitte üksnes ELi vastaste suureks kergenduseks, et „oht“ on möödas.

2.6. Seeläbi on komitee arvates saanud selgeks, et tarvis on tegutseda ja et veelgi pakilisemalt kui varem tuleb käivitada algatus muutmaks Euroopa paremaks, väärtustades ELi põhimõtteid ja väärtusi (sh rahu, heaolu, sotsiaalne ühtekuuluvus), mis on aluslepingus kirja pandud. See kõik on ühistes ja igaihe huvides, kuna Euroopa riigid ja nende kodanikud peavad pöörduma tagasi ühise vastutustunde juurde, taastama vastastikuse usalduse. Nad ei saa lubada endale eraldumist, nii nagu varem on kogu aeg olnud. See oleks ohtlik areng.

⁽⁶⁾ Vt komitee arvamused „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – ELi järgmine õigusloomeperiood“ (ELT C 451, 16.12.2014, lk 10), „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm“ (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8), „Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks“ (ELT C 13, 15.1.2016, lk 33) jt.

⁽⁷⁾ Komitee arvamused „Euroala välisesindatus“, „Euroopa hoiuste tagamise skeem“, „Riiklikud konkurentsivõime komiteed“ ja „Euroala majanduspoliitika (2016)“ (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 16).

⁽⁸⁾ Vt komitee arvamused „Kümme aastat pärast kasutuselevõttu: kuhu euro suundub?“ (ELT C 271, 19.9.2013, lk 8), „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – ELi järgmine õigusloomeperiood“ (ELT C 451, 16.12.2014, lk 10) ja „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm“ (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8).

3. Üldised märkused

3.1. Teatistes lähtutakse praegu nii keele kui ettepanekute osas kahjuks praegusest olukorrast. Nagu on varem korduvalt juhtunud, võib see jääda üksnes heade kavatsuste avalduseks, mis bumerangina tagasi pöördub. Suures osas lähtub teksti sisu kriisijärgselt ellu viidud poliitikatemeetmetest, nõudes nende konsolideerimist, teades seejuures, et mõned neist meetmetest on põhjustanud majandusliku ja sotsiaalse olukorra halvenemist paljudes EMU riikides. Ignoreeritakse põhjusi, miks on ebaõnnestunud kõik siiani tehtud katsed saavutada tõeline majandus- ja rahaliit (alates 1970. aasta Werneri aruandest kuni 2012. aasta nelja juhi aruandeni). Kõik need katsetused – nagu ka käesolev – põhinevad bürokraatlikul astmelisel lähenemisviisil.

3.2. Tugevad küljed

3.2.1. Positiivne on see, et komisjon on vaatamata viie juhi aruande puudustele, kusjuures puudub ka korralik tegevuskava, otsustanud alustada tegevust ja selle rakendamist ajal, kui paljud liikmesriigid on sellele praktiliselt vastu. Selline komisjonipoolne ohtlik suhtumine sunnib komiteed pöörduma liikmesriikide, eelkõige euroala riikide poole üleskutsega muuta suhtumist ja toetada komisjoni algatust, parandades puudused, mis on ära toodud käesolevas arvamuses, vastavalt varasemates arvamustes sisalduvatele ettepanekutele.

3.2.2. Positiivne on ka tähelepanu, mida komisjoni dokumendis pööratakse rahandusliidule selle erinevates seostes. See on kindlasti kõige olulisem valik koos pangandusliidu lõpuleviimisega, mida tingis kriis. Kuid tingimuseks on, et see viiakse kiiresti lõpule ning et kavandatud mehhanismide – ühtse kriisilahenduse ja hoiuste tagamise süsteemi – ning kapitaliturgude liidu abil rakendatakse lähitulevikus täielikult Euroopa ühiseeskirjade süsteemi, mis vähendab hoiustajate/kontoomanike ja maksumaksjate riske rahastada pangandussektori laenusid ning investorite ja ettevõtete riski jätkuvalt tegutseda väheläbipaistvatel ja piiratud rahastamisallikatega finantsturgudel. Kõnealus kontekstis oleks olnud asjakohane ette näha, nagu soovitas komitee, kommertsbankade eristamine investeerimisbankadest (nähes samal ajal ette nn rämpspanga varasemate olukordade lahendamiseks).

3.2.3. Oluline, kuid mitte piisavalt ulatuslik, on ettepanek viia ellu EMU „ühtne välisesindatus”, isegi kui selle rakendamine on kavas kaugemas perspektiivis, aastal 2025⁽⁹⁾, samal ajal kui lähitulevikus soovitakse ainult tugevdada tegevuse koordineerimise korda, mis kehtestati euroala esindajate ja Rahvusvahelise Valuutafondi vahel juba 2007. aastal.

3.3. Kriitilised punktid (nõrgad kohad)

3.3.1. Dokumendis järgitakse sama lähenemisviisi, mida on järgitud kogu kriisi jooksul, nii et teksti lugedes tundub, et seda on loetud juba palju kordi. Tegelikult on komitee juba korduvalt väljendanud oma seisukohta kõnealus küsimuses, tehes ettepanekuid, mis komisjoni ja liikmesriikide omadest erinevad. Sellest hoolimata ollakse endiselt veendunud ja usutakse ikka, et nt a) EMU püsijäämise küsimus on vaid „raamatupidamise” eeskirjade järgimise küsimus, b) majanduse juhtimine on lahendatav vaid „koordineerimise” abil, c) euroala makromajanduslik ja finantsiline jätkusuutlikkus on vaid läbipaistvuse küsimus, d) väga tõsiseid tööpuudusega seonduvaid probleeme võib käsitleda ainult „ametlikes” ettepanekutes, nagu seda aastaid on tehtud. Komitee leiab, et nende nagu ka teiste küsimuste puhul peaks komisjon kasutama täielikult ja veenvamalt oma algatusõigust.

3.3.2. Sama kehtib ka tõsiste sotsiaalsete tagajärgede puhul, mille on esile kutsunud töötus paljudes euroala riikides. See on küsimus, mis peaks konkurentsivõime ning majandus- ja poliitilise juhtimise kõrval kuuluma majandus- ja rahaliidu prioriteetide hulka. Tõepoolest puuduvad konkreetset ettepanekud, ühtegi solidaarsuse meetet ei ole esitatud ja ei ole selge, mida tuleb mõista Euroopa sotsiaalõiguste samba all (võib-olla üksikutes liikmesriikides juba olemasolevaid õigusi?).

⁽⁹⁾ COM(2015) 603 – 2015/0250 (NLE).

3.3.3. **Euroopa poolaasta** osas võetakse aluseks see, mida on siiani otsustatud, tegemata mingeid olulisi muudatusi (ka meetodi osas mitte), nagu komitee oli lootnud, alustades makromajanduslike tingimuste muutmisest ja parlamentidevahelise konverentsi tugevdamisest.

3.3.4. Rääkides EMU stabiliseerimisest, tuleb mainida EMU „eelarvet”, tegelikult tähendab see üksikute liikmesriikide eelarveid või nende kogusummat, millel ei ole midagi pistmist euroala reaalse eelarvega, samuti ei ole mingit viidet olemasolevale riigivõlale või võimalikule ühisele võlakohustusele või ELi maksule, mis aitaks katta sisserände, põgenike ja turvalisusega seonduvaid kulusid. Ettepanekute puudumine demokraatliku legitiimsuse osas on kogu teatise tõeliselt nõrk koht (punkt 6) ⁽¹⁰⁾.

3.3.5. Ühiskonna vahendusorganeid kui konsulteerimisetapi viitepunkte ignoreeritakse täielikult, alates komitees esindatud organisatsioonidest, et mitte rääkida poliitikast, mis on täielikult olematu või mida vaevu mainitakse, nagu oleks tegemist ebaolulise aspektiga.

3.3.6. Komitee hindab positiivselt sotsiaalpartnerite kaasamist teistesse komisjoni poolt nimetatud poliitikameetmetesse. Peab siiski vajalikuks kvaliteedihüpet poliitikameetmete ja menetluste osas, et minna formaalselt osaluselt üle sisulisele osalusele kolmepoolses sotsiaaldialoogis, mida tuleb siiski reguleerida, et muuta saavutatud kokkulepped tulemuslikumaks. See edendaks vastastikust usaldust ja suurendaks üksikisiku vastutust.

3.3.7. EMU lõpuleviimise 2. etapi ettevalmistamine on prioriteetne ja oluline etapp, et muuta ülejäänud ettepanekud usaldusväärseks, ning see põhineb valge raamatu esitamisel, sellele eelnevatel konsultatsioonidel ja kodanikega peetavatel dialoogidel, selgitamata seejuures elluviimise üksikasju ja jättes kõrvale ka komitees esindatud organisatsioonid. See ei ole piisav. Kaasata tuleks näiteks ka riikide parlamendid koos Euroopa Parlamendiga.

3.4. Riskid

3.4.1. Komisjoni kavatsused on kindlasti head, kuid lähenemisviis on väheusutav, isegi kui praegu veel puuduvad ettepanekud 2. etapi jaoks. Teatis ei kujuta endast tõelist pööret praeguse lepingu valguses, et taastada vähemalt osaliselt Maastrichti lepingu puudujäägid. Puudub ühisprojekt, mis ilmutaks märke muutuste kohta ning ideid euroala ja ELi kodanike tuleviku jaoks.

3.4.2. Majandus- ja sotsiaalpoliitika vanas vaimus jätkamine tooks negatiivseid tagajärgi; tööturgu ja palkasid ei saa vaadelda ainsa muutujana süsteemis, eirates või alahinnates küsimusi, mis seonduvad sisenõudluse, makro- ja mikromajandusliku tasakaalustatuse, sotsiaalse tasakaalustatuse ja jooksevkontodega.

3.4.3. Poliitilise tegevuskava edasilükkamine järgmisel etapil, selle asemel, et sellest alustada või tegeleda sellega vähemalt paralleelselt, lähtudes hädaolukordadest, varasematest ja uutest, annab liikmesriikide puhul tunnistust liigsetest kartustest ja poliitilistest tavadest, mis võivad Euroopa hävitada, selle asemel, et seda paremaks muuta, tulevikulootusi pakkudes.

3.4.4. See nähtub kas või sellest, kui pealiskaudselt räägitakse Euroopa poolaasta demokraatlikust legitiimsusest, muudest EMU poliitikatest või kavandatud vahenditest. Tegemist on ainult tagasihoidlike sõnadega, arvestades eri riikide seisukohta; see on demokraatia lihtne aseaine. Võib-olla on see kõige nõrgem punkt kogu ettepanekus, vähemalt hetkeseisu arvestades, 2. etapi eel, mis tuleks rajada algatustele, mida toetavad igakülgselt kodanikuühiskond ja poliitikutud.

⁽¹⁰⁾ Vt komitee arvamus „Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks” (ELT C 13, 15.1.2016, lk 33).

3.4.5. Vähem pealiskaudne ja illusoorne on mõelda, et euroala demokraatia probleemi on võimalik lahendada kodanikega peetava dialoogi abil, selgitamata rakendusega seonduvaid üksikasju, kaasamismenetlusi ning Euroopa ja riiklikul tasandil käivitata vahendeid. Tuleks pigem leida konkreetsem viis avalikkuse teadlikkuse parandamiseks ja Euroopa kodanike kaasamiseks euroala lõpuleviimisega seonduvasse, suurte avalike kohtumiste kaudu kõigis linnades või ettepanekute, sh ka alternatiivsete ettepanekute hääletamiseks riikide parlamentides.

3.5. Võimalused

3.5.1. Kõnealuse teatise avaldamist tuleb ära kasutada kui võimalust selgitada Euroopa kodanike jaoks välja tõde, nii praeguse lepingu raames elluviimata jäänud meetmete või selle kasutamata potentsiaali kohta, kui ka selle kohta, mis on toimunud pärast euro kasutuselevõttu. Hinnata kriisiga kaasnevaid nähtusi, tehtud vigu nii ELi kui liikmesriikide tasandil, kes peaksid käivitama enam poliitikameetmeid, mille raames väärtustatakse inimesi; analüüsida kasutamata jäänud võimalusi ja tegelikke ohte, mis ähvardavad Euroopa kodanikke – mitte kujutletavat Euroopat –, kui teatud riigid jätkavad praeguste tavade rakendamist.

3.5.2. Tingimata on tarvis avatud ja ausat dialoogi ning selle läbiviimisele võiks kaasa aidata asjakohane vastus kahele süvenevale nähtusele, mis ohustavad kõigi Euroopa kodanike julgeolekut, st sisserändajate-pagulaste esilekerkimine ning islamiterrorismi oht ja julgeoleku probleem.

3.5.3. Hakata kasutama uut mõtteviisi, mis ei ole formaalne ega retooriline, vaid põhineb ühistel väärtustel (kodanike, eetilised, usulised väärtused), mis on aluseks meie identiteedile ja mida me kardame väljendada ja kaitsta: see on euroala ja/või selle kandidaatriikide taassünni reaalne alus. Lõimumise ainulaadne kogemus ei ole avatud ainult 19 liikmesriigile, vaid ka kõigile teistele ELi riikidele, sh uutele, kes soovivad olla osa sellest poliitilisest tuumikust, mille eesmärk on järk-järgult laieneda, nagu juhtus esimese Euroopa Majandusühendusega (1957), mis koosnes kuuest asutajariigist, kes tegid tolle aja kohta tõeliselt hulljulge sammu, ilma milleta me ei saaks praegu rääkida Euroopast ja meid ei oleks seal kindlasti 28!

3.5.4. Väga kasulik võiks selleks olla ühiskonna „vahendusorganite”, eriti sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna kaasamine, soodustades sotsiaalse ja kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi taaskäivitamist Euroopas ja liikmesriikides. Need vahendajad võiksid komitee ja komisjoni kaasabil avada informatiivse arutelu praeguste riskide ja ohtude, aga ka võimaluste kohta, mida pakub mõnede ELi poliitikameetmete tõeline reformimine ja kokkujäämise vajadus, parandades sel moel meie „ühise maja” vundamenti, ehitades hoonele puuduva katuse, mitte lammutades seda, mida oleme siiani ehitanud.

4. Nõuandev Euroopa Eelarvenõukogu (komisjoni otsus)

4.1. Seoses sellise nõukogu⁽¹¹⁾ loomisega, kelle ülesandeks on tagada ELi eelarveraamistiku rakendamise hindamine, eriti eelarve järelevalve valdkonnas võetavate otsuste valdkonnaülese sidususe osas, puuduvad komisjoni otsuses kasulikud viited, et selgitada põhjuseid. Euroopa nõuandekomitee loomine kujutab endast nende funktsioonide ja ülesannete kordamist, mida komisjon juba täidab uute ülesannete raames, mis on ette nähtud Euroopa valitsemistavaga.

4.2. Tegelikult ei ole selge, milline oleks selle struktuuri lisaväärtus, mis koosneb viiest väliseksperdist, kellel palutakse läbi viia täpsem eelarvepoliitika analüüs nii riiklikul kui euroala tasandil. Jääb mulje, et tegemist on järjekordse järelevalvekomiteega, kes nõustab eelarvete osas nii ELi kui ka euroalade riikide asutusi, omamata tegelikku võimu sekkumiseks eelarvepoliitika kriteeriumide mittetäitmise või mittevastavuse korral riiklikul ja euroala tasandil.

⁽¹¹⁾ C(2015) 8000 final.

4.3. Komiteed üllatab nõuandekomitee liikmete nimetamise kord. Piisab, kui meenutada, et viiest liikmest kolm määrab presidendikandidaat, ilma et Euroopa Parlament oleks sellesse kaasatud, millele viimane oma resolutsioonis ⁽¹²⁾ õigustatult tähelepanu juhib. Seetõttu ei tundu, et tegu on nõukoguga, kelle ülesandeks on toetada komisjoni tema valikutes, vaid pigem nõukogu erivolinikuga, kellele usaldada ülesanne, mis praegu on delegeeritud komisjonile. See võib kaasa tuua praeguse olukorra halvenemise, mida juba täna iseloomustab väga ebakindel tasakaal.

4.4. Komisjoni teatistes viidatakse ka võimalikule seosele Euroopa eelarvepoliitika nõuandekomitee ja riiklike eelarvenõukogude vahel, selgitamata seejuures järgitavaid eesmärke, määratlemata sekkumisvaldkondi ning loetlemata nende kahe institutsiooni vastutus- ja koostöövaldkondi.

Brüssel, 17. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽¹²⁾ Euroopa Parlamendi 17. detsembri 2015. aasta resolutsioon Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimise kohta (2015/2936(RSP)).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Soovitus: nõukogu soovitus riiklike konkurentsivõime komiteede loomise kohta euroalal”

[COM(2015) 601 final]

(2016/C 177/06)

Raportöör: Thomas DELAPINA

Kaasraportöör: David CROUGHAN

11. novembril 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Soovitus: nõukogu soovitus riiklike konkurentsivõime komiteede loomise kohta euroalal”

[COM(2015) 601 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 3. märtsil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16. ja 17. märtsil 2016 (17. märtsi 2016 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 200, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 11.

1. Kokkuvõte ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee uurib, mil määral saavad riiklikud konkurentsivõime komiteed euroalal edendada majanduspoliitilise juhtimise vajalikku parandamist, vähendades erinevusi majandus- ja rahaliidu liikmete vahel ja ennetades nende tekkimist tulevikus, olles majandus- ja sotsiaalpoliitika peegel ja keskendades enam Euroopa tähelepanu, olles ühendatud euroala võrgustikku.

1.2. Konkurentsivõime ei ole eesmärk omaette. See on mõistlik eesmärk vaid juhul, kui see parandab reaalselt inimeste heaolu. Praeguse poliitika jätkamine ei ole komitee arvates lahendus. Ühepoolne strateegia, mille eesmärk oli parandada majandus- ja rahaliidu riikide konkurentsivõimet kulude vähendamise ja ekspordi suurendamisega, on tegelikult vaid võimendanud kriisi mõju, kuna see rajaneb konkurentsivõime liiga kitsal määralusel.

1.3. Seetõttu soovitab komitee edaspidi kasutada konkurentsivõime ajakohastatud määratlust („konkurentsivõime 2.0”) ning võtta arvesse Euroopa Komisjoni rahastatud projektis WWWforEurope pakutud käsitusi. Selline muudetud määratlus on kooskõlas strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidega, mis hõlmavad ka SKPd täiendavaid eesmärke. Konkurentsivõimet määratletakse selles kui riigi (piirkonna, asukoha) võimet saavutada oma kodanike jaoks SKPd täiendavaid eesmärke. Selle lähenemisviisi kohaselt tugineb konkurentsivõime kolmele sambale: sissetulek, sotsiaalsed tegurid ja jätkusuutlikkus. **Eelõeldu valguses rõhutab komitee, et tulevastes aruteludes ei tuleks viidata mitte „konkurentsivõime komiteedele”, vaid „konkurentsivõime, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja jätkusuutlikkuse komiteedele”.**

1.4. Samuti palub komitee komisjonil anda selgitusi rea punktide kohta, mis võimaldaksid hinnata nende konkurentsivõime, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja jätkusuutlikkuse komiteede tegevust. Endiselt ootavad vastust ka mitmed tehnilised küsimused, nagu liikmete nimetamine, vastutusega seotud sätted jne.

1.4.1. Komitee nõustub komisjoni lähenemisviisiga, mis võimaldab liikmesriikidel kujundada oma riiklikud komiteed, kas luues uued institutsioonid või kohandades olemasolevate organite pädevusi eeldusel, et need on sõltumatud ja nende eesmärk ei ole sekkuda palgakujundusprotsessi ja sotsiaalpartnerite rolli ega ühtlustada riiklike palgakujundussüsteeme. Kuna oluline on vältida tehtava töö ja olemasolevate organite dubleerimist, palub komitee komisjonil läbi viia täielik kaardistamine (IMFi, OECD, olemasolevate komiteede ning riiklike ja teiste võimalike kasulike organite jt töö). Niisugune põhjalik läbivaatamine on tähtis, kuna see toetaks otsuste langetamist, võimaldades hinnata kavandatud komiteede lisaväärtust, koostada kulude-tulude analüüsi ja analüüsida vajadust täiendavate organite järele.

1.4.2. Komitee palub esitada komisjonil konkreetseid ettepanekuid selle kohta, kuidas on võimalik tagada järgmised vajalikud nõuded:

- vastutus, legitiimsus ja läbipaistvus, kaasates täielikult demokraatlikult legitiimsed institutsioonid, nagu parlamendid, sotsiaalpartnerid ja teised kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonid;
- tasakaalustatud ja erapooletute eksperditeadmiste esindatus, et peegeldada arvamuste mitmekesisust;
- komiteede ettepanekute mittesiduv olemus ja eelkõige sotsiaalpartnerite autonoomia täielik säilitamine;
- palkade kahese loomuse arvesse võtmine – palgad on nii ettevõtete kulutegur kui ka sisenõudluse määraja – konkurentsivõime hindamisel uue määratluse alusel.

1.5. Komitee on juba enne viimast komisjoni paketti esitanud konkreetseid ettepanekuid majandus- ja rahaliidu süvendamiseks ja need tuleks ellu viia.

- Vaja ei ole konkureerivad riiklike strateegiaid, vaid pigem ühtset Euroopa strateegiat. Määrava tähtsusega on makromajandusliku dialoogi laiendamine ja selle sisseviimine euroalal. Siin peaks toimuma majanduspoliitika ja kolme peamise makromajanduspoliitika teguri koordineerimine.
- Riigi tasandil tuleb tugevdada sotsiaalpartnerite rolli ning arendada ja süvendada makromajandusliku dialoogi süsteeme.
- Riikide parlamentide ja Euroopa Parlamendi rolli tuleb suurendada, et tagada demokraatlik vastutus, ning see ei tohi piirduda tehnokraatlike eksperdikomiteedega.
- Komitee rõhutab, et oluline on seada majanduslikud ja sotsiaalsed eesmärgid võrdsele alusele ja viia läbi kõigi Euroopa poolaastaga seotud meetmete sotsiaalse mõju hindamine.
- Tasakaalustamatuse vähendamisel on määrava tähtsusega avaliku ja erasektori investeeringute toetamine, eeldades eelarvepoliitikat, mis on paremini suunatud majanduskasvu ja kvaliteetsete töökohtade loomise edendamisele.
- Ühest küljest mõjutab see tulude poolt, eeldades nõuetekohaselt väljatöötatud maksusüsteeme, et tagada piisav rahaline baas. Teisalt puudutab see ka kulude poolt, kus komitee peab samuti vajalikuks majanduskasvu toetavaid meetmeid. Laiemapõhjaline kuldne reegel eelkõige avaliku sektori investeeringute rahastamiseks näiks olevat kooskõlas kehtivate meetmetega, mis võimaldavad tulevaste investeeringute rahastamiskulusid jagada mitme generatsiooni vahel.

2. Komisjoni soovitus

2.1. Teatistes majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks võetavate meetmete kohta teeb komisjon ettepaneku konsolideerida euroala 2017. aasta alguseks (esimene etapp – tegus süvendamine, mis algas 15. juulil 2015) ja seejärel tuleks euroala liikmesriikide majanduse ülespoole suunatud lähenemise uuendatud eesmärkidele tuginedes viia läbi põhjalikumad reformid, liikudes uue majanduskasvu perspektiivi keskpika ja pikaajalise visiooni suunas (teine etapp – majandus- ja rahaliidu lõpuleviimine). Esimese etapi üks põhielemente on majanduse juhtimise paremate vahendite loomine, sealhulgas nõukogu ettepanek, milles soovitatakse luua euroala liikmesriikides riiklikud konkurentsivõime komiteed (ja julgustatakse teisi liikmesriike looma sarnaseid organeid).

2.2. Komisjon soovib liikmesriikide sõltumatute eksperditeadmiste kaasamisega julgustada neid võtma ise vastutust vajalike meetmete ja reformide eest riiklikul tasandil. Eesmärk on luua riiklikud konkurentsivõime komiteed, et jälgida konkurentsivõime laiemas valdkonnas saavutatud tulemusi ja kohaldatavat poliitikat ning edendada seeläbi jätkusuutlikku majanduslikku lähenemist ja suurendada vajalike reformide omaksvõttu riiklikul tasandil. Liikmesriike kutsutakse üles rakendama selles soovitusel esitatud põhimõtteid ja komisjonil palutakse koostada 12 kuu pärast eduaruanne kõnealuse soovitusel rakendamise ja sobivuse kohta, sealhulgas õiguslikult siduvate sätete vastuvõtmise vajalikkuse kohta.

2.3. Komiteed jälgiksid asjaomase liikmesriigi konkurentsivõime arengut, eelkõige tegureid, mis võivad lühiajalises perspektiivis avaldada üleilmsete konkurentidega võrreldes mõju hindadele ja kaupade ja teenuste ja kvaliteedile. Komiteede pädevusalasse peaks kuuluma „nii palgadünaamika kui ka mittepalgased aspektid, tootlikkust suurendavad tegurid, investeringutega seotud dünaamilised aspektid, innovatsioon ja majanduse atraktiivsus ettevõtjate jaoks”. Komiteed analüüsivad ja hindavad asjakohaseid meetmeid ning koostavad poliitikasoovitusi, arvestades riikide eripära ja väljakujunenud tavasid. Nad annavad ka asjakohast teavet, et toetada palgakujundusprotsesse riiklikul tasandil. Kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 28 ei mõjutata õigust pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja neid sõlmida.

2.4. Komiteed on struktuurselt sõltumatud ja funktsionaalselt iseseisvad liikmesriigi vastavatest asutustest. Nad peaksid konsulteerima asjaomaste sidusrühmadega (nt riigi tasandi osalejad või osalejate rühmad, sealhulgas sotsiaalpartnerid, kes osalevad korrapäraselt liikmesriigi majandus- ja sotsiaaldialoogis), kuid ei tohiks esindada üksnes või peamiselt teatud sidusrühma arvamusi ja huvisid.

2.5. Komiteed peaksid koostama aastaaruandeid. Tagamaks euroala ja ELi eesmärkide arvesse võtmise, kavatseb komisjon koordineerida komiteede tööd, korraldades konsultatsioone mõlema poole vahel nii aastaaruannete koostamise kui ka liikmesriikides toimuvate teabekogumissioonide käigus. Komisjon võtab neid aruandeid arvesse Euroopa poolaasta ja makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames tehtavates analüüsid.

3. Üldised märkused

3.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab Euroopa Komisjoni veendumust, et majandus- ja rahaliitu tuleks parandada ja süvendada. Komitee on juhtinud sellele tähelepanu ja esitanud selle kohta konkreetseid ettepanekuid paljudes oma arvamustes. Komitee tunnustab ka komisjoni positiivsete sammude eest ja jagab tema seisukohta, et liikmesriikide majanduspoliitika tihedam koordineerimine on mõödapääsmatu, et kõrvaldada praegune tasakaalustamatuse ja vähendada nende tekkimise tõenäosust tulevikus. Märkimisväärne osa nende riiklike komiteede lisaväärtusest võiks seisneda nende ühendamises euroala teiste selliste komiteede võrgustikku, mis koondaks Euroopa tähelepanu enam liikmesriikide ja komisjoni vahelisele poliitilisele arutelule.

3.2. Kuid praegune poliitika ei käsitle seda probleemi asjakohaselt – makromajandusliku tasakaalustamatusega toimetulekuks on vaja paremaid vahendeid. Komitee väljendab seetõttu siirast heameelt, et komisjon on viimaks mõistnud, et vaja on rohkem keskenduda liikmesriikide panusele tööhõive- ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamisel ning suurendada reformide nimel tehtavate jõupingutuste „omaksvõttu”. Komisjonil on samuti õigus, kui ta nõuab sotsiaalpartnerite ulatuslikumat osalemist riiklike reformikavade koostamises ja riiklike sotsiaalpartnerite kaasamist komisjoni esinduste kaudu Euroopa poolaasta protsessi riiklikul tasandil. Riiklikest komiteedest, mis moodustatakse kõigi sidusrühmade täielikul osalusel, võiks saada kasulik peegel kajastamaks praeguste ja tulevaste poliitikameetmete majanduslikku ja sotsiaalset mõju.

3.3. Tasakaalustamatuse parandamine nominaalse vahetuskursi kohandamisega ei ole enam lahendus liikmesriikide jaoks, kes on asunud järgima ühtset rahapoliitikat (ühisraha, üks intressimäär), kuigi töenäosus, et sellest kujuneks keskpikas perspektiivis või üldse kunagi tõelise föderaalne liidu kombel täielik majandus-, sotsiaal- ja fiskaallit, on väike. Seni on euroala konkurentsivõime edendamise püüdlused sisuliselt piirdunud kitsalt määratletud eesmärgiga, nimelt eksporditegevuse ja jooksevkonto parandamisega, tehes seda sageli kulude vähendamise kaudu, mis võib olla ennasthävivat. Praeguse poliitikaga ei ole suudetud kõrvaldada tasakaalustamatust ega kriisi kahjulikke tagajärgi. Vastupidi – mõnel juhul on meetmed neid tegelikult süvendanud ⁽¹⁾, kuna liiga suurt rõhku pandi üksnes kokkuhoiupoliitika pakkumisepoolsetele meetmetele, siis vähenes selle tulemusel nõudlus ning suurenesid tööpuudus, eelarvepuudujääk ja sotsiaalne ebavõrdsus. Kuna tasakaalustamatuse teke võib kaasa tuua karmi reaalsuse, kui sellesse õigeaegselt ei sekkuta, on vajalikud uued poliitikavahendid, et vältida olukorda, kus kohandamise kogu koormat kannavad üksnes palgad ja tööturud.

3.4. Ehkki komisjon kaitseb oma soovitusel „konkurentsivõime mõistet selle laias tähenduses”, soovib komitee juhtida tähelepanu asjaolule, et juba 2002. aastal avaldas komisjon selle mõiste tunduvalt laiemat määratlust, nimelt „majanduse võime pakkuda oma elanikkonnale jätkusuutlikul alusel kõrget ja üha tõusvat elatustaset ning kõrget tööhõivemäära” ⁽²⁾. Euroopa Komisjoni rahastatavas projektis WWWforEurope ⁽³⁾ on seda määratlust laiendatud, kaasates SKPd täiendavad eesmärgid, nagu sotsiaalne kaasamine ja säästev keskkond strateegia „Euroopa 2020” kontekstis ⁽⁴⁾. Konkurentsivõimet määratletakse selles kui riigi (piirkonna, asukoha) võimet saavutada oma kodanike jaoks SKPd täiendavaid eesmärgi ⁽⁵⁾. Konkurentsivõimet mõõdetakse kolmest sambast lähtuvalt: sissetulekusammas (sealhulgas leibkonna netotulu ja tarbijate kulutused), sotsiaalne samm (süsteemi sotsiaal-majanduslik mõju, nagu vaesuse, ebavõrdsuse ja noorte tööpuuduse risk) ja keskkonnasamm, millega mõõdetakse ressursitootlikkust, kasvuhoonegaaside heitemahukust, energiamahukust ja taastuvenergia osakaalu elektrienergia tootmises. Arvesse tuleb võtta ka digitaalarengu tegevuskava. See ei tähenda seda, et tasakaalustamatust (näiteks seoses maksebilansi jooksevkontoga) võib eirata, mida võiks finantskriisi tulemusel väita.

3.5. Tagamaks konkurentsivõime laiemat määratlust („konkurentsivõime 2.0”) mõistmise, teeb komitee ettepaneku, et tulevastes aruteludes ei kasutataks mitte nimetust „konkurentsivõime komiteed”, vaid räägitaks „konkurentsivõime, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja jätkusuutlikkuse komiteedest”.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Rahvusvahelisel tasandil on arvukalt institutsioone ja menetlusi (sealhulgas Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), aga ka Euroopa Komisjon) konkurentsivõime jälgimiseks ja asjakohaste poliitiliste soovitusete esitamiseks. Ka liikmesriikide tasandil on palju organeid, nagu sõltumatud majandusuuringute instituudid, statistikaasutused ning majandus- ja sotsiaalnõukogud, kes tegelevad selliste küsimustega. Komisjon märgib, et konkurentsivõime komiteede loomisest saab kasutada olemasolevaid institutsioone ja tehtud tööd, sest mõnes riigis juba on sellised organid ja teistes riikides võib kasutada olemasolevaid. Siiski on oluline, et komiteed oleksid sõltumatud ja nende nõuandev roll kajastuks asjakohaselt üldistes huvides sõnastatud eksperdihinnangutes.

⁽¹⁾ Üksikasjalik kirjeldus on esitatud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses teemal „Nõukogu soovitus euroalasse kuuluvate liikmesriikide majanduspoliitika üldsuuniste rakendamise kohta” (punkt 3.8 jj) (ELT C 133, 9.5.2013, lk 44).

⁽²⁾ COM(2002) 714 final.

⁽³⁾ <http://www.foreurope.eu/>.

⁽⁴⁾ WWWfor Europe, Working Paper no 84: Competitiveness and Clusters: Implications for a New European Growth Strategy (veebruar 2015).

⁽⁵⁾ Samas, lk 9.

4.2. Komitee toob esile komisjoni soovitusel koostada liikmesriikidelt saadud asjakohase teabe alusel 12 kuu jooksul alates soovitusel vastuvõtmisest eduaruanne, mis puudutab riiklike konkurentsivõime komiteede loomist käsitleva soovitusel rakendamist ja sobivust. Enne komiteede loomist tuleks kaardistamise käigus hinnata praeguste ja võimalike tulevaste organite tegevust ja tõhusust. Niisugune põhjalik läbivaatamine, milles tuleb arvestada ka sotsiaalpartnerite eksperditeadmistega, toetaks otsuste tegemist ning võimaldaks hinnata niisuguste komiteede lisaväärtust, koostada kulude-tulude analüüsi ja analüüsida vajadust täiendavate organite järele.

4.3. Komisjon rõhutab üsna õigustatult jätkuvat vajadust parandada poliitika läbipaistvust ja demokraatlikku legitiimsust, kaasates sellesse täielikult Euroopa Parlamendi, liikmesriikide parlamendid ja kodanikuühiskonna asjaomased sidusrühmad, eelkõige sotsiaalpartnerid. Seetõttu kutsub komitee üles kaasama demokraatlikult vastutavaid organeid nõuetekohaselt järgmistesse, komiteede loomisel selgitamist vajavatesse küsimustes: komitee liikmete nimetamine ja ratifitseerimine, volituste määramine, tööprogrammide koostamine, aruanded ja raamatupidamine.

4.4. Enne kui konkurentsivõime komiteede loomist saab toetada, peab komisjon välja tooma kriteeriumid, millest lähtuvalt tagataks nende sõltumatus ning tasakaalustatud ja erapooletute eksperditeadmiste esindatus, et peegeldada – muu hulgas sotsiaalpartnerite – arvamuste mitmekesisust, hajutamaks kahtlused, mis puudutavad sõltumatute ja erapoolsete eksperditeadmiste olemasolu. Samuti vajab selgitamist vastutuse küsimus komiteedelt pärinevate ebaõigete analüüsivõimaluste või prognooside korral.

4.5. Komitee võtab teadmiseks selliste komiteede nõuandva olemuse ja soovib, et komisjon kinnitaks sõnaselgelt, et konkurentsivõime komiteede esitatud soovitusel ei ole siduvad. Mittesiduvusega seotud küsimused tekivad eelkõige seoses palgaläbirääkimistes osalevate poolte autonoomia kaitsmisega. Komisjon märgib oma soovitusel, et õigust pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja neid sõlmida ei tohiks mõjutada, kuid see kinnitus, mis puudutab vaid aluslepingutega tagatud õigust⁽⁶⁾, ei ole veenev. Kõik katsed palgakujundamist otseselt mõjutada jäävad täielikult väljapoole konkurentsivõime komiteede pädevusala.

4.6. Komitee juhib tähelepanu konkurentsivõime laiemale käsitlemisele, mis läheb kaugemale kulupõhisest konkurentsivõimest. Tasakaalustamatuse tekkimise vältimiseks tuleb muu hulgas arvesse võtta ka palkade kahest loomust (ettevõtete kulutegur, sisenõudlust määrav tegur; vt punkt 5.5). Lisaks on tasakaalustamatuse asjakohaseks käsitlemiseks vaja sümmeetrilist lähenemisviisi ülejäägi ja puudujäägi suhtes⁽⁷⁾.

5. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettepanekud

5.1. Komitee on veendunud majandus- ja rahaliidu süvendamise vajaduses. Kuna komitee on oma eespool esitatud komisjoni ettepaneku analüüsis toonud välja mitmeid vastuseta küsimusi, mis vajavad põhjalikumalt analüüsi ja selgitusi, esitab komitee alljärgnevalt ülevaate oma seni esitatud asjaomastest ettepanekutest. Komitee on viimastel aastatel võtnud majandus- ja rahaliidu süvendamise teemal vastu mitu arvamust⁽⁸⁾, neist viimane on 2015. aastal vastu võetud aramus ECO/380 teemal „Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks”⁽⁹⁾.

5.2. Komitee esitab oma arvamuses ECO/380 ettepanekuid majandus- ja rahaliitu käsitlevate komisjoni tulevaste algatuste kohta. Komitee on veendunud, et niisugused meetmed aitavad kaotada erinevused tööturgude toimimisviisides, palgakujunduses ja sotsiaalsüsteemides. Need süsteemid on vajalikud majandus- ja rahaliidu stabiliseerimiseks ja selle tugevdamiseks demokraatlikust ja sotsiaalsest seisukohast. Komitee lähenemisviisi aluseks on idee, et raha-, eelarve- ja palgapoliitika üldisel taustal on võimalik suurendada usaldusväärsust ja saavutada suurem lähenemine ilma kollektiivläbirääkimiste sõltumatust ohustamata.

⁽⁶⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 153 lõige 1: „Pidades silmas artikli 151 eesmärkide saavutamist, toetab ja täiendab liit liikmesriikide meetmeid järgmistes valdkondades: [...]” ja lõige 5: „Käesoleva artikli sätteid ei kohaldata tasustamise, ühinemisõiguse, streigiõiguse ega töösuludõiguse suhtes”.

⁽⁷⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust teemal „Majanduse juhtimise paketi hindamine” (ELT C 268, 14.8.2015, lk 33), punkt 3.2.3.

⁽⁸⁾ Eelkõige poliitilise samba kohta vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalpoliitika arvamust teemal „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm” (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8).

⁽⁹⁾ Vt ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalpoliitika varasemat arvamust teemal „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm” (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8).

5.3. See eeldab meetmeid, mis aitavad edendada makromajanduslikku dialoogi ja eelkõige käivitada makromajanduslik dialoog (MED-EURO) euroalal. Makromajanduslikku dialoogi alustati 1999. aastal, et saavutada jätkusuutlik majanduskasvu ja stabiilsusele suunatud makromajanduspoliitika meetmete kombinatsioon, st palgaarengu, raha- ja fiskaalpoliitika sujuv koostoime. See foorum, mis koordineerib makromajanduspoliitika kolme suurt osalejat ja milles osalevad vahetult sotsiaalpartnerid, võib aidata oluliselt kaasa vajaliku koordineerimise, majandus- ja rahaliidu ühise stabiilsusemärgi järgimise ning majandus- ja rahaliidu demokraatliku ja sotsiaalse arengu tagamisele. Selle tulemusi ja järeltuleks arvesse võtta nii iga-aastases majanduskasvu analüüsis kui ka riigipõhistes soovitusetes.

5.4. Komitee rõhutab veel kord, kui tähtis on edendada sotsiaalpartnerite rolli ja suurendada nende osalust poliitikaloomes. Teatav makromajanduslik dialoog on kasulik ka riiklikul tasandil. Konkurentsivõime ja tootlikkus on jõudsalt kasvanud peamiselt nendes riikides, kus on tugev sotsiaaldialoog ja toimivad töösuhted ja kus on tagatud kõrgetasemeline sotsiaalkaitse ja sotsiaalne ühtekuuluvus.

5.5. Palgakujundussüsteem tuleks jätta kollektiivlääbirääkimiste partnerite hooleks ilma välise sekkumiseta. Nende autonoomiat tuleb täielikult austada ja kindlustada. Nemat mõistavad palgakujunduse ja tööturuga seotud tegelikkuse olukorda kõige paremini. Kollektiivlääbirääkimiste partnerid võtavad arvesse asjaolu, et palgamuutus mõjutab nii kulusid kui ka nõudlust. Nad teavad väga hästi, et kui ühildada palgatõus majanduse tootlikkuse kasvuga keskpikas plaanis, lisades sellele Euroopa Kekspanga inflatsiooniprognosi, siis see ei mõjuta hindu, konkurentsivõimet, sisenõudlust ega tulude jaotumist⁽¹⁰⁾. Makromajandusliku dialoogi edendamise vajadust toetab asjaolu, et see teadlikkus on liikmesriigiti erinev ja mõnikord ei leia see tegelikkuses väljendust, põhjustades seega tasakaalustamatust.

5.6. Euroala juhtimisel on vaja liikmesriikide parlamentide ja Euroopa Parlamendi aktiivsemat osalust. Komitee kutsub üles moodustama Euroopa Parlamendi suure komisjoni, mille koosseisu kuuluvad kõik euroalasse kuuluvate ja euroalaga ühineda soovivate riikide parlamendiliikmed, ning toetab kooskõlastamise tõhustamist euroala riikide parlamendiliikmete vahel majandus- ja rahaliitu puudutavates küsimustes (COSAC+).

5.7. Komitee juhib tähelepanu sellele, et majanduspoliitilised eesmärgid tuleb paremini kooskõlla viia ELi toimimise lepingu artikli 4 lõike 2 kohaste ELi sotsiaalpoliitiliste eesmärkidega ning et võimalikud konfliktid majanduslike ja sotsiaalsete eesmärkide vahel tuleb lahendada. Horisontaalse sotsiaalklausli kohaselt tuleb kõigi Euroopa poolaasta raames võetavate meetmete kohta teha sotsiaalse mõju hindamine⁽¹¹⁾.

5.8. Peale selle peab komitee väga oluliseks lühiajalise nõudluse juhtimist ja tõhusat investeerimisprogrammi, et luua sissetulekuid läbi majanduskasvu, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja solidaarsuse. See osutab vajadusele majanduskasvu ja tööhõivet soodustava eelarvepoliitika järele. Vaja on tõhusat maksustamise koordineerimist, et tagada riikidele asjakohane tulubaas. Samuti on vaja jõulisi meetmeid, et tegeleda maksupettuse, maksuparadiiside ja agressiivse maksuplaneerimise küsimustega.

5.9. Ka kulude poolel näeb komitee võimalusi senisest majanduskasvusõbralikumaks eelarvepoliitikaks. Avaliku sektori investeringud on üks majanduse taastamise põhivahend. Vajalikud investeringud esirinnas olevates valdkondades ja sotsiaalvaldkonnas (teadusuuringud, haridus, lapsehooldus, sotsiaalteenused, elamumajandus jne) ei edenda mitte ainult majanduskasvu ja töökohtade loomist lühiajalises plaanis, vaid loovad potentsiaalset kasvu ka pikas perspektiivis. Investeringud ja majanduskasv aitavad eelkõige kriisis kannatada saanud riikidel teistele järele jõuda ja seega tasakaalustamatust kõrvaldada.

5.10. Komitee tervitab komisjoni ettepanekut mitte arvestada eelarvepuudujäägi arvutamisel liikmesriikide makseid Euroopa Strateegiliste Investeringute Fondi. Kuna tegemist on kuludega, mis edendavad majanduskasvu võimalusi ja mille tulud on kasulikud ka tulevastele põlvkondadele, tuleks rahastamine jagada samuti mitme põlvkonna vahel. Samasugust loogikat kasutades küsib komitee veel kord⁽¹²⁾, miks ei saa samamoodi käsitleda üldeelarve vahenditest tehtavaid tuleviku suunatud investeringuid investeerimise kuldreegli vormis.

Brüssel, 17. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽¹⁰⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust teemal „Iga-aastane majanduskasvu analüüs“ (ELT C 132, 3.5.2011, lk 26), punkt 2.3.

⁽¹¹⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust teemal „Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks“ (ELT C 13, 15.1.2016, lk 33), punkt 1.5.

⁽¹²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust teemal „Investeerimiskava Euroopa jaoks“ (ELT C 268, 14.8.2015, lk 27), punkt 4.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Soovitus: nõukogu soovitus euroala majanduspoliitika kohta”

[COM(2015) 692 final]

(2016/C 177/07)

Raportöör: Michael IKRATH

Kaasraportöör: Anne DEMELENNE

22. detsembril 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Soovitus: nõukogu soovitus euroala majanduspoliitika kohta”

[COM(2015) 692 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 3. märtsil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16. ja 17. märtsil 2016 (17. märtsi 2016 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 201, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee toetab põhimõtteliselt majandusprioriteetide programmide loomist Euroopa poolaasta alguses eesmärgiga stimuleerida euroala riikides majanduskasvu. Samas väljendab komitee kahetsust, et kodanikuühiskonna ja iseäranis sotsiaalpartneritega ei konsulteeritud seoses Euroopa poolaasta kavandamise ja sellega seonduvate siseriiklike menetlustega.

1.2. Komitee on veendunud, et kõnealuste soovitude tulemusel ei tohi praegune euroala riikide ja teiste liikmesriikide vaheline lõhe mingil juhul suureneada, vaid peab vähenema. Eelkõige on eesmärgiks pidada silmas pikka perspektiivi, et arendada eurot nii, et sellest saaks kõigi liikmesriikide ühisraha.

1.3. Komitee tunnustab komisjoni majandus- ja rahaliidu süvendamist käsitleva dokumendi tähtsust. Nagu varasemates arvamustes⁽¹⁾ juba märgitud, avaldab komitee tugevat poolehoidu majandus- ja rahaliidu edasisele tugevdamisele ja lõpuleviimisele. Liikmesriigid peaksid nii eraldi kui ühiselt tegutsedes võtma kõik vajalikud meetmed, et kindlustada suurem lähenemine ja integratsioon, iseäranis majandusvaldkonnas. See peaks toimuma paralleelselt edusammudega liikumisel euroala fiskaalliidu (k.a eriotstarbeline eelarve) ja sotsiaalse liidu loomise ning ühtse välisesindatuse poole rahvusvahelistes finantsasutustes.

1.4. Komitee mõistab poliitilist vajadust tagada euroalale kindel poliitiline ja institutsionaalne alus, mida ei ole alates rahaliidu loomisest seni tagatud⁽²⁾. Üksikalgatusi, nagu pangandusliidu või kapitaliturgude liidu loomine, tuleb tervitada, kuid need ei asenda vajalikku kindlat arhitektuuri.

1.5. Samuti võib täheldada, et hiljutised tööhõivekampaniatesse investeerimise programmid ei ole oma eesmärgi piisavalt saavutanud. Majanduskasvu ja tööhõive taastamiseks on vaja rakendada nii finants-, maksu-, eelarve-, majandus- kui ka sotsiaalpoliitikat. Erinevalt komisjoni soovitusest tuleks eelarvepoliitika fookus kavandada pigem ekspansiivse kui neutraalsena.

⁽¹⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – ELi järgmine õigusloomeperiood” (ELT C 451, 16.12.2014, lk 10) ja „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm” (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8).

⁽²⁾ Samas.

1.6. Komitee leiab, et neutraalne eelarvepoliitika – kuigi eelistatav võrreldes kokkuhoiupoliitika jätkumisega – ei ole praegustes oludes sobiv. Arvestades, et majanduslangus vähendab majanduskasvu potentsiaali, peab euroala eelarvepoliitika tegema tavalisest enam euroala majanduse kui terviku stimuleerimiseks. Praegu on majanduse ülekuumenemisest tulenevad riskid palju väiksemad kui pidevast väiksest inflatsioonist või deflatsioonist tulenevad riskid. Seepärast soovib komitee eelarvepoliitilist stiimulit riiklikele investeeringutele: see suurendaks lühiajaliselt nõudlust, kuid suurendaks ka pikaajaliselt majanduskasvu potentsiaali.

1.7. Lisaks sellele toetab komitee töö madalamat maksustamist, kui see ei ohusta juba niigi nõrgestatud sotsiaalkaitseüsteemide rahastamise jätkusuutlikkust. Komitee meenutab, et tänapäevased sotsiaalkaitseüsteemid peavad põhinema solidaarsuse ja võrdsete võimaluste põhimõttel ja mitte ainult tööalase konkurentsivõime edendamisel. Lisaks tuleb eelarve tasandil arvesse võtta robotika ja digiteerimise mõju, mis põhjustab häireid tööturul ja mõjutab tõenäoliselt maksutulu.

1.8. Komitee väljendab heameelt paindlikkuse kontseptsiooni läbivaatamise üle, ent ajutised lepingud peavad ideaalis viima alaliste töölepinguteni ja mitte ebakindlate töökohtadeni. Selleks et võidelda kasvava sotsiaalse ebavõrdsuse vastu, on vaja luua töökohti ja panna rõhku tööhõive kvaliteedile, samuti kasutada ära ja mitte tõrjuda jagamismajanduse potentsiaali ning rakendada ühiskonna teenistusse uusi töövorme ning töötamise viise, seadmata ohtu töötajate õigusi ja sotsiaalkaitseüsteeme.

1.9. Viimasel kaheksal aastal on euroala majanduskasv kannatanud nõrga nõudluse, mitte nõrga pakkumise all. Tööturgude kohanemine on olnud tasakaalustamata ja asümmeetriline, toimudes peamiselt nominaal- ja reaalpalkade ning tööjõu ühikukulude alanemise kaudu kriisist enim mõjutatud liikmesriikides. Komitee järeldab sellest, et vastuseks kehvale taastumisele ei piisa üksnes struktuurireformidest, mille eesmärk on parandada majanduse pakkumise poolt ning stimuleerida seeläbi investeeringuid ja majanduskasvu. Vähemalt tuleks esikohale seada sellised struktuurireformid, millel võib lühikeses perspektiivis ja isegi kodumajapidamiste laenuturu kriisi tingimustes olla positiivne mõju nõudlusele.

1.10. Samuti nõuab komitee kooskõlastatud jõupingutusi ettevõtjasõbralikuma keskkonna loomiseks väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (99 % ELi äriühingutest ja umbes 60 % töötajatest ehk 65 miljonit inimest), parandades õigusloomet ja vähendades järjekindlalt bürokraatiat ning tagades piisava ja asjakohase rahastamise (juurdepääs rahastamisele)⁽³⁾ ning hõlbustades süstemaatiliselt ekspordi väljaspool ELi asuvatele turgudele. Sellega luuakse ettevõtlusalast tegevusruumi majanduskasvu ja töökohtadesse investeerimiseks.

1.11. Komitee tervitab algatusi VKEde rahastamiseks kapitaliturgude liidu raames. Ent eriti vajalik on avada uusi rahastamisvõimalusi mikro- ja alustavate ettevõtete jaoks, nagu näiteks seemnekapital, riskikapital, ühisinvesteering ja -rahastamine ning uuenduslikud kapitalivormid, nt börsiväline kapital. Sellega seoses rõhutab komitee vajadust kavandatava ELi riskikapitalifondi loomise järele. Kiiresti on vaja läbi viia hindamine, et tuvastada, milliseid võimalusi ELi ettevõtete rahastamiseks võivad pakkuda uued pangandusmudelid⁽⁴⁾.

2. Taust

2.1. Viie juhi aruande „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine” kohaselt järgitakse Euroopa poolaasta raames uut lähenemisviisi, et tugevdada integratsiooni euroala ja liikmesriikide tasandi vahel. Komisjon avaldab novembris esimest korda koos 2016. aasta majanduskasvu analüüsiga soovitusi euroala jaoks, et paremini integreerida euroala ja ELi majanduse juhtimise riiklikku mõõdet.

⁽³⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kapitaliturgude liidu tegevuskava” (ELT C 133, 14.4.2016, lk 17).

⁽⁴⁾ Vt nt komitee varasemas arvamuses „VKEde rahastamise struktuur praeguses finantsolukorras” (ELT C 48, 15.2.2011, lk 33) ja arvamuses „Tegevuskava VKEde rahastamisvõimaluste parandamiseks” (ELT C 351, 15.11.2012, lk 45) esitatud märkused islami rahanduse kohta.

2.2. Eesmärk on pakkuda võimalus aruteludeks euroala üle ja soovitude esitamiseks selle kohta enne riigipõhiste arutelude pidamist tagamaks, et ühised väljakutsed oleksid riigipõhistes meetmetes täielikult kajastatud. Tegemist on olulise muudatusega võrreldes eelmise poolaasta tsükliga, mil euroala soovitud esitati poolaasta lõpus, samal ajal kui riigipõhised soovitud.

2.3. Komisjon esitas neli soovitud euroala majanduspoliitika kohta:

- kohaldada poliitikat, mis toetab majanduse elavdamist, edendab lähenemist, hõlbustab makromajandusliku tasakaalustamatuse korrigeerimist ja parandab kohanemisvõimet;
- viia ellu reformid, mis ühendavad endas järgmisi komponente: paindlikud ja usaldusväärased töölepingud, igakülgsed elukestva õppe strateegiad, tõhus poliitika, millega aidata töötutel tööturule tagasi pöörduda, tänapäevased sotsiaalkaitseüsteemid ning avatud ja konkurentsivõimelised toote- ja teenusteturud; vähendada maksukiilu, eriti väikese sissetulekuga töötajate puhul, ja teha seda eelarveneutraalsel viisil, et soodustada töökohtade loomist;
- säilitada 2016. aastal üldiselt neutraalne eelarvepoliitika, nagu kavandatud; 2017. aastal vähendada valitsemissektori võlga, et taastada eelarvepuhvrud, ja vältida samal ajal protsükliisust, järgides täielikult stabiilsuse ja kasvu pakki, ning
- hõlbustada pankade viivislaenude järkjärgulist vähendamist ja täiustada ettevõtjate ja kodumajapidamiste suhtes kohaldatavaid maksejõuetusmenetlusi.

3. Üldised märkused

3.1. Esimest korda avaldatakse euroala soovitude eelnõu Euroopa poolaasta tsükli alguses koos iga-aastase majanduskasvu analüüsi, häiremehhanismi aruande ja ühise tööhõivearuande eelnõuga. Komitee nõustub, et see uus protsess võib aidata võtta stabiilsusprogrammides ja riikide reformikavades esitatavate riigi poliitikavaldkondade kujundamisel paremini arvesse kogu euroala hõlmavaid kaalutlusi.

3.2. Komitee väljendab kahetsust, et euroala majandussoovituse eelnõu kujundamise suhtes ei konsulteeritud sotsiaalpartnerite ega laiema kodanikuühiskonnaga ja et riigisiseseid protsesse ei ole veel selle uue Euroopa poolaasta protsessiga kohandatud. Sotsiaaldialoog võib Euroopa poolaasta raames olla edukaid, jätkusuutlikke ja kaasavaid majandus-, tööhõive- ja sotsiaalreforme edasiviiv jõud. Kõigi tasandite sotsiaalpartnerid peaksid asjaomaste avaliku sektori asutustega kokku leppima tõelises, õigeaegses ja sisulises kaasamises Euroopa poolaastasse. Lisaks sellele soovitab komitee tungivalt, et komitee ECO sektsioon ja Euroopa Parlamendi majandus- ja rahanduskomisjon teeksid tulevikus jätkuvat ja tihedat koostööd.

3.3. Komitee toetab keskendumist kõigi euroala liikmesriikide, aga ka raha-, eelarve ja struktuuripoliitika/pakkumise poole poliitika raames kooskõlastatud lähenemisviisile. Lisaks soovitab komitee, et struktuurireformid peaksid keskenduma poliitilistele meetmetele, et toetada majanduse taastumist lühikeses perspektiivis. Mis puudutab tööturgude paindlikkust, siis see ei tohiks tuua kaasa – nagu eelmistel aastatel – tööjõu ostujõu vähenemist, et sisenõudlus majanduskasvu ühe peamise vedajana ei satuks ohtu. See tähendab, et konkurentsi käimalükkavaks jõuks peaks olema kvaliteedi paranemine ja tootlikkuse suurenemine tänu innovatsioonile, mitte aga madalad hinnad ja palgad.

3.4. Kuigi komitee mõistab, et praegu ja ka lähitulevikus on vaja euro ja euroala püsiva kaitse tagamiseks tohutult pingutusi, et saavutada euro jätkuv tugevdamine ja arendamine, leiab ta, et soovitavad on järgmised eesmärgid:

- luua euroala ühtne välisesindatus rahvusvahelistes foorumites (Rahvusvaheline Valuutafond, OECD jne) ⁽⁵⁾;

⁽⁵⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroala välisesindatus” (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 16).

- luua euro fiskaallit;
- luua sotsiaalne liit, mis tähendaks, et komisjon, nõukogu ja parlament peaksid veelgi suuremal määral kaasama sotsiaalpartnereid kõigisse seadusandlikesse algatustesse.

3.5. ELi mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) vahehindamist ja 2020. aastale järgneva mitmeaastase finantsraamistikuga seonduvate kaalutluste ettevalmistamist silmas pidades soovib komitee varustada euroala sihtotstarbelise eelarvega, mis peaks i) pakkuma vahendeid ressursside ajutiseks, ent märkimisväärses mahus ülekandmiseks piirkondlike šokkide korral; ii) võitlema sügava majanduslangusega kogu alal tervikuna; iii) tagama finantsstabiilsuse. Samamoodi peab euroalal – esimese sammuna majandusvalitsuse suunas – olema oma finantsminister, kelle käsutuses on selleotstarbeliste omavahendite süsteem, mis juhindub lihtsuse, läbipaistvuse, võrdsuse ja demokraatliku vastutuse põhimõttest.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Makromajanduslik tasakaalustamatus

4.1.1. Komitee nõustub komisjoniga selles, et struktuurireformid liikmesriikides peavad jätkuma konkreetse riigi asjaolusid arvesse võttes, et edendada lähenemist ja hõlbustada makromajandusliku tasakaalustamatuse korrigeerimist. Ent vajalik on tasakaal struktuurireformide ja investeringute vahel tootmistegevusse, mis viib töökohtade loomiseni.

4.1.2. Komitee toetab Euroopa Komisjoni soovitusi, et liikmesriigid, kellel on suur jooksevkonto ülejääk, peaksid esmajoones rakendama meetmeid, mis võimaldavad suunata ülemäärased säästud sisemajandusse ja seeläbi ergutada kodumaiseid investeringuid. Sellised meetmed ei tohiks siiski piirduda pakkumise poolega (nt tooteturude reformidega), vaid peaksid sisaldama ka otsustavamaid valitsuse algatusi riiklike investeringute valdkonnas, nagu praegune Junckeri kava⁽⁶⁾.

4.1.3. Komitee leiab, et riiklikud toetused peaksid koonduma eelkõige uuenduslike VKEde ümber. Loomaks selle ettevõtete kategooria jaoks lihtsam juurdepääs rahastamisele, peab riik ühelt poolt pakkuma rahastamist, mis tekitab impulsi, ning teiselt poolt kehtestama riiklike garantiide ja tagatiste süsteemi. Asjakohane riigi, VKEde ja ülikoolide ning teadusasutuste vaheline suhtlus on investeerimissüsteemi oluline osa.

4.1.4. Komitee toonitab asjaolu, et eksport on euroala VKEde jaoks keskne majanduskasvu tegur. Lisaks EKP rahapoliitikast põhjustatud soodsale euro-dollar kursile on ekspordi suurendamiseks hädavajalikud vabakaubanduslepingud. Kuigi komitee toetab praegust keskendumist Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse üle peetavatele läbirääkimistele, soovib ta samuti sõlmida leping, mis hõlbustab Euroopa äriühingute juurdepääsu turule nende kaubandussuhetes kiire kasvuga tärkavate turgudega. Oluline on tagada inimõiguste ja ILO standardite kaitse, samuti tarbijatõlguste ja ELis kehtivate keskkonnaeeskirjade järgimine.

4.2. Töö-, toote- ja teenusteturud

4.2.1. Komitee märgib, et kuigi tööturgudel jätkub, nagu Euroopa Komisjon teatab, järkjärguline paranemine, ei mainita asjaolu, et euroala 2015. aasta tööhõive määr jääb 68,9 % ga endiselt selgelt alla strateegia „Euroopa 2020“ peaesmärgile, milleks on 75 %. Komitee märgib, et Euroopa Komisjoni talituste (LABREFi andmebaas) esitatud andmete kohaselt ei näi olevat mingit positiivset suhet mis tahes etapis (enne või pärast kriisi) rakendatud tööturu reformide arvu ja liikmesriikide tööturgude tulemuste vahel⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ OFCE, ECLM, IMK, AK-Wien, INE-GSEE (2015), The Independent Annual Growth Survey 2016, Pariis.

⁽⁷⁾ ETUI/ETUC (2015), Benchmarking Working Europe 2015, Brüssel, ETUI, lk 26.

4.2.2. Tööturgude struktuurireformid peavad soodustama sotsiaalset investeerimist, st meetmeid, mis toetavad töötajate ja töötute pidevat koolitamist ja tagavad nende – eriti töötute – rahalise kindlustunde. Lisaks sellele toetab komitee tööjõu madalamat maksustamist, kui see kompenseeritakse muudest riigituluallikatest. Keskpikas perspektiivis võib sellele protsessile kaasa aidata ka kõrgem tööturul osalemise määr.

4.2.3. Euroopa konkurentsivõime ja kestlikkuse probleemi lahendamiseks soovib komitee luua väga eduka ettevõtja Airbus Group eeskujul digitaalse valdusettevõtte. Sellesse riikidevahelisse koostösse on hõlmatud mitmeid tütarettevõtjaid ELi eri liikmesriikidest ja tegemist on Euroopa majanduse ja tööstuse keskse osalejaga.

4.2.4. Ameerika Ühendriikide digitaalne juhtpositsioon kujutab endast juba praegu ülemaailmse juhtpositsiooni uut vormi. Eriti tugev on selle mõju finantssektoris, kus Ameerika suured investeerimispannad on juba loonud tugevaimad kapitalisidemed uuenduslike finantstehnoloogia ettevõtetega (Fintechs), mis omakorda ohustavad Euroopa klassikaliste jaepankade mudelit (nn igavad pangad – „Boring Banks”) ja suudavad nendega nende põhifunktsioonides edukalt konkureerida.

4.2.5. Euroopa digitaalse valdusettevõtte võrreldava mudeli kujundamiseks ja väljatöötamiseks teeb komitee ettepaneku luua lühiajaliselt distsipliinidevaheline projektirühm. Sellesse rühma peaks kuuluma esindajaid komisjonist (volinik Oettinger) ja Euroopa Parlamendist (tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjon) ning selle tegevuses peaks osalema komitee. Rahastamise osas on oluline pöörata algusest peale tähelepanu ühilduvusele Junckeri investeerimiskavaga. Tihe koostöö digitaalse valdusettevõtte pädevusüksuste ja VKEde endi vahel annab tugeva tõuke majanduskasvule ja uute töökohtade loomisele.

4.3. Eelarvepoliitika

4.3.1. Komitee toetab Euroopa Komisjoni seisukohta, et riikide eelarvepoliitika suuniste kujundamisel tuleb pöörata tähelepanu euroala kui terviku eelarvepoliitika arvessevõtmisele. Siiski täheldab komitee EKP sõltumatust piiramata märkimisväärset euroala rahapoliitiliste arengusuundade analüüsi puudumist neutraalse eelarvepoliitika asjakohasuse hindamisel. Arvestades, et EKP nõukogu liikmed on euroala eelarvepoliitikale korduvalt ja avalikult viidanud, on see vähemalt kummaline⁽⁸⁾.

4.3.2. See on väga murettekitav tegematus, kuna euroala on praegu olukorras, kus rahapoliitika võime stimuleerida nõudlust on tõsiselt piiratud. Nõudlus on olnud nõrk nii kaua, et inflatsioon (isegi naftahindu arvestamata) on oluliselt alla EKP 2 % eesmärgi, samal ajal kui EKP peamised rahapoliitilised intressimäärad on peaaegu nullis, võimaldamata mingisugust edasist olulist alandamist. Euroala on niinimetatud likviidsuslõksus ning ka deflatsioonilõksu langemise ohus, juhul kui inflatsioon lähiajal ei suurene. Kui see juhtuks, jääks euroala paljudeks aastateks majanduslikku seisakusse, mis ohustaks kokkuvõttes euro poliitilist elujõulisust.

4.3.3. EKP poolt alates 2015. aasta algusest tõsiselt järgitav ebaharilik kvantitatiivse lõdvendamise poliitika ei näi olevat saavutanud nõudluse stimuleerimisel märkimisväärset muutust⁽⁹⁾. Sellises olukorras ning arvestades eespool nimetatud hüstereesi nähtuse esinemist (milles majanduslangus vähendab majanduskasvu potentsiaali), peab euroala eelarvepoliitika tegema tavalisest enam euroala majanduse kui terviku stimuleerimiseks⁽¹⁰⁾. Arvestades euroala lõunapoolsete liikmesriikide eelarvepoliitilisi piiranguid, peaks eelarvepoliitika sellistes liikmesriikides, millel on sihttasemele alla jääv inflatsioon, madalad avaliku sektori laenukulud, suhteliselt väike valitsemissektori võla suhe SKPse ja jooksevkonto ülejääk, olema ekspansiivne, et tõsta inflatsioon üle EKP 2 % sihttaseme, nii et euroala inflatsioon keskmiselt saaks uuesti kiireneada ja sihttasemele jõuda. Praegu on majanduse ülekuumenemisest tulenevad riskid palju väiksemad kui pidevast väiksest inflatsioonist või deflatsioonist tulenevad riskid.

⁽⁸⁾ Silmatorkavaim näide oli president Draghi kõne „Töötus euroalal” 2014. aasta augustis Jackson Hole’is (<https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2014/html/sp140822.en.html>).

⁽⁹⁾ <http://epthinktank.eu/2015/12/10/the-ecbs-quantitative-easing-early-results-and-possible-risks/>.

⁽¹⁰⁾ Theodoropoulou S. (2015), How to avert the risk of deflation in Europe: rethinking the policy mix and European economic governance, Brüssel, ETUI.

4.3.4. Ent arvestades demograafiliste muutuste taustal muret valitsemissektori võla jätkusuutlikkuse pärast, võiks ja tuleks ekspansiivset eelarvepoliitikat, eriti suure jooksevkonto ülejäägiga liikmesriikides, teostada riiklikesse investeeeringutesse tehtavate kulutuste suurendamise teel. Eelarvepoliitiline stiimul riiklikele investeeeringutele suurendaks lühiajaliselt nõudlust, kuid suurendaks ka pikaajaliselt majanduskasvu potentsiaali. Sellised riiklikud investeeeringud võiksid keskenduda mitte ainult taristule, vaid ka haridus- ja oskuste poliitikal (sotsiaalsed investeeeringud).

4.4. *Finantssektor*

4.4.1. Komitee kutsub üles looma Euroopa maksejõuetuse õiguse ühelt poolt kodumajapidamiste võlakergenduse võimaluse loomiseks ning teiselt poolt võimaldamaks idufirmadel oma ettevõtte ebaõnnestumisega lihtsamini toime tulla. Sellisel moel suureneb kodumajapidamiste ostujõud ja julgustatakse looma uusi ettevõtteid.

4.4.2. Veel üks lahendamata, kuid tõsine probleem on see, et euroala pankades on umbes 900 miljardi euro ulatuses viivislaene. Ainult neid vähendades suudavad pangad ettevõtetele ja kodumajapidamistele laenu andmist laiendada, suurendades seeläbi EKP leebe rahapoliitika tõhusust, et parandada majanduskasvu väljavaadet ja suurendada turu kindlustunnet. Euroala asjaomastelt poliitilistelt ja reguleerivatelt asutustelt tuleks nõuda sel teemal asjakohaste kontseptsioonide esitamist.

4.4.3. Ühe finantskriisi tagajärjel seatud keskse eesmärgina lepitakse konsensuslikult kokku vähendada Euroopa pankade bilanssides oluliselt riigivõlakirjade riske. Praegu näitab enamiku pankade olukord, et riigivõlakirjade riskid on tuntuvalt suurenenud. Komitee toonitab, et esmatähtis on neid riigivõlakirjade riske bilanssides vähendada, et tagada pangandus- ja finantssektori stabiilsus tulevikus, muu hulgas Euroopa hoiuste tagamise skeemi ettepaneku valguses ⁽¹⁾.

4.4.4. Komitee märgib, et positiivse mõju avaldamiseks nõudlusele ei tohiks piirata kodumajapidamiste ja ettevõtete likviidsust. Positiivsete laenuvoogude taastamine aitaks stimuleerida nõudlust, samuti aitaks see suurendada EKP rahapoliitika tulemuslikkust majanduskasvu väljavaadete parandamisel ja turgude kindlustunde suurendamisel. Euroala asjaomastelt poliitilistelt ja reguleerivatelt asutustelt tuleks nõuda sel teemal asjakohaste kontseptsioonide esitamist.

4.4.5. Lisaks sellele nõuab komitee reformide tegevuskava ja seda, et reguleerivad asutused pööraksid rohkem tähelepanu läbipaistvuse suurendamisele ning pangalaadsete asutuste ja varipankade järelevalvele, et kindlustada kestlikul moel finantssüsteemide stabiilsus ja taastada nende funktsioon reaalmajanduses, iseäranis väärtpaperistamise valdkonnas ⁽²⁾. Tuleb tagada, et riskifondid ja finantseerimisasutused, kellel on vaja täita kasumi suurendamise eesmärgi (nn raisakotkafondid), ei tohi neid kasutada spekulatiivsete investeeerimisinstrumentidena.

4.4.6. Kuna finantskriisi põhjustas suures osas investeeerimispankade spekulatiivne tegevus, jääb spekulatiivne pangandus varjatud ohuks finantsturgude stabiilsusele. Siiani ei ole põhjalikult uuritud, millises ulatuses võib väga spekulatiivne kauplemistegevus, nt välkauplemine, toimuda, kui eesmärgiks on maailma turgude stabiilsuse suurendamine, samuti tuleb väikese riskiga investeeerimistavasid ja laenugevust selgelt eristada suure riskiga investeeerimispankanduse tegevusest. Selleks on juba praegu olemas mitu mudelit, näiteks Vickersi mudel ja Volckeri reegel. Komitee soovib viia Euroopa Liidus sisse Glass-Steagalli seaduse, sest teistel turgudel (nt Ameerika Ühendriigid ja BRICSi riigid) käib arutelu selle uuesti kasutuselevõtu üle pangandussektori stabiilsuse parandamiseks. Sellega välditaks riske hoiustajatele ja maksumaksjatele.

Brüssel, 17. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽¹⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa hoiuste tagamise skeem” (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 21).

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Väärtpaperistamise õigusraamistik” (ELT C 82, 3.3.2016, lk 1).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus struktuurireformi tugiprogrammi kehtestamise kohta ajavahemikuks 2017–2020 ning määruste (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 1305/2013 muutmise kohta”

[COM(2015) 701 final – 2015/0263 (COD)]

(2016/C 177/08)

Raportöör: Ioannis VARDAKASTANIS

2. detsembril 2015 otsustas Euroopa Parlament ja 20. jaanuaril 2016 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 175 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus struktuurireformi tugiprogrammi kehtestamise kohta ajavahemikuks 2017–2020 ning määruste (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 1305/2013 muutmise kohta”

[COM(2015) 701 final – 2015/0263 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 3. märtsil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16. ja 17. märtsil 2016 (16. märtsi 2016 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 153, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel on heameel algatuse üle, mille eesmärk on suurendada Euroopa Liidu (EL) suutlikkust toetada struktuurireformi riiklikul tasandil sellise konkreetse rahastamismehhanismi nagu struktuurireformi tugiprogramm abil.

1.2. Komitee avaldab kahetsust, et sellele fondile eraldatud kogueelarve on väiksem ELis makromajanduse poliitika reformimiseks vajalikust eelarvest. Komitee avaldab samuti kahetsust selle üle, et struktuurireformi tugiprogrammi rahastamine toimub olemasolevatest Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vahenditest, ning kutsub leidma tasakaalu Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tehnilise abi ning struktuurireformi tugiprogrammi tehnilise toetuse valdkonna rahastamisvajaduste vahel. Komitee kutsub tulevikus reformima ELi mitmeaastast finantsraamistikku, et luua isemajandav struktuurireformi tugiprogramm.

1.3. Struktuurireformi tugiprogrammi edu saavutamiseks soovitab komitee tungivalt tagada järgmised tingimused:

- liikmesriikide panuseid struktuurireformi tugiprogrammiga seotud struktuurireformidesse käsitletakse stabiilsuse ja kasvu pakti struktuurireformi klausli alusel;
- struktuurireformi tugiprogramm jääb liikmesriikidele vabatahtlikuks ja see ei hõlma kohustuslikke, häbimärgistavaid menetlusi;
- peamine rõhuasetus on programmide ja fondide vahelise üksteise täiendamise tagamisel ning kattumise vältimiseks fondide paremal kasutamisel.

1.4. Komitee kutsub tungivalt üles kaasama sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna struktuurireformi tugiprogrammi, tagades, et:

- toetuse kindlaks määramise ja algatamise protsess hõlmab laiemat konsulteerimist sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonnaga kooskõlas riiklike eeskirjadega;

- lisatakse rangemad sätted, millega nõutakse sotsiaal- ja kodanikuühiskonna partnerite kaasamist reformi poliitikaprogrammi koostamisse ja järelvalvesse kõigil tasanditel (riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil);
- abikõlblikud meetmed hõlmavad poliitikareformi programmides osalevate sotsiaalvaldkonna ja kodanikuühiskonna osalejate suutlikkuse suurendamist.

1.5. Komitee rõhutab, et igas liikmesriigis kehtiva volituste ja pädevuste jaotuse ning riikide poolt kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele sageli esitatavate erisoovituste kohaselt peab programm olema juurdepääsetav kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele ning nad peavad olema otseselt kaasatud kõnealuse struktuurireformi eelnõu koostamisse.

1.6. Komitee avaldab kahetsust selle üle, et näitajate loetelu ei tundu olevat piisav; nõuab näitajate ajakohastamist ning Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide olemasolevate näitajate kaasamist.

1.7. Komitee rõhutab, et liikmesriigid võivad laiendada programmi erieesmärke ja kohaldamisala teistele poliitilistele valdkondadele, näiteks vaesuse vähendamisele, inimõiguste kaitsesele, transpordipoliitikale, IKT-le ja säästva arengu eesmärkide rakendamisele.

1.8. Komitee hinnangul saaks struktuurireformi tugiprogrammis kasutada Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kehtivaid järelvalvemehhanisme, et tagada parem järelvalve ja hindamine, parem koordineerimine Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidega ning juba kasutusel olevate kontrollimehhanismide parim kulutõhusus.

1.9. Selleks toetab komitee Euroopa Komisjoni ettepanekut muuta määruseid (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 1305/2013, kui muudatus hõlmab sätet, millega tagatakse uude programmi suunatud vahendite vastavus sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna osalemise nõudele ning neile kohaldatakse sama järelvalvemehhanismi kui Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide ühissätete määruuses.

1.10. Komitee leiab, et ehkki sedavõrd väiksed toetusmeetmed võivad olla kasulikud, saab nende mõju olla üksnes leevendav. Jätkuva kriisi põhjustatud probleemide lahendamiseks peaksid komisjon ja riigivalitsused ümber korraldama majanduspoliitika, mis on kehtinud euroalal alates kriisi algusest. See on ainus viis võimaldada struktuurireforme ning vältida siiani põhjustatud kahju ja ELi vastast meelsust eurooplaste hulgas.

2. Üldised märkused

2.1. Komitee hinnangul võiks Euroopa Liit anda lisaväärtust riigi tasandil tehtud poliitikareformidele. Seega tunneb komitee heameelt algatuse üle, millega suurendatakse Euroopa Liidu suutlikkust toetada majanduse juhtimise protsesside (eelkõige riigipõhiste soovituste), majanduslike kohandamisprogrammide ning liikmesriigi enda algatusel tehtud reformide rakendamisega seotud poliitikareformi, nagu on täpsustatud käesoleva ettepaneku artiklis 3.

2.2. Komitee on seisukohal, et Kreeka ja Küprose tugiprogrammid (Kreeka rakkerühm ja Küprose tugirühm) on osutunud kasulikuks nende sihtriikidele ja et selle toetusmehhanismi taotlemise võimaluse andmine kõigile liikmesriikidele suurendab institutsionaalsete, struktuuri- ja haldusreformide üldist suutlikkust.

2.3. Komitee avaldab samas kahetsust selle üle, et varem on vähendatud ELi suutlikkust toetada poliitikareformile antavat tehnilist abi. Selle tulemusena ei olnud ELil suutlikkust lahendada piisavalt kiiresti olukorrad, mille puhul vajati kriisajal poliitikareforme, ja seetõttu on muutunud aktiivseks ja juhtrolli võtnud teised rahvusvahelised organisatsioonid.

2.4. Komitee avaldab samuti kahetsust selle üle, et praegu välja pakutud programmi rahastatakse ELi olemasolevatest vahenditest, selle asemel et luua isemajandav programm, mis ei piiraks struktuurireformidele keskenduvaid muid fonde. Lisaks sellele ei ole komitee hinnangul struktuurireformi tugiprogrammi algatusel selle rahaliste piirangute tõttu kavandatud kujul suutlikkust täita liikmesriikide vajadust tehnilise toe järele.

2.5. Komitee märgib ära, et kõnealust tehnilise abi programmi ei saa ega tohiks ülehinnata ning et seda tuleks käsitada vahendina, mille abil aidatakse liikmesriikidel saavutada makromajanduslik tasakaal Euroopa poolaasta protsessi raames. Rahastamisest ei piisa lähenemise poole püüdlevate liikmesriikide makromajanduslike probleemide lahendamisele tegeliku toetuse andmiseks.

2.6. Komitee rõhutab samuti, et liikmesriikide panuseid struktuurireformi tugiprogrammiga seotud struktuurireformidesse tuleks käsitada stabiilsuse ja kasvu pakti struktuurireformi klausli raames majanduskasvu saavutamise, vaesuse vähendamise, töötuse vähendamise ja heaolu tagamise viisina.

2.7. Komitee on seisukohal, et on oluline muuta suhtumist struktuurireformidesse, et vältida häbimärgistamist või karistamist ja nende tõttu bürokraatliku lõksu tekitamist. Uus lähenemisviis peaks soodustama reforme ja riikidevahelist üksteisemõistmist. Komiteel on seetõttu heameel näha, et programmis kasutatakse positiivset lähenemisviisi. Ta toob esile mehhanismi vabatahtlikkust kui meetodit, mille abil on võimalik vältida programmi kasutamist ja/või tajumist kontrollivahendina või reformiprogrammides liikmesriikide ametiasutuste vastutuse vältimise vahendina. Samas toob komitee esile vajaduse nõuda riikidelt programmi toetuse ja tulemuste registreerimist kindlate, demokraatlike ja vastutustundlike aruandlusprotsesside abil.

2.8. Komiteel on heameel asjaolu üle, et struktuurireformi tugiprogramm algatatakse liikmesriigi taotluse alusel, aga ta toob esile vajaduse, et toetuse kindlaks määramise ja algatamise protsess peaks hõlmama laialdasemat konsulteerimist sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonnaga, kooskõlas riiklike eeskirjadega.

2.9. Komitee rõhutab, et igas liikmesriigis kehtiva volituste ja pädevuste jaotuse ning riikide poolt kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele sageli esitatavate erisoovituste kohaselt peab programm olema juurdepääsetav kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele. Komitee nõuab samuti, et kui liikmesriikide ametiasutuste esitatud tehnilise abi taotlused käsitlevad kohalike või piirkondlike omavalitsuste pädevusvaldkondi, siis peab komisjon kontrollima, et kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on otseselt kaasatud kõnealuse struktuurireformi eelnõu koostamisse ning on selle kinnitanud.

2.10. Komiteel on samuti heameel struktuurireformi tugiprogrammi proaktiivse lähenemisviisi üle, millega laiendatakse toetuse ulatust kõigile liikmesriikidele, olenemata nende majanduslikust olukorrast, ja toob seega esile asjaolu, et programmi tuleb käsitada pikaajalise struktuurse toetuse mehhanismina ja mitte lihtsalt majandus- ja/või finantslangusele reageerimise vahendina.

2.11. Komitee rõhutab vajadust jätta artikli 5 „Programmi erieesmärgid ja kohaldamisala” loetelu mitteammendavaks, et säilitada poliitikareformidega tegelemiseks vajalikku paindlikkust. Komitee hinnangul on välja pakutud loetelu peaaegu täielik, aga ta soovib laiendada loetelu teistele poliitilistele valdkondadele, näiteks vaesuse vähendamisele, inimõiguste kaitsele, transpordipoliitikale, IKT-le ja säästva arengu eesmärkide rakendamisele liikmesriikides.

2.12. Komitee on sügavalt veendunud, et poliitikakujundamine Euroopa Liidus peab toimuma üldsuse aktiivsel osalusel partnerlusena, mis kaasab kõiki partnereid vastavalt ühissätete määruse artikli 5 lõikele 1 ELi ühtekuuluvuspoliitika raames elluviidavate projektide ettevalmistamisse, teostamisse ja järelhindamisse ning aitab otseselt kaasa Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide edule. Komitee on seetõttu seisukohal, et uus struktuurireformi tugiprogramm peaks sisaldama rangemaid sätteid sotsiaalvaldkonna ja kodanikuühiskonna partnerite kaasamiseks reformi poliitikaprogrammi koostamisse kõigil tasandil (riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil). See aitab kõrvaldada lünga poliitikakujundajate ja üldsuse vahel.

2.13. Komitee hinnangul saaks struktuurireformi tugiprogrammis kasutada Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide olemasolevaid järelevalvemehhanisme. Seeläbi oleks võimalik tagada parem järelevalve ja hindamine, parem koordineerimine Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidega ning juba kasutusel olevate kontrollimehhanismide parim kulutõhusus.

2.14. Komitee hinnangul on struktuurireformi tugiprogrammi vaja rakendada kooskõlas Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide ühissätete määrusega (v.a artiklid 25, 58 ja 91), millega kehtestatakse praegu välja pakutud programmiga võrreldes paremini väljatöötatud toetuse struktuur.

- 2.15. Komitee soovib, et abikõlblikud meetmed (artikkel 6) hõlmaksid poliitikareformi programmides osalevate sotsiaalvaldkonna ja kodanikuühiskonna osalejate suutlikkuse suurendamist.
- 2.16. Komitee on huvitatud selle tagamisest, et Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest pärinevate uute eelarvevahendite puhul leitaks tasakaal Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tehnilise abi valdkonna ning struktuurireformi tugiprogrammi tehnilise toetuse valdkonna rahastamise vajaduste vahel, et tagada mõlemale fondile nõuetekohane tehnilise abi suutlikkus.
- 2.17. Komitee tunnustab struktuurireformi tugiprogrammi puhul kasutatud valdkonnaülese lähenemisviisi olulisust reformide toetamiseks, aga ta kutsub ELi ja liikmesriikide ametiasutusi vältima sektoripõhiste programmide kattumist. Komitee on seetõttu seisukohal, et on vaja määrata kesksed teabevahetuskeskused, et tagada programmide ja fondide üksteise täiendamine ning vahendite parem kasutamine kattumiste vältimiseks. Artiklit 13 tuleks täiendada koordineerimismehhanismi uute elementide lisamisega.
- 2.18. Komitee ootab huviga tulevikus rohkem teavet selle fondi jaoks loodavate koordineerimismehhanismide kohta.
- 2.19. Komitee avaldab kahetsust selle üle, et näitajate loetelu ei tundu olevat piisav, ning toob esile nõuetekohaste näitajate olulisuse programmi järelevalveks ja hindamiseks. Komitee soovib samas ära märkida, et Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid hõlmavad ammendavat näitajate loetelu, millega võiks täiendada struktuurireformi tugiprogrammi jaoks välja pakutud näitajaid. On vaja ajakohastada ELi näitajaid reformide mõju mõõtmiseks, et teha kindlaks nende edukuse määr, seostades need majandusliku ja sotsiaalse progressiga. Näitajad peaksid samuti peegeldama seda, kas mõju jääb riiklikuks või annab tegeliku Euroopa lisaväärtuse.
- 2.20. Komiteel on heameel sätte üle, mille kohaselt suureneb kaasrahastamise määr 100 %-ni abikõlblikest kuludest, kuna see lihtsustab liikmesriikide juurdepääsu programmile.
- 2.21. Komitee hinnangul on struktuurireformi tugiprogramm esimene etapp, mida on vaja koondada ja tugevdada ELi mitmeaastase finantsraamistiku tulevaste reformide raames, et luua isemajandav programm, mis ei pea piirama teiste olemasolevate ELi toetusfondide eelarvevahendeid.
- 2.22. Selleks toetab komitee määruste (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 1305/2013 muudatusettepanekuid, mille on teinud Euroopa Komisjon, kutsudes komisjoni tungivalt võtma arvesse käesolevas arvamuses tehtud järeldusi ja soovitusi.
- 2.23. Komitee teeb siiski ettepaneku, et muudetud määrustes tuleks sätestada uutele programmidele eraldatavate vahendite vastavus osalemisnõuetele ja nende puhul tuleks kohaldada sama järelevalvemehhanismi kui Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide puhul. See peaks samuti peegelduma välja pakutud struktuurireformi tugiprogrammi määruses ja praegust teksti tuleks muuta, lisades konkreetseid sätteid Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide ühissätete määruse järelevalvesüsteemi kohta ja viited sellele.

Brüssel, 16. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule – Euroopa julgeoleku tegevuskava rakendamine: tulirelvade ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise ning nende kasutamise vastane ELi tegevuskava”

[COM(2015) 624 final]

ja

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv terrorismivastase võitluse kohta, millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/475/JSK terrorismivastase võitluse kohta”

[COM(2015) 625 final – 2015/0281(COD)]

(2016/C 177/09)

Raportöör: Cristian PÎRVULESCU

22. detsembril 2015. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule – Euroopa julgeoleku tegevuskava rakendamine: tulirelvade ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise ning nende kasutamise vastane ELi tegevuskava”

[COM(2015) 624 final]

ja

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv terrorismivastase võitluse kohta, millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/475/JSK terrorismivastase võitluse kohta”

[COM(2015) 625 final – 2015/0281 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 24. veebruaril 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16.–17. märtsil 2016 (17. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 145, vastuhääli ei olnud ja erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee innustab liikmesriike ühendama oma vahendeid selleks, et võidelda relvade ja laskemoonaga ebaseadusliku kauplemise ning terrorismi vastu. Kaitsemeetmete tõhustamisega nii Euroopa kui riiklikul tasandil võib kaasnedes koondmõju ja üldiselt negatiivne mõju põhiõigustele. Põhiõiguste rikkumine tähendaks ELi jaoks läbikukkumist oma põhiülesande täitmisel.

1.2. Komitee hinnangul on käsitletav direktiivi ettepanek ja teatis vajalikud selleks, et luua turvalisem Euroopa kõigile kodanikele, kes elavad sellel territooriumil, kuna võitlus terrorismi vastu kuulub liikmesriikide ja ELi jagatud pädevusse. Jagatud pädevusega kaasneb küsimus võimalike siduvate meetmete kohta, mida direktiiviga võidakse üritada liikmesriikidele peale suruda. Liikmesriigid peavad tegema kõik võimalikud jõupingutused organiseeritud kuritegevuse kõigi vormide ja eriti terrorismi ennetamiseks ning nende vastu võitlemiseks, sõltumata nende põhjustest. Samuti on Euroopa Liidu institutsioonide ülesanne aidata kooskõlastada ja ühtlustada panuseid, mis on vajalikud seda liiki vägivallategude leviku piiramiseks.

1.3. Komitee rõhutab ja nõuab, et kohustuslikust proportsionaalsuse põhimõttest – mis kuulub iga õigusriigi aluspõhimõtete hulka – peavad kinni pidama kõik riigivõimad ja kohtud. Et ennetada väärtõlgendamist ja vajalike kaitsemeetmete kuritarvitamist, on komitee vastavalt ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonile 1566 seisukohal, et terroriakti süüdistust võib esitada üksnes siis, kui ähvarduste ja kuritegude eesmärk on põhjustada surma või raskeid kehavigastusi, võtta pantvangi või kahjustada oluliselt taristut, et tekitada terroriõhkkond, hirmutada elanikkonda või sundida valitsust.

1.4. Need seadusemuudatused on osa ulatuslikumatest meetmetest, mida on raske rakendada rahvusvaheliste suhete praeguses olukorras, et toime tulla seda liiki ohuga, mis oma olemuse tõttu õõnestab Euroopa demokraatlike süsteemide alustalasid. Hirmu külvamine, avaliku arvamuse lõhestamine, teatud elanikerühmadega seonduvate stereotüüpide levitamine, avalike võimude tasakaalu nõrgestamine ja autoritaarsete institutsioonide tugevdamine nende kahjuks, kes tagavad demokraatliku esindatuse – need on tulemused, mida terroriaktidega loodetakse saavutada ning mille vastu tuleb võidelda otsusekindlalt ja arukalt. Komitee leiab, et eurooplastel on õigus elada nii *turvaliselt* kui ka *vabalt*.

1.5. Komitee arvates ohustab igat demokraatiat see, kui seadusandlikke meetmeid võetakse potentsiaalsete rikkumiste ennetamiseks (veel toime panemata õigusrikkumiste ja kuritegude kriminaliseerimine). Ettepaneku artikli 3 lõike 2 punkt i tuleks välja jätta, et õigust ja julgeolekut mitte omavahel segi ajada. Samuti ei tagata direktiivi ettepaneku artikliga 15 ei kodanikuvabadusi ega süütuse presumptsiooni. Lisaks sellele tekitab komiteele muret tahtluse tõendamise küsimus ning komitee arvates tuleks kõik artiklites 5–13 loetletud juhtumid esitada kohtunikule, enne süüdistuse esitamist.

1.6. Komitee hinnangul tuleks radikaliseerumise ennetamiseks võtta meetmeid osana ulatuslikumast programmist, mille raames võetakse arvesse seda liiki ohu levimise sotsiaalseid, majanduslikke, kultuurilisi, usulisi ja poliitilisi põhjuseid, ning kooskõlastada need meetmed tegevustega, mis seonduvad terrorismivastase võitluse ja terrorikuritegude karistamisega. Sellele vaatamata ei tähenda radikaliseerumine tingimata eelsoodumust kuritegevusele või vägivaldale õhutamist. Ennetusmeetmed ja -programmid peavad olema suunatud nendele isikutele ja rühmadele, kellel on kõige suurem kalduvus sooritada terroristlikke vägivaldtegevusi. Kodanikuühiskonnal on keskne roll nende tingimuste käsitlemisel, mis soodustavad radikaliseerumist ja valmidust kasutada vägivalda.

1.7. Lisaks õigusaktide selgitamisele ja liikmesriikide koostöö parandamisele eespool nimetatud valdkondades tuleb kooskõlastada ELi välispoliitikat Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika, st piirkonna suhtes, kus hiljuti toimusid väga suured muutused, mis olid väga paljude jaoks vägivaldsed ning mis teatud juhtudel viisid ebastabiilsuse ja konfliktideni. Kui terrorioht on viimastel aastatel muutunud niivõrd teravaks, siis on selle põhjuseks aktiivsed konfliktipiirkonnad, millest on saanud sõlmpunkt paljude Euroopa kodanike mõjutamiseks ja treenimiseks. Püsivate, sh külmutatud konfliktide olemasolu piirkonnas innustab samuti teatud rühmi ja isikuid terrorirünnakute toimepanekule. Komitee hinnangul on esmatähtis võtta selge kohustus toetada panuseid stabiilsuse, arengu ja demokraatia saavutamisse selles piirkonnas. Võitlus vaesuse, korruptsiooni ning poliitilise ja sotsiaalse tõrjutuse vastu peab omandama esmase tähtsuse.

1.8. Komitee leiab, et tulirelvade, laskemoona ja lõhkeainete kättesaadavuse oluline piiramine peab olema ELi liikmesriikide ja institutsioonide jaoks prioriteetne küsimus. Hiljuti Euroopas toime pandud rünnakud näitavad, et terrorismi kaasatud inimesed hangivad ohtralt relvi mustalt turult, kus pakutakse väga mitmekesist valikut. Terroristlike ja organiseeritud kuritegevusega seotud rühmituste koostöö kujutab endast suurt ohtu nii Euroopa kui ka muude riikide kodanike turvalisusele.

1.9. Komitee toetab terrorismiohvreid käsitlevate õigusaktide täpsustamist. Ohvrid peavad saama viivitamatut ja tõhusat abi, mitte üksnes läbielatud sündmustele vahetult järgneval ajal, vaid ka keskpikas ja pikas perspektiivis. Samuti on vaja paremini mõista terrorirünnakute sotsiaalseid, majanduslikke ja psühholoogilisi tagajärgi kogukondadele, üksikisikutele ja erinevatele majandussektoritele. Komitee innustab Euroopa Komisjoni analüüsima neid aspekte ja sõltuvalt selle töö tulemustest tegema ettepanekuid asjakohaste meetmete võtmiseks. Hiljutised rünnakud mõjutavad tõenäoliselt selliseid sektoreid nagu turism ja transport ning Euroopa ja liikmesriikide ametiasutuste ülesandeks on rakendada asjakohaseid toetusprogramme. Komitee märgib, et terrorismi ennetamine ja selle vastu võitlemine toob kaasa kulutusi, ning kutsub ELi üles kaaluma rahalise toetuse eraldamist liikmesriikide sellesuunaliste jõupingutuste jaoks.

2. Praegune olukord: leida kompromiss suurema julgeolekuvajaduse ja põhiõiguste austamise vahel

2.1. Nagu komitee kinnitas oma arvamustes Haagi programmi, Stockholmi programmi ja teatise „Avatud ja turvalise Euroopa muutmine tõelisuseks”⁽¹⁾ kohta, leiab ta, et igasuguse vabaduse, turvalisuse ja õiguspoliitika aluseks ja lähtepunktiks peab olema Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tagatud põhiõiguste järjepidev ja mittediskrimineeriv kaitse.

2.2. Seoses terrorismivastase võitlusega peab komitee praeguse rahvusvahelise olukorra taustal loogiliseks muuta kehtivat õigusraamistikku, et terrorismiga seonduvaid akte käsitletaks õigusrikkumisena. Komitee märgib, et direktiivi ettepaneku selles osas, mis on pühendatud põhiõigustele (vt seletuskirja punkti 3), mainitakse vajadust vältida igasugust omavoli, ning viitab nagu ka teistes samateemalistes arvamustes sellele, et prioriseerida tuleb põhiõigusi ja vajadust säilitada tugev ja hästi toimiv demokraatlik keskkond seda liiki ohuga toimetulekuks⁽²⁾.

2.3. Komitee juhib tähelepanu vajadusele säilitada Schengeni ala kui aluslepingus väljakuulutatud põhimõtete konkreetne väljendus. Ta innustab liikmesriike mitte rakendama meetmeid Euroopa-sisese vaba liikumise piiramiseks.

2.4. Olles teadlik tõsistest väljakutsetest, mis tulenevad praegusest geopoliitilisest olukorrast, nendib komitee, et direktiivi ettepanekus sisalduvad määratlused ei ole piisavalt selged, et tagada kodanikuvabaduste rakendamine kooskõlas põhiõiguste harta ja aluslepingus sätestatuga. Komitee märgib, et mõistete puhul on liiga palju tõlgendamisruumi, ning et mõistete tõlgendamine ei ole praegustes tingimustes jäetud kohtunike, vaid prokuröride ja õiguskaitseasutuste hooleks. Komitee juhib samuti tähelepanu võimalikule kiusatusele kaasata erakorralised meetmed tavaõigusesse nii riiklikul kui Euroopa tasandil, mida kõnealusest direktiivi ettepanekust jagatud pädevuste valdkonnas võib tuletada.

2.5. Komitee tunneb heameelt koostalitlusvõimeliste digitaalsete infosüsteemide kasutuselevõtu üle, kuna need on kavandatud eesmärgiga panustada terrorismivastasesse võitlusesse. Sellega seoses leiab komitee, et Schengeni infosüsteem kujutab endast olulist sammast ELi teabesüsteemis, ning soovib otsustajatel teha kõik selleks, et tagada kõigi liikmesriikide osalus kõnealuses süsteemis.

3. Üldised ja konkreetsed märkused

3.1. *ELi tegevuskava tulirelvade ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise ning nende kasutamise vastu*

3.1.1. Üldmärkused

3.1.1.1. Komitee leiab, et teatistes esitatud ettepanekud on teretulnud. Institutsioonilist koostööd liikmesriikide vahel tuleb oluliselt parandada nii teabevahetuse kui ka olemasolevate andmebaaside ühendamise valdkonnas. Tuleks konkreetselt viidata riiklike haldusasutuste personali koolitusprogrammidele, mida ei ole siiani prioriteediks seatud.

3.1.1.2. Komitee leiab, et andmebaaside koostalitlusvõime tagamine ja riiklike haldusasutuste innustamine andmete kogumisel on esmatähtsad elemendid, et tagada tulirelvade ja lõhkeainete kasutamise järelevalve nõuetekohane analüüs.

3.1.1.3. Komitee väljendab heameelt tähelepanu üle, mida pööratakse vajadusele takistada ebaseaduslikku tulirelvadega varustamist interneti teel (nähtav ja mitted nähtav võrk) ning uute tehnoloogiate, näiteks 3D-printimisega seotud ohtudele.

3.1.1.4. Kuigi enam jõupingutusi tuleks teha nii avastamistehnoloogiate rakendamise kui nende kasutamise ühtlustamise valdkonnas, juhib komitee tähelepanu ohule, mis kaasneb nende tehnoloogiate „turu” loomisega. Kui ettevõtjad soovivad neid tehnoloogiasid turustada, võib neil tekkida kiusatus liialdada võimalike julgeolekuriskidega ning tekitada seeläbi kodanikes hirmutunnet. Samuti ei poolda komitee avastamistehnoloogiate üldist, vaid pigem valikulist kasutamist, vastavalt vajadusele ja ohule.

⁽¹⁾ ELT C 451, 16.12.2014, lk 96.

⁽²⁾ ELT C 218, 23.7.2011, lk 91.

3.1.1.5. Komitee julgustab Euroopa Komisjoni toetama tihedat koostööd Europol, Interpoli, iTrace'i peamiste osalejate ja teiste asjaomaste asutuste vahel, nagu toll ja tulirelvade impordi- ja ekspordilube andvad ametiasutused, et optimeerida operatiivkoostööd, jälgitavust ja tulirelvade ebaseaduslikule turule jõudmise ennetamist.

3.1.1.6. Komitee tunneb heameelt kavatsuse üle tõhustada operatiivtegevust ja laiendada ELi/Kagu-Euroopa piirkonna tegevuskava kohaldamisala ning tugevdada koostööd Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikidega. Selles valdkonnas on koostöö kolmandate riikidega väga oluline.

3.1.1.7. Komitee juhib tähelepanu sellele, et enamikus neist riikidest esineb institutsioonilisi probleeme, mis seonduvad politseijõudude integriteediga. Lisaks koostööle tulirelvade valdkonnas peab Euroopa Liit innustama ja toetama institutsioonilisi reforme asjaomastes riikides.

3.2. **Direktiiv terrorismivastase võitluse kohta**

3.2.1. *Üldmärkused*

3.2.1.1. Komitee on seisukohal, et seadusi ja institutsioonilisi menetlusi tuleb pidevalt ajakohastada vastavalt julgeolekualastele arengutele ja ohtudele. Hiljutised sündmused on näidanud, et terrorism on muutumas rahvusvaheliseks nähtuseks tulenevalt kommunikatsioonitaristust ning konfliktidest Lähis-Idas ja Põhja-Aafrikas.

3.2.1.2. Nii rahastamine, väljaõpe, terrorismile õhutamine kui ka reisimine eesmärgiga osaleda terrorirühmituse operatsioonides on terroriaktidega seotud tegevused. Komitee soovib ELi institutsioonidel ja liikmesriikidel rakendada proportsionaalsuse põhimõtet: nende tegude kriminaliseerimise ja nende vastu võitlemise viis peab olema proportsionaalne nende raskusastme ja nende tahtliku iseloomuga.

3.2.1.3. Samuti peab komitee asjakohaseks tegevuste kriminaliseerimist, mis seisnevad terrorikuritegude toimepanemisele õhutamises või nende tegevuste koordineerimises. Selliseid tegevusi panevad kõige sagedamini toime inimesed, kes ei avalda oma isikut otse, vaid tegutsevad teiste kaudu.

3.2.1.4. Samal ajal väljendab komitee muret liikmesriikide suutlikkuse ja nende erineval määral väljenduva hea tahte pärast kaitsta põhiõigusi ja tagada, et põhiseaduste ja rahvusvaheliste lepingute sätteid ka tegelikult järgitakse. Erakorralise seisukorra kehtestamine Prantsusmaal vahetult pärast möödunud aasta lõpus toimunud terrorirünnakuid andis Prantsuse riigile võimaluse võtta meetmeid, mille kodanikuühiskonna organisatsioonid on põhiõiguste seisukohast kahtluse alla seadnud⁽³⁾. Komitee kutsub riiklikke ametiasutusi üles täitma oma kohustusi proportsionaalselt ja tõhusalt ning vältima kõiki meetmeid, mis võivad põhjustada soovitud tulemustele vastupidiseid tagajärgi. Terrorismi ennetamine ja terrorismivastane võitlus on võimalikud üksnes õigusriigi põhimõtteid, põhiõigusi ja rahvusvahelisi lepinguid austades. Komitee peab vajalikuks kehtestada pidev järelevalve meetmete üle, mida liikmesriigid on otsustanud rakendada terrorismi valdkonnas. Sellega seoses kutsub ta Euroopa Komisjoni üles kavandama selliste menetluste kehtestamist, mis võimaldaksid tuvastada ja korrigeerida võimalikke kõrvalekaldeid. Üks võimalus selles osas oleks kasutada õigusriigi põhimõtete järgimise järelevalveks Euroopa Komisjoni poolt rakendatavat mehhanismi, mille abil avastada õigusrikkumisi ja näha ette menetlusi nende korrigeerimiseks.

3.2.1.5. Et tulemuslikult kooskõlastada jõupingutusi terrorismi ennetamise, sellega võitlemise ja selle tagajärgede käsitlemise valdkonnas ning tagada ühtsed tavad, sh põhiõiguste seisukohast, kutsub komitee Euroopa Komisjoni ja teisi ELi institutsioone üles kavandama terrorismi vastu võitlemise Euroopa agentuuri loomist.

⁽³⁾ Vt raport „France: Abuses under State of Emergency. Halt Warrantless Search and House Arrest” Human Rights Watch (HRW), 3. veebruar 2016, ning raport „Devant l'urgence, que deviennent les principes de l'Etat de droit?” (Dominique Guibert), Euroopa Inimõiguste Kaitse Ühendus (AEDH).

3.2.2. Konkreetsed märkused

3.2.2.1. Mis puutub terrorikuritegude määratlemisse (II jaotise artikkel 3), siis on oht, et terrorismi määratlus ja terrorismiga seonduvate tegude määratlus on liiga lai.

3.2.2.2. Näiteks võib artikli 3 lõike 2 punkti d kohaselt terroriaktiks pidada järgmist: „infrastruktuurirajatise, infosüsteem kaasa arvatud, [–] tõsine kahjustamine”. Selgelt ei ole näidatud, kas häkkimist (*hacking*) võib vaadelda terroriaktina. Esineb juhtumeid, kus seda liiki tegevuse eesmärk on avalikustada avalikku huvi pakkuvaid dokumente, ja isegi kui nende hankimine ja avaldamine on karistatav, ei kuulu sellised teod terrorismi tavapärase määratluse alla.

3.2.2.3. Artikli 3 lõike 2 punktis i on sätestatud, et „[terroriakti] toimepanemisega ähvardamine” on võrdväärne sellise teo toimepanemisega. See punkt on ülimalt problemaatiline, eriti kui proportsionaalsuse põhimõtet ei järgita. Ähvardamist ei tohi samastada teoga, kuna see on seotud võimaliku ja mitte tegelikult toime pandud teoga. Komitee teeb ettepaneku jätta välja direktiivi ettepaneku artikli 3 lõike 2 punkti i.

3.2.2.4. Mis puutub avalikku üleskutsesse panna toime terrorikuritegu (III jaotise artikkel 5), siis on kuriteo määratlus ebaselge. Kuna tagatud on ajakirjandusvabadus ja sõnavabadus, võib küsida, millistes tingimustes ei ole terrorirünnaku avalikustamise puhul enam tegemist lihtsalt teabe, vaid üleskutsega. Samuti on seoses nende sotsiaalvõrgustike platvormide arenguga, kus iga kasutaja on samaaegselt sisu autor, väga raske asjakohasel viisil jälgida ja eristada elemente, mis liigituvad teabe ja mis üleskutsesse alla.

3.2.2.5. Mis puutub terroristlikel eesmärkidel välisriiki reisimise (III jaotise artikkel 9) kriminaliseerimisse, siis jääb väljend „terroristlikel eesmärkidel” äärmiselt ebaselgeks. Olukord on selge juhul, kui tegemist on rünnaku organiseerimise või väljaõppes osalemisega, kuid ülimalt ebaselge juhul, kui isik osaleb ülestõus, relvastatud mässus või kodusõjas, nagu on tegemist Süüria ja Liibüa puhul. Kas pool-traditsioonilises sõjas osalemise eesmärki peetakse terroristlikuks⁽⁴⁾? Samuti võib tekkida olukord, kus Euroopast pärit võitlejad võitlevad selliste mässuliste rühmade kõrval, kelle on terroristlikuks liigitanud tegevuse toimumisriigi või kolmanda riigi valitsus.

3.2.2.6. Seoses selle problemaatikaga on äärmiselt keeruline määratleda rühma terroristlikku või mitteterroristlikku iseloomu. Sellised raskused ei esine ainult analüüsimisel, vaid ka institutsioonilisel tasandil. Euroopa Liit kasutab oma süsteemi organisatsioonide terroristlike rühmituste nimekirja lisamiseks ja sealt kustutamiseks, eriti nende organisatsioonide puhul, kes on kantud ÜRO nimekirjast eraldi hallatavasse ELi nimekirja⁽⁵⁾. Võib juhtuda, et mõne riigi praktika või terroristliku iseloomu määratlus erineb ELi omast. Sellisel juhul on vajalik kooskõlastus liikmesriikide, ELi institutsioonide ja eelkõige nende organite vahel, kellel on pädevused kõnealuses valdkonnas (nt Europol).

3.2.2.7. Mis puutub artiklitesse 12–14, siis ei ole selge, miks viidatud tegusid oleks vaja kriminaliseerida eraldi nendest, mis on harilikult kriminaliseeritud eri liikmesriikide kriminaalseadustikes. Siiski võib terroristlikku eesmärki lugeda osutatud õigusrikkumiste puhul raskendavaks asjaoluks, mis peaks proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt õigustama raskema karistuse määramist.

3.2.2.8. Artiklis „Suhe terrorikuritegudega” (artikkel 15) tekitab probleeme lause „III jaotises ja artiklis 4 nimetatud süütegu on karistatav ka juhul, kui terrorikuritegu ei ole tegelikult toime pandud”. Kuidas teha kindlaks, et mingil teol oli terroristlik eesmärk, st et antud tegu on osa tegude ahelast, mis viib tegelikult toime pandud õigusrikkumiseni, ning mitte üksik tegu? Siit võib samuti tuleneda negatiivne mõju põhiõigustele.

⁽⁴⁾ Huvitavaks nähtuseks on eurooplastest võitlejad, kes võitlevad Süürias kurdi võitlejate kõrval üleilmse terrorismi keskpunktiks oleva usulise rühmituse Daesh vastu. Madalmaade kodanik, endine riikliku armee sõdur, on Madalmaade võimuorganite poolt uurimise alla võetud süüdistatuna mõrvas, seoses tema osalusega Süürias toimunud lahingutes Kurdi Rahvakaitseüksuste kõrval. Ei ole selge, kas selliste juhtumite õiguslikku hinnangut muudetakse, kui direktiiv on Madalmaade riiklikku õigusesse üle võetud.

⁽⁵⁾ EU Terrorist Listing. An Overview about Listing and Delisting Procedures (ELi terroristide nimekirja kandmise ja sealt kustutamise menetluste tutvustamine), Martin Wahlisch, Berghof Peace Support, 2010.

3.2.2.9. Komiteel on kõhklusi seoses artiklis 17 sisalduva ettepanekuga füüsiliste isikute suhtes kohaldatavate karistuste kohta, kuna ettepanekus kutsutakse liikmesriike üles jälgima, et asjaomastele õigusrikkumistele järgneks kriminaalkaristus, „mis võib hõlmata väljasaatmist”.

3.2.2.10. Ülevõtmiseks nähakse ettepanekus ette 12 kuud, alates direktiivi vastuvõtmisest. Komitee innustab liikmesriike lühendada seda perioodi nii palju kui võimalik, et kiirendada direktiivi rakendamist.

Brüssel, 17. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1406/2002, millega luuakse Euroopa Meresõiduohutuse Amet”

[COM(2015) 667 final – 2015/0313 (COD)]

(2016/C 177/10)

Raportöör: Jan SIMONS

27. jaanuaril 2016 otsustas nõukogu ja 21. jaanuaril 2016 otsustas Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 100 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1406/2002, millega luuakse Euroopa Meresõiduohutuse Amet”

[COM(2015) 667 final – 2015/0313 (COD)].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infotihiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 4. märtsil 2016.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 515. istungjärgul 16. ja 17. märtsil 2016 (16. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 175, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ettepanekut muuta määrust (EÜ) nr 1406/2002, millega luuakse Euroopa Meresõiduohutuse Amet, kuna see on kooskõlas laiemas lähenemisviisiga korraldada ELi välismerepiiride järelevalvet senisest tõhusamalt.

1.2. Kooskõlas komitee 2015. aasta septembri ja detsembri resolutsioonidega pagulaste massilise saabumise kohta soovib komitee siiski veel kord rõhutada, et kavandatavate meetmete rakendamisel on oluline kiire tegutsemine. Olukord, kus üle mere kulgevad pagulasteveod nõuavad endiselt inimohvreid, jätkub sisserändajate ebaseaduslik juurdevool ning liikmesriigid võtavad alalisi piirikontrolle kehtestades ühepoolseid meetmeid, ei saa ega tohi jätkuda.

1.3. Komitee soovib tungivalt jätta nii määruse ettepanekute pealkirjades kui ka kogu sisus Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti nimest välja rannikuvalve osa, mille tulemusel kannaks amet nime „Euroopa Piirivalve Amet”. Euroopa Piirivalve Amet täidab vaid üht rannikuvalve üleannet, samas kui paljud teised rannikuvalve ülesanded on Euroopa Meresõiduohutuse Ameti kanda. Sõna „rannikuvalve” kasutamine piirivalve ameti nimetuses põhjustab suure tõenäosusega tarbetut segadust ja võib aja jooksul kaasa tuua tegevuste dubleerimise.

1.4. Komitee tervitab ettepanekut laiendada Euroopa Meresõiduohutuse Ameti (EMSA) ülesandeid: EMSA on viimastel aastatel andnud olulise panuse meresõiduohutuse parandamisse ning laevade tekitatud saaste ennetamisse ja kõrvaldamisse. Siiski on komiteel tõsiseid kahtlusi, kas EMSA oma inim- ja rahaliste ressursidega on suuteline nende täiendavate ülesannetega nõuetekohaselt toime tulema.

1.5. Murettekivat on asjaolu, et väikeseid kummi- või puupaate ei ole võimalik või on väga keeruline satelliidipildidel tuvastada. Komisjon usub, et nendest piirangutest on võimalik vabaneda kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemide (*Remotely Piloted Aircraft System*) ehk droonide kasutuselevõetuga. Komitee jagab seda arvamust, kuna need võimaldavad täielikku jälgimist, aidates muu hulgas vältida inimohvreid.

1.6. Komitee arvates on samavõrd murettekitav, et liikmesriigid kehtestavad alalisi piirikontrolle, mis uuringute kohaselt tekitavad märkimisväärseid kulusid. Tema arvates võimaldaks kulutõhus ja -tasuv rannikuvalve süsteem liikmesriikidel loobuda alalistest kontrollidest ja taaskehtestada Schengeni süsteem selle senises hiilguses.

1.7. Komitee on seisukohal, et aktiivsem koostöö ja teabevahetus kolme asjaomase ELi ameti vahel ning rannikuvalvet teostavate riiklike asutustega peaks viima tõhusa ja tulemusliku rannikuvalve süsteemi loomiseni. Komitee nõuab siiski kiiret otsust. Probleemid on liiga pakilised selleks, et aega raisata.

2. Sissejuhatus

2.1. 15. detsembril 2015 avaldas Euroopa Komisjon ettepaneku „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1406/2002, millega luuakse Euroopa Meresõiduohutuse Amet” (COM(2015) 667 final). Seejärel taotlesid nõukogu ja Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 100 lõikele 2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteelt selle kohta arvamuse koostamist.

2.2. Komitee teeb seda meeleldi, kuna käsitab ettepanekut muuta määrust nr 1406/2002 olulise sammuna, et tugevdada Euroopa koostööd rannikuvalveteenuste valdkonnas ning parandada koostööd ja kooskõlastamist vastavate ELi ametite vahel, saavutamaks sünergia, millega tagatakse ametite tõhusam ja kulutasuvam tegevus. See võimaldab ELi ametitel pakkuda piiri- ja rannikuvalve ülesandeid täitvatele riiklikele ametiasutustele kulutasuvalt kvaliteetset teavet.

2.3. See on hädavajalik, sest komisjoni andmete kohaselt vastutab praegu liikmesriikides rannikuvalve ülesannete täitmise eest üle 300 tsiviil- ja militaarasutuse, tehes seda mitmes eri valdkonnas, nagu meresõiduohutus, piirikontroll, kalanduskontroll, tollikontroll, keskkonnakaitse jne.

2.4. Neid riiklike ametiasutusi toetavad nende teenistusülesannete täitmisel mitmed ELi ametid, sealhulgas Euroopa Liidu liikmesriikide välispiiril tehtava operatiivkoostöö juhtimise Euroopa agentuur (Frontex), Euroopa Meresõiduohutuse Amet (EMSA) ja Euroopa Kalanduskontrolli Amet (EFCA).

2.5. Kõnealune seadusandlik ettepanek on osa Euroopa Komisjoni esitatud meetmepaketist, mille eesmärk „on tugevdada Euroopa välispiiride kaitset, sealhulgas Euroopa koostööd rannikuvalveülesannete vallas”. Teised paketti kuuluvad ettepanekud hõlmavad määrust, millega luuakse Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet, ning ettepanekut muuta nõukogu määrust (EÜ) nr 768/2005, millega luuakse – sarnaselt siinkohal käsitletavale ettepanekule – Ühenduse Kalanduskontrolli Agentuur.

2.6. Samasse teemaderingi kuuluv komisjoni teatise teemal „Euroopa piiri- ja rannikuvalveamet ning Euroopa välispiiride tõhus haldamine” (COM(2015) 673 final) märgitakse, et komisjoni ettepanekute põhjuseks on ELi välispiiri ebaseaduslike ületamiste tohtu hulk.

2.7. 2015. aasta jaanuarist novembrini ületati komisjoni teatise kohaselt (COM(2015) 673 final, 1. peatükk ja allmärkus 1) ELi välispiiri ebaseaduslikult enam kui 1,5 miljonil korral. Selle tulemusena liikusid pagulased ja sisserändajad suurte hulkadena edasi läbi ELi, ilma et nende isikud oleksid tuvastatud või nad oleksid registreeritud.

2.8. Selle tulemusena sattus Schengeni leping surve alla. Mõni liikmesriik on vahepeal otsustanud kehtestada oma sisepiiridel ajutise kontrolli, kuid selline olukord ei saa ega tohi pikalt kesta.

2.9. Prantsusmaa valitsuse mõttekoja France Stratégie hiljutine uuring näitab, et Schengeni lepingust loobumine võib kaasa tuua kuni 100 miljardi euro suuruse majandusliku kahju. Pikemas perspektiivis võivad tehingud 26 Schengeni riigi vahel väheneda 10–20 % ja rahvamajanduse kogutoodang võib Schengeni riikides langeda 0,8 %.

2.10. 2015. aasta mais avaldatud rändeteemalises teatises „Euroopa rände tegevuskava” (COM(2015) 240 final) märkis komisjon, et kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 77 on vaja sisse viia välispiiri ühine haldamine.

2.11. Lisaks teatas Euroopa Komisjoni president Jean-Claude Juncker oma 2015. aasta septembri kõnes olukorrast Euroopa Liidus, et ta esitab 2015. aasta lõpuks ettepanekud täielikult toimiva Euroopa piiri- ja rannikuvalvesteemi kohta ja seda ta ka 15. detsembril 2015 tegi. Kõnealune ettepanek on üks neist.

3. Üldised märkused

3.1. Juba oma 16. septembril 2015 vastu võetud resolutsioonis praeguse pagulaskriisi kohta nõudis komitee, et Euroopa peab võtma viivitamatuid vastutustundlikke ja ühiseid Euroopa meetmeid, et tulla toime pagulaste massilise saabumisega.

3.2. Samas resolutsioonis väljendas komitee muret, et õñnestatakse Schengeni lepingut ning kaupade ja isikute vaba liikumist. Seda rõhutati veelkord komitee 10. detsembri 2015. aasta resolutsioonis pagulaste kohta, kus öeldi: „Oluline on nõuetekohaselt turvata Schengeni riikide välispiire. Siiski ei aita sisemiste tõkete taaspaigaldamine ja müüride püstitamine kuidagi lähendada ELi kodanikke ega edendada ELi kodakondsust”.

3.3. Komitee arvates on äärmiselt oluline, et meetmeid võetaks kiirelt, et parandada koostööd piirivalveüksimustes, sealhulgas rannikuvalve osas. Seetõttu nõustub komitee komisjoni ettepanekuga muuta määrust (EÜ) nr 1406/2002, millega luuakse Euroopa Meresõiduohutuse Amet, ja toetab eriti ideed – kuid mitte ettepanekut selle praegusel kujul – luua Frontexi baasil Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet, mis teeks tihedat koostööd Euroopa Meresõiduohutuse Ametiga (EMSA) ja Euroopa Kalanduskontrolli Ametiga (EFCA).

3.4. Siiski ei mõista komitee, miks Euroopa Komisjoni ettepanekus nn uue Frontexi kohta räägitakse rannikuvalvest. Nimelt on EMSA on juba välja töötanud erinevad ainulaadsed meresõidu infosüsteemid ja sellega seoses kogemusi omandanud ning talle antakse komisjoni ettepanekutes ka tulevikus täiendavaid ülesandeid selles valdkonnas.

3.5. Valdonna ekspertide kohaselt võib seda järelada eelarve ettepanekutest. Nii näiteks võib finantselgitusest järelada, et EMSA kanda jääb kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemide teenuste (drooniteenused) sisseostmine, millega on võimalik lisada EMSA süsteemidesse täiendav andmete tasand, mis hõlmab enam kui lihtsalt piirivalveandmed.

3.6. Samuti soovib komitee võimalike vääritimõistmiste ärahoidmiseks vältida terminit „rannikuvalve”. Lisaks nähtub praegusest koostööst eelnimetatud kolme ameti vahel, et ülesannete jaotus on osutunud praktikas tõhusaks ja tulemuslikuks.

3.7. Komitee nõuab, et rannikuvalveülesannete täitmise eest vastutavad riiklikud ametiasutused peaksid parandatud koostööst lühikese aja jooksul kasu saama tõhusama teabevahetuse ja ELi välispiiride parema järelevalve näol.

3.8. Komitee tervitab asjaolu, et EMSA haarab juhirolli, parandamaks kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemide abil (droonid) märkimisväärselt järelevalvesuutlikkust Euroopa Liidu välismerepiiril. Need süsteemid võimaldavad mitte ainult tõhusamat ja tulemuslikumat kontrolli, vaid neid võib kasutada ka eri eesmärkidel.

3.9. Euroopa Meresõiduohutuse Ameti loomise määruse muutmise kohta koostatud arvamuses⁽¹⁾ leidis komitee, et annab positiivse hinnangu EMSA rollile meresõiduohutuse parandamisel liikmesriikides. Juba siis teatas ta, et peab tuleviku seisukohast väga oluliseks, et EMSA ülesandeid ja pädevusi laiendataks vastutustundlikul viisil.

3.10. Selleks, et EMSA saaks neid lisaülesandeid nõuetekohaselt täita, on oluline, et ametil oleksid selleks asjakohased inim- ja rahalised ressursid. ELi eelarve võimaldab EMSA eelarvet igal aastal suurendada 22 miljoni euro võrra kuni aastani 2020 ja võtta tööle 17 ajutist töötajat. Komitee kahtleb, kas see on piisav. Kuigi otseselt seotud osalejad, nagu EMSA, peavad seda piisavaks, on komitee seisukohal, et nende vahendite juures puudub tegutsemisruum reageerimaks hädaolukordadele, mis kunagi kindlasti aset leiavad. Komitee peab mõttekaks luua finantspuhver.

3.11. Komiteele valmistab suurt muret asjaolu, et praeguse tehnoloogiaga on keeruline jälgida väikeste puu- või kummipaatidega liikuvaid pagulasi. Satelliiditeave on kättesaadav ainult konkreetsetel aegadel sõltuvalt satelliitide liikumistrajektoorist ümber maakera. Komisjoni sõnul saaks nendest piirangutest vabaneda kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemide (droonide) kasutuselevõtuga.

3.12. Pagulasvoo ulatusest tulenevalt peab komitee humanitaarsest seisukohast ning tõhusama ja tulemuslikuma rannikuvalve eesmärgil oluliseks tuvastada merel kõikide aluste liikumised, et võimaldada päästeteenistustel õigeaegselt reageerida.

3.13. Komitee arvates on õige, et kolmest ametist valiti kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemide (droonide) teenuste korraldamisel juhirolli just EMSA.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Komitee pooldab ELi ametite omavahelise ja riiklike rannikuvalveasutustega tehtava koostöö parandamist, mille tulemuseks peaks olema kulutõhus ja -tasuv ELi välismerepiiride valvamine.

4.2. Tohutute rändevoogude tõttu tuleb see kiirelt ellu viia. Komitee arvates on igasugune meetmete rakendamisega viivitamine – ükskõik, mis põhjusel – vastuvõetamatu. Vastupidi, kõik komisjoni ettepanekud, ja seega mitte ainult kõnealune EMSA ettepanek, tuleb – seejuures siiski komitee nägemust arvesse võttes – vastu võtta ja viivitamatult ellu viia.

4.3. Komitee pooldab EMSA ülesannete laiendamist, sest EMSA on organisatsioon, mis on viimastel aastatel tõestanud, et ta on edukas kõrgetasemelise meresõiduohutuse ja turvalisuse tagamisel ning tal on olnud tähtis roll laevade tekitatud saastega võitlemisel.

4.4. EMSA ülesannete laiendamise tulemuseks peab olema reaalajas edastavate mereseireandmete levitamise parandamine kolme ELi ameti ja rannikuvalve eest vastutavate liikmesriikide ametiasutute vahel, kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemide (droonide) kasutamine ELi välismerepiiride järelevalves, satelliitide kogutud teabe kättesaadavus, ühiseid operatsioone toetavad paremad sideteenused ning haridusele ja koolitusele oluliselt suurema tähelepanu pööramine ja sellesse investeerimine.

4.5. Komitee imestab, miks pühendab komisjon oma ettepanekus ühe peatüki sellele, et Euroopa Kosmoseagentuur (ESA) lõpetab tasuta satelliitleviga automaatsete identifitseerimise süsteemide (SAT-AIS andmed) teenuste osutamise, ent ei viita seejuures komisjoni ettepaneku finantsselgitusele, mille kohaselt on sellele alates 2017. aastast eraldatud rahalised vahendid, samas kui 2016. aasta kulud kaetakse Coperniciuse programmist. Komitee loodab, et viimatimainitu leiab kinnitust.

Brüssel, 16. märts 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽¹⁾ ELT C 107, 6.4.2011, lk 68.

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET